SZTÁLIN

A LENINIZMUS ALAPJAI

IDEGENNYELVŰ IRODALMI KIADÓ
MOSZKVA 1944

S Z T Á L I N

A LENINIZMUS ALAPJAI

A SZVERDLOV-EGYETEMEN 1924 ÁPRILIS ELEJÉN TARTOTT ELŐADÁSOK

3451

IDEGENNYELVŰ IRODALMI KIADÓ
MOSZKVA 1944

Az uj lenini csapatnak ajánlom
J. SZTÁLIN

A leninizmus alapjai — nagy téma. Kimeritéséhez egész könyv, mi több: a könyvek egész sora kellene. Magától értetődő tehát, hogy előadásaim nem adhatják a leninizmus kimerítő kifejtését, hanem, legjobb esetben is, csak a leninizmus alapjainak tömör összefoglalását. Mindazonáltal hasznosnak vélem ennek az összefoglalásnak ismertetését, azért, hogy bizonyos alapvető kiindulópontokat nyujtsak, melyek a leninizmus sikeres tanulmányozásához szükségesek.

A leninizmus alapjait kifejteni — ez még nem jelenti azt, hogy a lenini világnézet alapjait fejtjük ki. Lenin világnézete és a leninizmus alapjai — terjedelemre nézve nem egy és ugyanaz. Lenin marxista és világnézetének alapja természetesen a marxizmus. Ebből azonban egyáltalán nem következik, hogy a leninizmus kifejtését a marxizmus alapjainak ismertetésével kell kezdenünk. A leninizmust kifejteni — ez azt jelenti, hogy azt a különlegeset és ujat fejtjük ki Lenin munkáiban, amit Lenin a marxizmus általános kincstárához hozzáadott és ami természetesen az ő nevéhez füződik. Előadásaimban csakis ebben az értelemben fogok a leninizmus alapjairól beszélni.

Mi hát a leninizmus?

Egyesek azt mondják, hogy a leninizmus a marxizmus alkalmazása az oroszországi helyzet sajátos viszonyaira. Ebben a meghatározásban van némi igazság, de távolról sem meriti ki az egész igazságot. Lenin tényleg alkalmazta, mégpedig mesterien alkalmazta a marxizmust az oroszországi valóságra. De ha a leninizmus csupán a marxizmus alkalmazása volna Oroszország sajátos körülményeire, akkor a leninizmus tisztára nemzeti és csak nemzeti, tisztára orosz és csak orosz jelenség volna. Márpedig tudjuk, hogy a leninizmus nem csupán orosz, hanem nemzetközi jelenség, mely az egész nemzetközi fejlődésben gyökeredzik. Ezért ugy vélem, hogy ez a meghatározás egyoldalu.

Mások azt mondják, hogy a leninizmus azoknak a forradalmi elemeknek az ujjászületése, melyek a 19. század negyvenes éveinek

marxizmusát jellemzik, ellentétben a rákövetkező esztendők marxizmusával, mikor a marxizmus állitólag mérsékeltté, nem-forradalmivá vált. Ha eltekintünk Marx tanitásának ettől az ostoba és izetlen széttagolásától, mely a marxizmust két részre, forradalmi és mérsékelt részre osztja, akkor el kell ismernünk, hogy még ebben a teljesen elégtelen és semmiképpen ki nem elégitő meghatározásban is van némi igazság. És ez az igazság az, hogy Lenin tényleg uj életre kellette a marxizmus forradalmi tartalmát, melyet a II. Internacionále opportunistái befalaztak volt. De ez az igazságnak csak egy része. Az egész igazság a leninizmusra vonatkozólag az, hogy a leninizmus a marxizmust nem csupán uj életre keltette, hanem egy lépéssel előbbre is ment, amennyiben a marxizmust a kapitalizmus és a proletariátus osztályharcának uj feltételei között továbbfejlesztette.

Végeredményében mi hát a leninizmus?

A leninizmus az imperializmus és a proletárforradalom korszakának marxizmusa. Pontosabban: a leninizmus a proletárforradalom elmélete és taktikája általában, a proletárdiktatura elmélete és taktikája különösen. Marx és Engels a forradalom-előtti (ugy értjük, hogy a proletárforradalom előtti) korszakban müködtek, amikor még nem volt fejlett imperializmus, abban a korszakban, amikor a proletároknak forradalomra való előkészitése történt, abban a korszakban, amikor a proletárforradalom még nem volt egyenesen gyakorlatilag elkerülhetetlen. Viszont Lenin, Marx és Engels tanitványa, a kifejlett imperializmus korszakában müködött, a proletárforradalom kibontakozásának korszakában, mikor a proletárforradalom már győzött *egy* országban, a burzsoá-demokráciát szétverte és megnyitotta a proletárdemokrácia korát, a szovjetek korszakát.

Ezért továbbfejlesztése a leninizmus a marxizmusnak.

Szokás a leninizmus rendkivül harcias és rendkivül forradalmi jellegét kiemelni. Ez nagyon helyes is. De a leninizmusnak ezt a sajátosságát két ok magyarázza meg: az első, hogy a leninizmus a proletárforradalomból származott s ennek bélyegét szükségszerüen magán viseli; a második, hogy a II. Internacionále opportunizmusával vivott csatákban nőtt és erősödött meg, olyan harcokban, melyek a kapitalizmus elleni sikeres küzdelem szükséges előfeltételei a multban is, a jelenben is. Nem kell elfelejtenünk, hogy egyfelől Marx és Engels, másfelől Lenin között egy egész korszak van, melyben a II. Internacionále opportunizmusa osztatlanul uralkodik, ugyhogy a leninizmus egyik legfontosabb feladata szükségképpen az opportunizmus elleni kiméletlen harc volt.

I

A LENINIZMUS TÖRTÉNELMI GYÖKEREI

A leninizmus az imperializmus körülményei között nőtt és alakult ki, amikor a kapitalizmus ellentmondásai a végsőkig kiéleződtek, amikor a proletárforradalom a gyakorlat közvetlen kérdésévé vált, amikor lezárult a régi korszak, melyben a munkásosztály a forradalomra készülődött, s a kapitalizmus közvetlen ostromának uj korszakába nőtt át.

Lenin az imperializmust „halódó kapitalizmusnak" nevezte el. Miért? Mert az imperializmus a kapitalizmus ellentmondásait a legvégső fokig, a legszélső határokig élezi ki, melyeken tul a forradalom kezdődik. Ez ellentmondások közül hármat kell a legfontosabbnak tekintenünk.

Az első ellentmondás: a munka és tőke közti ellentmondás. Az imperializmus az ipari országokban a monopolista trösztök és szindikátusok, a bankok és a finánc-oligarchia mindenhatósága. E mindenhatóság ellen vivott harcban a munkásosztály szokásos módszerei — a szakszervezetek és szövetkezetek, parlamenti pártok és parlamenti harc — teljességgel elégtelennek bizonyultak. Vagy add meg magad kényre-kedvre a tőkének, tengődj a régi módon és süllyedj mind lejjebb, vagy nyulj uj fegyver után — igy teszi fel a kérdést az imperializmus a proletariátus milliós tömegei előtt. Az imperializmus a munkásosztályt a forradalomhoz juttatja el.

A második ellentmondás: ez a különböző pénzcsoportok és imperialista hatalmak közti ellentmondás, abban a harcukban, mely nyersanyagforrásokért, idegen területekért folyik. Az imperializmus: tőkekivitel a nyersanyagok forrásaihoz, eszeveszett harc ezeknek a forrásoknak monopóliumos birtoklásáért, harc a már felosztott világ ujrafelosztásáért, harc, amit az uj pénzcsoportok és hatalmak, melyek „helyet keresnek a nap alatt", különös elvadultsággal visznek a zsákmányukhoz görcsösen ragaszkodó régi csoportok és hatalmak ellen. Ez a dühödt harc a kapitalisták különböző csoportjai között figyelemreméltó abból a szempontból, mert elkerülhetetlen elemként foglalja magában az imperialista háborúkat, a háborúkat idegen területek meghódításáért. Ez a körülmény viszont azért figyelemreméltó, mert kölcsönösen gyengiti az imperialistákat, gyengiti a kapitalizmus pozicióit általában, közelebb hozza a proletárforradalom pillanatát és a forradalmat gyakorlati szükségességgé teszi.

A harmadik ellentmondás: a maroknyi uralkodó „civilizált" nemzet és a világ százmilliókra rugó gyarmati és függő helyzetben levő népei közti ellentmondás. Az imperializmus széles kiterjedésü gyar-

mati és függő viszonylatban levő országok száz és százmilliónyi népességének legarcátlanabb kizsákmányolása és legembertelenebb elnyomása. Extraprofit kisajtolása — ez a kizsákmányolás és elnyomás célja. De, miközben az imperializmus ezeket az országokat kizsákmányolja, kénytelen ott vasutakat, gyárakat és üzemeket, ipari és kereskedelmi centrumokat építeni. Ennek a „politikának" elkerülhetetlen következményei: a proletariátus osztályának a megjelenése, a helyi intelligencia megszületése, a nemzeti öntudat fölébredése, a szabadságmozgalom megerősödése. A forradalmi mozgalom megerősödése kivétel nélkül minden gyarmati és függő helyzetben levő országban: nyilvánvalóan tanuskodik erről. Ez a körülmény annyiban fontos a proletariátusra nézve, amennyiben gyökerében ássa alá a kapitalizmus pozicióit, a gyarmati és függő állapotu országokat az imperializmus tartalékaiból a proletár forradalom tartalékaivá változtatja.

Ezek általában az imperializmus fő ellentétei, melyek a régi „virágzó" kapitalizmust haldokló kapitalizmussá tették.

A tíz év előtt kitört imperialista háború jelentősége, többek között, abban áll, hogy mindezeket az ellentéteket egy csomóba gyűjtötte és a mérleg serpenyőjébe vetette, meggyorsitva és megkönnyitve a proletariátus forradalmi csatáit.

Más szóval: az imperializmus nemcsak oda vezetett, hogy a forradalom gyakorlatilag elkerülhetetlenné vált, hanem elvezetett oda is, hogy kedvezők lettek az előfeltételek a kapitalizmus citadellájának közvetlen megrohamozására.

Ilyen nemzetközi körülmények szülték a leninizmust.

Mindez igen jó — mondják majd — de mi köze mindehhez Oroszországnak, mely nem volt és nem is lehetett az imperializmus klasszikus földje? Mi köze mindennek Leninhez, aki mindenekelőtt Oroszországban és Oroszországnak dolgozott? Miért éppen Oroszország lett a leninizmus gócpontjává, a proletárforradalom elméletének és taktikájának szülőhazájává?

Azért, mert Oroszország csomópontja volt az imperializmus mindezen ellentmondásainak.

Azért, mert Oroszország minden más országnál inkább méhében hordta a forradalmat és ennek következtében egyes-egyedül Oroszország volt képes arra, hogy ezeket az ellentmondásokat forradalmi uton oldja meg.

Kezdjük azzal, hogy a cári Oroszország gócpontja volt minden féle és fajta elnyomásnak, — a kapitalista, a gyarmati, a katonai elnyomásnak, — mégpedig a legembertelenebb és legbarbárabb formában. Ki ne tudná, hogy a tőke mindenhatósága Oroszországban

összeolvadt a cárizmus despotizmusával, az orosz nacionalizmus agresszivitása a cárizmus hóhérkodásával a nem-orosz népekkel szemben, hatalmas — török, perzsa, kinai — területek kizsákmányolása együttjárt azzal, hogy a cárizmus meghóditotta e területeket, hóditó háborút viselt érettük? Igaza volt Leninnek, mikor azt mondta, hogy a cárizmus „militarista-feudális imperializmus". A cárizmus az imperializmus legnegativabb oldalainak hatványozott összpontositása volt

Továbbá: a cári Oroszország a nyugati imperializmusnak nemcsak abban az értelemben volt hatalmas tartaléka, amennyiben szabad utat nyitott a külföldi tőkének, mely az orosz nemzetgazdaság oly döntő ágait tartotta kezében, mint a fütőanyag- s a vas- és fémipar, hanem abban az értelemben is, hogy a katonák millióit szállithatta a nyugati imperialistáknak. Emlékezzünk a 12 milliós orosz hadseregre, mely az angol és francia tőke hallatlan profitjának biztositásáért az imperialista frontokon vérét hullatta.

De menjünk tovább: a cárizmus nemcsak házőrző kutyája volt az imperializmusnak Európa keletén, hanem ügynöksége is a nyugati imperializmusnak, hogy a lakosságból kipréselje a százmilliós kamatokat a kölcsönökért, melyeket Párizs és London, Berlin és Brüsszel folyósitottak.

És végezetül: Törökország, Perzsia, Kina stb. felosztásában a cárizmus a nyugati imperializmus leghüségesebb szövetségese volt. Ki ne tudná, hogy az imperialista háborút a cárizmus az antant imperialistáival szövetségben vitte, hogy Oroszország ennek a háborúnak lényeges eleme volt?

Ezért fonódtak össze a cárizmus és a nyugati imperializmus érdekei s ezért lettek végül az imperialista érdekek egységes gombolyagává. Megbékélhetett-e a nyugati imperializmus azzal, hogy elveszitse egy olyan hatalmas támpontját keleten, az erőnek és az anyagi eszközöknek olyan gazdag tartalékát, mint amilyen a régi, cári burzsoá Oroszország volt; hogy össze ne szedje minden erejét az orosz forradalommal való élet-halál harcra, a cárizmus megvédésére és megtartására? Persze, hogy ezt nem tehette!

Ebből azonban az következik, hogy aki a cárizmust akarta ütni, annak okvetlen az imperializmusra kellett sujtania, aki a cárizmus ellen kelt fel, az kénytelen volt az imperializmus ellen is felkelni, mert aki a cárizmust megdöntötte, annak meg kellett döntenie az imperializmust is, ha tényleg azt akarta, hogy a cárizmust ne csak szétzuzza, hanem teljesen el is pusztitsa. A cárizmus elleni forradalom ilyen módon közel került az imperializmus elleni forradalomhoz, a proletárforradalomhoz, át kellett nőnie abba.

Viszont Oroszországban a leghatalmasabb népforradalom támadt, melynek élén a világ legforradalmibb proletariátusa állott, amelynek olyan komoly szövetségese volt, mint Oroszország forradalmi parasztsága. Kell-e bizonyitani, hogy egy ilyen forradalom nem állhatott meg fele-uton, hogy siker esetén tovább kellett mennie és ki kellett bontania a felkelés zászlaját az imperializmus ellen?

Emiatt vált Oroszország szükségképpen csomópontjává az imperializmus ellentmondásainak, nemcsak abban az értelemben, hogy ezek az ellentmondások, különösen szörnyü és különösen elviselhetetlen jellegüknél fogva, éppen Oroszországban fakadtak fel a legkönnyebben és nemcsak azért, mert Oroszország a nyugati imperializmus nagyfontosságu támasza volt, mely a nyugati finánctőkét Kelet gyarmataival kötötte össze, hanem mert csak Oroszországban volt meg az a reális erő, mely képes volt az imperializmus ellentmondásait forradalmi uton megoldani.

De ebből az következik, hogy a forradalom Oroszországban csak proletárforradalom lehetett, hogy, kifejlődésének első napjától kezdve, feltétlenül nemzetközi jelleget kellett öltenie s hogy ilyenformán alapjaiban kellett megrenditenie a világimperializmust.

Ha igy álltak a dolgok, szoritkozhattak-e munkájukban az orosz kommunisták az orosz forradalom szük nemzeti kereteire? Természetes, hogy nem! Ellenkezőleg. Az egész helyzet mind a belső (a mély forradalmi válság), mind a külső (a háború), arra sarkalta őket, hogy munkájukkal ezeket a kereteket tulhaladják, a harcot átvigyék a nemzetközi szintérre, az imperializmus fekélyeit feltárják, a kapitalizmus összeomlásának elkerülhetetlenségét bebizonyitsák, a szociálsovinizmust és szociál-pacifizmust szétzuzzák s végül, hogy saját országukban megdöntsék a kapitalizmust s a proletariátus számára uj harci fegyvert kovácsoljanak, a proletárforradalom elméletét és taktikáját, oly célból, hogy a világproletariátus számára megkönnyitsék a kapitalizmus megdöntését. Az orosz kommunisták nem is cselekedhettek másként, mert csak ezen az uton számithattak a nemzetközi helyzet bizonyos változásaira, melyek Oroszországnak biztositékot nyujthattak a burzsoá-rend visszaállitása ellen.

Ezért lett Oroszország a leninizmus szülőföldje és az orosz kommunisták vezére, Lenin, annak megteremtője.

Oroszországgal és Leninnel körülbelül az „esett meg", ami Németországgal és Marxszal s Engelsszel a mult évszázad negyvenes éveiben. Németország akkoriban, éppen mint Oroszország a 20. század elején, polgári forradalommal volt terhes. Marx a „Kommunista Kiáltványban" akkoriban ezt irta:

„Németországra azért irányítják a kommunisták főfigyelmüket, mert Németország a polgári forradalom előestéjén áll és mert ezt a forradalmi változást általában az európai civilizáció előrehaladottabb körülményei között és sokkal fejlettebb proletariátussal hajtja végre, mint Anglia a 17. és Franciaország a 18. században; a német polgári forradalom tehát csak a proletárforradalomnak lehet közvetlen előjátéka."

Másként szólva: a forradalmi mozgalom központja Németországba helyeződött át.

Aligha kételkedhetünk abban, hogy éppen az a körülmény, melyet Marx a fenti idézetben megjelöl, volt a valószínü oka annak, hogy éppen Németország lett a tudományos szocializmus hazája és hogy éppen a német proletariátus vezérei, Marx és Engels, lettek annak megalkotói.

Ugyanezt mondhatjuk el, de még fokozottabb mértékben, a 20. század kezdetének Oroszországáról. Oroszország ekkor a polgári forradalom előestéjén állott s ezt a forradalmat előrehaladottabb európai viszonyok között és fejlettebb proletariátussal kellett véghezvinnie, mint Németországnak (Angliáról és Franciaországról nem is beszélve), s amellett minden jel arra mutatott, hogy ez a forradalom a proletárforradalom erjesztője és előjátéka lesz. Nem lehet véletlennek tartani azt a tényt, hogy Lenin már 1902-ben, amikor az orosz forradalom még csak csirázott, a „Mit tegyünk?" cimü brosürájában ezeket a jóslatszerü szavakat irta:

„A történelem azt a legközelebbi feladatot tüzte ki számunkra (azaz: az orosz marxisták számára — *J. Szt.*), amelyik a *legforradalmibb* valamennyi ország proletariátusának *legközelebbi* feladatai közül"... „Ennek a feladatnak a megvalósitása, amely abban áll, hogy leromboljuk nemcsak az európai, hanem az ázsiai reakció leghatalmasabb bástyáját: az orosz proletariátust a nemzetközi forradalmi proletariátus élcsapatává tenné." (Lenin Összes Müvei, IV. köt., 382. old., oroszul.)

Más szavakkal, a forradalmi mozgalom központjának Oroszországba kellett áthelyeződnie.

Ismeretes, hogy a forradalom menete Oroszországban Leninnek ezt a jóslatát mindenben igazolta.

Lehet-e csodálni ezek után, hogy az az ország, mely ilyen forradalmat vitt végbe, melynek ilyen proletariátusa van, lett a proletárforradalom elméletének és taktikájának szülőhelye?

Lehet-e csodálni, hogy ennek a proletariátusnak vezére, Lenin, lett egyben ennek az elméletnek és taktikának a megteremtője s a nemzetközi proletariátus vezére?

II

A MÓDSZER

Fentebb beszéltem arról, hogy egyfelől Marx és Engels, másfelől Lenin között a II. Internacionále opportunizmusának egész szakasza van. A pontosság kedvéért hozzá kell még füznöm, hogy az opportunizmusnak nem formális, hanem csak tényleges uralmáról van itt szó. Formálisan a II. Internacionále élén „igazhitü" marxisták, „orthodoxok" álltak: Kautsky és társai. Valójában azonban a II. Internacionále főmunkája az opportunizmus vonalán mozgott. Az opportunisták kispolgári, simulékony természetüknél fogva a burzsoáziához alkalmazkodtak s az „orthodoxok" viszont a maguk részéről, az „egység megőrzése" érdekében, a „párton belüli béke" érdekében, az opportunistákhoz alkalmazkodtak. Az eredmény az opportunizmus uralma lett, mert a burzsoázia és az „orthodoxok" politikája között a lánc bezárult.

A kapitalizmus aránylag békés fejlődésének időszaka volt ez, hogy ugymondjuk, háborüelőtti időszak, amikor az imperializmus katasztrofális ellentmondásai még nem tárultak fel teljes nyiltságukban, amikor a munkások gazdasági sztrájkjai és a szakszervezetek többékevésbé „normálisan" fejlődtek, amikor a választási harcok és parlamenti frakciók „széditő" sikereket értek el, amikor a harc legális formáit az egekig magasztalták és azt hitték, hogy a kapitalizmust a legalitással „ölik meg", egyszóval: mikor a II. Internacionále pártjai elhájasodtak, mikor nem akaródzott komolyan a forradalomra, a proletariátus diktatúrájára, a tömegek forradalmi nevelésére gondolni.

A forradalmi elmélet egésze helyett: egymásnak ellentmondó elméleti tételek és elmélet-forgácsok, melyek elszakadtak a tömegek élő forradalmi harcától s elavult dogmákká változtak. Persze a látszat kedvéért emlegették Marx elméletét, de csak azért, hogy az élő forradalmi lelket kiirtsák belőle.

Forradalmi politika helyett: petyhüdt filiszterség és óvatos politikai mesterkedés, parlamenti diplomatizálás és parlamenti kombinációk. A látszat kedvéért persze el-elfogadtak „forradalmi" határozatokat és jelszavakat, de csak azért, hogy sutba dobják őket.

Ahelyett, hogy a pártot saját hibáin tanitották és nevelték volna helyes forradalmi taktikára, gondosan elkerülték a beteg kérdéseket, eltussolták és elkenték őket. A látszat kedvéért persze megemlitették néha ezeket a beteg kérdéseket, de csak azért, hogy az ügyet valamilyen „kaucsuk-határozattal" elintézzék.

Ez volt a II. Internacionále arculata, munkamódszere, fegyvertára.

Közben azonban közeledett az imperialista háborúk és a proletariátus forradalmi csatáinak uj szakasza. A harc régi módszerei a finánctőke mindenhatóságával szemben nyilvánvalóan elégteleneknek és erőtleneknek bizonyultak.

Szükség volt a II. Internacionále egész munkájának, minden munkamódszerének felülvizsgálására, ki kellett onnan üzni a filiszterséget, a korlátoltságot, a zugpolitikát, az árulást, a szociál-sovinizmust, a szociál-pacifizmust. A II. Internacionále egész fegyvertárát át kellett vizsgálni, ki kellett onnan hajigálni minden rozsdásat és ócskát, ujfajtáju fegyvereket kellett kovácsolni. Ilyen előzetes munka nélkül a kapitalizmus elleni hadbavonulásról szó sem lehetett. E nélkül a proletariátus azt kockáztatta, hogy az uj forradalmi küzdelmekben nem lesz eléggé felfegyverezve, sőt egyszerüen fegyvertelen lesz.

A II. Internacionále általános felülvizsgálatának, az Augiász-istálló kitakaritásának tisztessége a leninizmusnak jutott osztályrészül.

Ilyen körülmények között született meg és kovácsolódott ki a leninizmus módszere.

Mit követel ez a módszer?

Először: a II. Internacionále elméleti dogmáinak *felülvizsgálását*, a tömegek forradalmi harca, az élő gyakorlat tüzében, azaz az elmélet és gyakorlat megszakadt egységének a helyreállitását, és a közöttük beállott minden szakadás megszüntetését, mert csak igy lehet megteremteni a forradalmi elmélettel felfegyverzett igazi forradalmi pártot.

Másodszor: a II. Internacionále politikai pártjainak *felülvizsgálását*, nem jelszavaik és határozataik alapján, (ezeknek hinni nem szabad), hanem tetteik, cselekedeteik alapján, mert csak igy lehet a proletár tömegek bizalmát kivivni és megérdemelni.

Harmadszor: az egész pártmunka *átépitését* uj, forradalmi módon, a tömegek forradalmi harcra való nevelésének és előkészitésének szellemében, mert csak igy lehet a tömegeket a proletárforradalomra előkésziteni.

Negyedszer: a proletárpártok *önkritikáját*, saját hibáikon való nevelését és tanitását, mert csak igy lehet előkésziteni a pártok valódi kádereit és igazi vezéreit.

Ez a leninizmus módszerének alapja és lényege.

Hogyan került ez a módszer a gyakorlatban alkalmazásba?

A II. Internacionále opportunistáinak számos elméleti dogmája van, melyektől soha sem hajlandók tágitani. Vegyünk elő ezek közüi néhányat.

Az első dogma: azokról az előfeltételekről szól, melyek közt a proletariátus a hatalmat megragadhatja. Az opportunisták erősködnek, hogy a proletariátusnak addig nem lehet és nem is szabad megragadnia a hatalmat, mig többségben nincs az országban. Bizonyitékok erre nincsenek, hiszen ezt a képtelen tételt sem elméletileg, sem gyakorlatilag igazolni nem lehet. Jó, feleli Lenin ezeknek a II. Internacionálebeli uraknak, és ha adódik egy olyan történelmi helyzet (háború, agrárválság stb.) melyben a proletariátusnak, a lakosság kisebbségének lehetővé válik, hogy a dolgozó tömegek hatalmas többségét maga köré tömöritse, miért ne ragadja meg a hatalmat? Miért ne használja ki a proletariátus a kedvező nemzetközi és belső helyzetet arra, hogy a tőke arcvonalát áttörje és az általános döntést meggyorsitsa? Vajjon nem beszélt-e Marx már a mult század ötvenes éveiben arról, hogy a proletárforradalom ügye Németországban „kitünően" állna, ha a proletárforradalmat sikerülne alátámasztani „a paraszt-háborúnak ugyszólván egy második kiadásával"? Vajjon nem tudja-e mindenki, hogy Németországban akkoriban aránylag kevesebb volt a proletár, mint például Oroszországban 1917-ben? Vajjon nem mutatta-e meg az orosz proletárforradalom gyakorlata azt, hogy a II. Internacionále hőseinek ez a kedvenc dogmája a proletariátus számára semmi eleven jelentőséggel nem bir? Vajjon nem világos-e, hogy a forradalmi tömegharcok gyakorlata ezt az ócska dogmát megcáfolja és agyonveri?

A másik dogma: a proletariátus a hatalmat nem tarthatja meg, ha nincs elegendő kiképzett kulturális és adminisztrativ kádere, mely az ország kormányzását el tudja látni; előbb létre kell hozni ezeket a káderet a kapitalizmus viszonyai között s csak azután megragadni a hatalmat. Jó, feleli erre Lenin, de miért nem lehet a dolgot megforditani, ugy, hogy előbb megragadjuk a hatalmat, kedvező fejlődési viszonyokat teremtünk a proletariátus számára és aztán haladunk előre hétmérföldes léptekkel, hogy a dolgozó tömegek kulturális szinvonalát felemeljük, hogy a munkások közül a vezetők és adminisztrátorok nagyszámu kádereit kineveljük? Vajjon az orosz gyakorlat nem mutatta-e meg, hogy a munkás-sorokból jövő vezetők káderei a proletár hatalom alatt százszor gyorsabban és alaposabban nőnek, mint a tőke hatalma alatt? Vajjon nem világos-e, hogy a tömegek forradalmi harcának gyakorlata könyörtelenül agyonüti az opportunistáknak ezt az elméleti dogmáját is?

A harmadik dogma: az általános politikai sztrájk módszere a proletariátus számára alkalmatlan, mert elméletileg helyt nem álló, (lásd Engels kritikáját), gyakorlatilag veszélyes, (az ország gazdasági életének normális menetét kizökkentheti a kerékvágásból, a szakszervezet-

tek pénztárait kiüríthetí), nem pótolhatja a harc parlamenti formáit, melyek a proletariátus osztályharcának fő formái. Rendben van, felelik erre a leninisták. De, először, Engels nem bármiféle általános sztrájkot kritizált, hanem csak az általános sztrájk egy bizonyos meghatározott formáját, az anarchisták általános *gazdasági* sztrájkját, melyet az anarchisták a proletariátus politikai harca *helyett* javasoltak. Mi köze ennek az általános *politikai* sztrájk módszeréhez? Másodszor, ki és hol bizonyította be, hogy a proletariátus harcának a parlamenti harc a főformája? Vajjon a forradalmi mozgalom története nem azt bizonyítja-e, hogy a parlamenti harc csak iskola és segédeszköz a proletariátus parlamentenkivüli harcainak megszervezésére, hogy a munkásmozgalom alapvető kérdéseit a kapitalizmus idején az erő dönti el, a proletár tömegek közvetlen harca, általános sztrájkja, felkelése? Harmadszor, honnan szedték azt, hogy a parlamenti harcot az általános politikai sztrájk módszerével akarják pótolni? Hol és mikor kísérelték meg az általános politikai sztrájk hívei azt, hogy a parlamenti harcot a parlamentenkivüli harc formáival pótolják? S negyedszer, vajjon nem mutatta-e meg a forradalom Oroszországban, hogy az általános politikai sztrájk a proletárforradalom hatalmas iskolája, pótolhatatlan eszköze a legszélesebb proletár tömegek mozgósításának és megszervezésének, a kapitalizmus vára elleni ostrom előestéjén? Mirevaló hát a nyárspolgári siránkozás a gazdasági élet normális menetének megzavarásáról és a szakszervezetek pénztárairól? Vajjon nem világos-e, hogy a forradalmi harc gyakorlata az opportunistáknak ezt a dogmáját is szétzuzza?

És igy tovább, és igy tovább.

Ezért mondotta Lenin, hogy „a forradalmi elmélet nem dogma", hogy „a teória végleg csak a tényleges tömegmozgalommal és a tényleges forradalmi mozgalommal kapcsolatban formálódik ki" („»Baloldaliság« a kommunizmus gyermekbetegsége"), mert az elméletnek a gyakorlatot kell szolgálnia, mert az „elméletnek azokra a kérdésekre kell válaszolnia, amelyeket a gyakorlat vet fel" („Kik a nép barátai?"), mert az elméletnek a gyakorlat alkotja a próbakövét.

Ami a II. Internacionále pártjainak politikai jelszavait és politikai döntéseit illeti, elég, ha visszaemlékezünk a „háborút a háború ellen" jelszó történetére, s megértjük, milyen hamis és rothadt e pártok gyakorlata, melyek forradalom-ellenes tevékenységüket nagyhangu forradalmi jelszavakkal és határozatokkal kendőzik. Mindenki emlékszik még a II. Internacionále bázeli kongresszusának pompázatos demonstrációjára, amikor a felkelés minden borzalmával fenyegették meg az imperialistákat, ha elhatároznák, hogy a háborút megkezdik s amikor a „háborút a háború ellen" fenyegető jelszavát adták

ki. De ki nem emlékszik arra is, hogy kevéssel utána, közvetlenül a háború megkezdése előtt, a bázeli rezolúciót elsikkasztották és a munkásoknak uj jelszót adtak: irtsátok egymást a kapitalista haza dicsőségére? Vajjon nem világos-e, hogy a forradalmi jelszavak és határozatok fabatkát sem érnek, ha tettek nem erősitik meg őket? Elég, ha az imperialista háború polgárháborúvá való átváltoztatásának lenini politikáját a II. Internacionále háború alatti áruló politikájával szembeállitjuk és rögtön megértjük az opportunizmus zugpolitikusainak laposságával szemben a leninizmus módszerének egész nagyságát. Idéznem kell itt Lenin a „Proletárforradalom és a renegát Kautsky" cimü könyvéből egy helyet, ahol Lenin keményen ostorozza a II. Internacionále vezető politikusának, Kautskynak, opportunista kisérletét, hogy a pártokat ne tetteik, hanem papiros-jelszavaik és dokumentumaik után itélje meg:

„Kautsky tipikusan kispolgári, filiszteri politikát folytat, mikor azt hiszi... hogy a *jelszó kiadása* változtat az ügyön. A burzsoá demokrácia egész története leleplezi ezt az illuziót: a burzsoá demokraták a nép becsapására mindig kiadtak és mindig ki is adnak tetszésszerinti »jelszavakat«. De fontos az, hogy őszinteségüket *ellenőrizzük*, hogy a szavakkal szembeszegezzük a *tényeket*, hogy ne érjük be az idealista vagy sarlatán *frázissal*, hanem fedjük fel az *osztályrealitást*." (Lenin Összes Müvei, XXIII. köt., 377. old., oroszul.)

Arról nem is beszélek, hogy a II. Inernacionále pártjai félnek az önkritikától, nem beszélek arról a módról, ahogy' hibáikat rejtegetik, ahogy' eltussolják a beteg kérdéseket, ahogy' fogyatékosságaikat takargatják a minden-rendben-van hamis parádéjával, ami az élő gondolatot eltompitja és meggátolja azt, hogy a pártot a saját hibáin forradalmian lehessen nevelni. Ezt a módszert Lenin kigunyolta és pelengérre állitotta. Lenin a „»Baloldaliság« a kommunizmus gyermekbetegsége" cimü brosürájában a proletárpártok önkritikájáról ezt irta:

„A politikai pártnak saját hibáihoz való viszonya egyik legfontosabb és legbiztosabb kritériuma a párt komolyságának s annak, hogy miként teljesiti a *valóságban* kötelességét *osztályával* és a dolgozó *tömegekkel* szemben. A hibát nyiltan elismerni, annak okait felfedni, kielemezni a körülményeket, melyek a hibát létrehozták, gondosan mérlegelni, hogy mely eszközökkel lehet kijavitani: ime ez jellemez egy komoly pártot, ily módon teljesiti a párt kötelességét, igy neveli és tanitja *az osztályt* s azután *a tömegeket* is." (Lenin Összes Müvei, XXV. köt., 200. old., oroszul.)

Egyesek azt mondják, hogy saját hibáinak feltárása és az önkritika veszélyes a pártra, mert az ellenség kihasználhatja őket a proletárpárt ellen. Lenin az ilyenfajta ellenvetéseket komolytalannak és teljesen helytelennek vélte. Ime, mit mond erről a kérdésről „Egy lépés előre, két lépés hátra" cimü brosürájában még 1904-ben, amikor pártunk gyenge és kicsiny volt:

„Ők (t. i. a marxisták ellenfelei — *J. Szt.*) kárörvendeznek és az orrukat fintorgatják vitáink láttán s magától értetődően meg fogják kisérelni azt, hogy brosürámból céljaiknak megfelelően kiragadjanak egyes helyeket, melyeket pártunk fogyatékosságainak és hibáinak szentelek. Az orosz marxisták már eléggé harcedzettek ahhoz, hogy az ilyenfajta tüszurások által magukat ne zavartassák, hogy azok ellenére folytassák önkritikai munkájukat, hogy kiméletlenül leleplezzék saját gyengéiket, melyeket a munkásmozgalom növekedése feltétlenül és elmaradhatatlanul le fog küzdeni." (Lenin Összes Müvei, VI. köt., 161. old., oroszul.)

Ezek a leninizmus módszerének jellegzetes vonásai általában véve. Amit Lenin módszere ad, az alapjában már megvolt Marx tanitásában, mely Marx szavai szerint, „lényegében kritikai és forradalmi". Éppen ez a kritikai és forradalmi szellem az, mely Lenin módszerét elejétől végig áthatja. De helytelen volna azt gondolni, hogy Lenin módszere egyszerüen helyreállitása annak, amit Marx adott. Valójában Lenin módszere nemcsak helyreállitása, hanem konkretizálása és továbbfejlesztése is Marx kritikai és forradalmi módszerének, materialista dialektikájának.

III

AZ ELMÉLET

Ebből a témából három kérdést ragadok ki: a) az elmélet jelentőségét a proletármozgalom számára; b) az ösztönösség „elméletének" kritikáját; c) a proletárforradalom elméletét.

1. Az elmélet jelentőségéről. Egyesek ugy vélik, hogy a leninizmus a gyakorlat elsőbbsége az elmélettel szemben, oly értelemben, hogy a legfontosabb benne a marxista tételek megvalósitása, ezeknek a tételeknek „végrehajtása"; ami pedig az elméletet illeti, — e tekintetben a leninizmus állitólag meglehetősen közömbös. Ismeretes, hogy Plechánov nem egyszer tréfálkozott azon, hogy Lenin „közömbös" az elmélet s különösen a filozófia iránt. Az is ismeretes, hogy a jelenlegi gyakorlati leninisták közül sokan nem nagy barátai az elméletnek, különösen azért nem, mert a viszonyok kényszere következtében, a gyakorlati munka hallatlan tömegét kell elvégezniök. Ki kell jelentenem, hogy ez a Lenint és a leninizmust illető, több mint különös nézet teljességgel hibás, a valóságnak semmiképp meg nem felel s hogy a gyakorlat embereinek az az igyekezete, hogy a teóriát maguktól elutasitsák, ellentmond a leninizmus egész szellemének és nagyon veszélyes az ügyre.

Az elmélet az összes országok munkásmozgalmának általánositott tapasztalata. Természetes, hogy az elmélet tárgytalanná válik, ha nincs összekötve a forradalmi gyakorlattal, épugy, mint ahogy a gyakorlat is vakká lesz, ha nem világitja meg utját a forradalmi elmélet.

De az elmélet a munkásmozgalom hatalmas erejévé válhat, ha a forradalmi gyakorlattal elválaszthatatlan kapcsolatban formálódik ki, mert az elmélet és csak az elmélet adhatja meg a mozgalomnak a biztonságot, a tájékozódás erejét és a környező események belső kapcsolatainak megértését. Az elmélet és csak az elmélet az, ami a gyakorlatnak segithet megérteni nem csupán azt, hogy hogyan és hova haladnak az osztályok a jelenben, hanem azt is, hogy hogyan és hova kell haladniok a közeljövőben. Éppen Lenin volt az, aki kimondotta és egyre hajtogatta az ismert tételt:

„Forradalmi elmélet nélkül nem lehet fordadalmi mozgalom sem.") (Lenin Összes Müvei, IV. köt., 380 old., oroszul.)

Lenin mindenki másnál jobban megértette az elmélet nagy jelentőségét, különösen az olyan párt részére, amilyen a mienk, melynek az jutott osztályrészéül, hogy a nemzetközi proletariátusnak legyen élenjáró harcosa s amelyet annyira bonyolult belső és nemzetközi helyzet vesz körül. Pártunknak ezt a különleges szerepét már 1902-ben előre látva, már akkor szükségesnek tartotta, hogy erre emlékeztessen:

„Az élenjáró harcos szerepét csak az a párt tudja betölteni, amelyet élenjáró elmélet irányit". (Lenin Összes Müvei, IV. köt., 380. old., oroszul.)

Aligha kell bizonyitani, hogy most, amikor Lenin jóslata pártunk szerepéről már valósággá vált, Leninnek ez a tétele is különös erőre és különös jelentőségre tett szert.

Milyen kimagasló jelentőséget tulajdonitott Lenin az elméletnek, az legvilágosabban talán abban a tényben nyer kifejezést, hogy maga Lenin vállalta azt a rendkivüli komoly feladatot, hogy elméletileg általánositsa a legfontosabbat abból, amit a tudomány Engelstől Leninig adott a materialista filozófia terén, s hogy a marxisták között mutatkozó antimaterialista tendenciákat mélyenjáró kritikának vesse alá. Engels kijelentése szerint a „materializmusnak minden uj nagy felfedezéssel uj alakot kell öltenie". Ismeretes, hogy éppen Lenin volt az, aki a maga idejére vonatkozólag ezt a feladatot a „Materializmus és empiriokriticizmus" cimü kitünő könyvével teljesitette. Ismeretes, hogy az a Plechánov, aki szeretett Lenin filozófiai „közömbösségén" tréfálkozni, mégcsak arra sem szánta rá magát, hogy komolyan hozzáfogjon e feladat megvalósitásához.

2. Az ösztönösség „elméletének" kritikája, vagy az élcsapat szerepe a mozgalomban. Az ösztönösség „elmélete" az opportunizmus elmélete, amely meghajol a munkásmozgalom ösztönössége előtt; olyan

*) A kiemelés tőlem ered. — *J. Szt.*

teória, mely valójában tagadja a munkásosztály élcsapatának, a munkásosztály pártjának vezető szerepét.

Az ösztönösség előtti meghajlás elmélete határozottan ellenzi a munkásmozgalom forradalmi jellegét, ellenzi, hogy a mozgalom a kapitalizmus alapjai ellen irányuló harc vonalán haladjon; — azt akarja, hogy a mozgalom csakis a kapitalizmus számára „teljesíthető", „elfogadható" követelések vonalán haladjon, mindenképpen a „legkisebb ellenállás vonala" mellett van. Az ösztönösség elmélete a trade-unionizmus ideológiája.

Az ösztönösség előtti meghajlás elmélete határozottan ellenzi azt, hogy az ösztönös mozgalomnak tudatos, tervszerü jelleget adjunk, ellenzi, hogy a párt a munkásosztály élén haladjon, hogy a párt a tömegeket a tudatosság szinvonalára emelje, hogy a párt vezesse a mozgalmat, azon van, hogy a mozgalom tudatos elemei ne zavarják a mozgalmat abban, hogy a saját utján menjen, azon van, hogy a párt csak figyelje az ösztönös mozgalmat és annak uszályában kullogjon. Az ösztönösség elmélete olyan elmélet, mely a tudatos elemek szerepét a mozgalomban lekicsinyli, az „uszálypolitika" ideológiája, logikai alapja *mindenfajta* opportunizmusnak.

Ez a teória, mely Oroszországban még az első forradalom előtt lépett a szinre, a gyakorlatban arra vezetett, hogy követői, az ugynevezett „ökonómisták", tagadták az önálló munkáspárt szükségességét Oroszországban, állást foglaltak a munkásosztálynak a cárizmus megdöntéséért folytatott forradalmi harca ellen, a mozgalomban trade-unionista politikát prédikáltak s a munkásmozgalmat általában a liberális burzsoázia hegemóniájának szolgáltatták ki.

A régi „Iszkra" harca és az „uszálypolitika" elméletének az a ragyogó kritikája, melyet Lenin „Mit tegyünk?" cimü brosürájában adott, nemcsak az ugynevezett „ökonómizmust" semmisitette meg, hanem az orosz munkásosztály valóban forradalmi mozgalmának elméleti alapjait is megteremtette.

Enélkül a harc nélkül gondolni sem lehetett önálló munkáspárt megteremtésére Oroszországban és ennek a munkáspártnak vezető szerepére a forradalomban.

De az ösztönösség előtti meghajlás elmélete nemcsak orosz jelenség. A legnagyobb mértékben el van terjedve — ha némileg más formában is — a II. Internacionále összes pártjaiban, kivétel nélkül. A II. Internacionále vezérei által elposványosított, ugynevezett „termelő erő"-teóriára gondolok itt, mely mindent igazol és mindenkit kibékit, mely a tényeket akkor konstatálja és magyarázza, mikor már mindenkinek a könyökén nőttek ki, és, miután konstatálta őket, megnyugszik bennük. Marx szavai szerint a materialista elmélet nem szoritkoz-

hatik a világ megmagyarázására, meg is kell változtatnia. Kautsky és társai azonban ezzel nem sokat törődnek, ők jobbnak tartják, ha a marxi tétel első felénél maradnak meg. Lássunk egy példát a sok közül arra, hogyan alkalmazzák ezt a „teóriát". Beszélik, hogy az imperialista háboru előtt a II. Internacionále pártjai azzal fenyegetőztek, hogy megüzenik a „háborút a háborúnak", ha az imperialisták háborút kezdenének. Beszélik, hogy közvetlenül a háború megkezdése előtt ugyanezek a pártok a „háborút a háború ellen" jelszavát sutba dobták és a vele ellentétes jelszót valósitották meg, a „háborút az imperialista hazáért". Beszélik, hogy ennek a jelszó-cserének millió és millió munkás esett áldozatul. Mégis hiba volna azt hinni, hogy valaki bünös ebben, hogy valaki elárulta vagy eladta a munkásosztályt. Erről szó sincs! Minden ugy történt, ahogy történnie kellett. Először is, mert az Internacionále a „béke eszköze" és nem a háborúé. Másodszor, mert a „termelő erők" akkori „szinvonala" mellett, semmi mást tenni nem lehetett. „Bünösök" a „termelő erők". Mindezt pontosan megvilágitja „számunkra" Kautsky ur „elmélete a termelő erőkről". S aki nem hisz ebben a „teóriában", az nem marxista. A pártok szerepe? Jelentőségük a mozgalomban? De mit tehet a párt egy olyan döntő tényező ellen, amilyen a „termelő erők szinvonala"?...

A marxizmus meghamisitásának ilyen példáit halomszám lehetne idézni.

Aligha kell bizonyitgatni, hogy ez a meghamisitott „marxizmus", melynek csak az a hivatása, hogy az opportunizmus mezitelenségét elfedje, csupán annak az „uszálypolitikának" az európai kiadása, mely ellen Lenin még az első orosz forradalom előtt küzdött.

Aligha kell bizonyitgatni, hogy ennek az elméleti hamisitásnak a megsemmisitése előfeltétele annak, hogy nyugaton valóban forradalmi pártok alakuljanak.

3. *A proletárforadalom elmélete.* A proletárforradalom lenini elmélete három alaptételből indul ki.

Az első tétel: A finánctőke uralma a kapitalizmus vezető országaiban; értékpapirok kibocsájtása, mint a finánctőke egyik legfontosabb operációja; a tőkekivitel a nyersanyagforrásokhoz, mint az imperializmus egyik alapja; a fináncoligarchia mindenhatósága, mint a finánctőke uralmának eredménye — mindez leleplezi a monopolisztikus kapitalizmus durván parazita jellegét, százszor érezhetőbbé teszi a kapitalista trösztök és szindikátusok nyomását, növeli a munkásosztály felháborodását a kapitalizmus alapjai ellen s a tömegeket elvezeti a proletár forradalomhoz, mint az egyetlen mentséghez. (L. Lenin: „Imperializmus".)

Ebből folyik az első következtetés: A forradalmi válság a kapitalista országokon belül kiéleződik, a belső proletár fronton, az „anyaországokban" növekednek a kirobbanás elemei.

A második tétel: Fokozott tőkekivitel a gyarmati és a függő országokba; az „érdekszférák" és a gyarmati birtokok kiterjesztése annyira, hogy az egész földkerekséget felölelik; a kapitalizmus átalakítása olyan *világrendszerré,* melyben egy maroknyi „előrehaladott" ország a földgömb lakosságának roppant többségét pénzügyi rabságban és gyarmati elnyomatásban tartja — mindez egyfelől az egyes nemzeti gazdaságokat és nemzeti területeket egy egységes lánc, az úgynevezett világgazdaság láncszemeivé tette, másfelől a földkerekség lakosságát két nagy táborra szakította szét: egy maroknyi „előrehaladott" kapitalista országra, mely nagykiterjedésü gyarmati és függő helyzetben levő országokat tart elnyomatás alatt, s a gyarmati és függő helyzetben levő országok óriási többségére, melyek az imperialista elnyomás alól való felszabadulásukért kénytelenek harcot folyatatni. (L. „Imperializmus".)

Ebből folyik a második következtetés: a forradalmi válság kiéleződik a gyarmati országokban, a külső, gyarmati fronton nőnek az imperializmus elleni felháborodás elemei.

A harmadik tétel: Az „érdekszférák" és gyarmatok monopolisztikus birtoklása; a különböző kapitalista országok egyenetlen fejlődése, mely eszeveszett harcra vezet a világ felosztásáért azon államok között, melyek már hóditottak területeket és azon államok között, melyek még csak ezután akarják a maguk „részét" megkapni; imperialista háboruk, mint a felboritott ‚egyensuly" helyreállitásának egyetlen eszköze — mind ez a harmadik front, a kapitalisták egymással szembeni frontjának erősödésére vezet, amely gyengíti az imperializmust és megkönnyiti az első két frontnak, a forradalmi proletárfrontnak és a gyarmati-felszabaditó harc frontjának egyesülését az imperializmus ellen (1. „Imperializmus").

Ebből folyik a harmadik következtetés: az imperializmus alatt elháríthatatlanok a háborúk és elkerülhetetlenek az európai proletárforradalmak koaliciói a Kelet gyarmati forradalmaival, a forradalom egységes világfrontjában, az imperializmus világfrontja ellen

Mindezeket a következtetéseket Lenin egyetlen általános végkövetkeztetésben foglalja össze, mégpedig abban, hogy: *„az imperializmus a szocialista forradalom előestéje".**) (Lenin Összes Müvei. XIX. köt., 71. old., oroszul.)

---

*) A kiemelés tőlem ered. — *J. S:t.*

Ennek megfelelően változik a kérdésföltevés is a proletárforradalomról, a forradalom jellegéről, terjedelméről, mélységéről, változik a forradalom sémája általában.

Azelőtt a proletárforradalom előfeltételeinek elemzéséhez rendesen egyik vagy másik ország gazdasági helyzetének szempontjából fogtak hozzá. Most már a szemléletnek ez a módja elégtelen. Most valamennyi ország, vagy legalább is az országok többsége, a világgazdaság helyzetének szempontjából kell a dolgot nézni, mert az egyes országok és az egyes nemzetgazdaságok már nem önmagukban lezárt egységek, hanem a világgazdaságnak elnevezett egységes lánc szemeivé lettek, mert a régi „kulturált" kapitalizmus imperializmusba nőtt át. Az imperializmus pedig olyan világrendszer, melyben a föld lakosságának óriási többségét, maroknyi „előrehaladott" ország tartja pénzügyi rabságban és gyarmati elnyomásban.

Régebben szokás volt a proletárforradalom objektiv előfeltételeinek meglétéről vagy hiányáról beszélni egyik vagy másik országban, illetve pontosabban — egyik vagy másik fejlett országban. Ma már ez a nézőpont elégtelen. Manapság arról kell beszélni, hogy az objektiv forradalmi előfeltételek az imperialista világgazdaság egész rendszerében, mint egységes egészben, vannak meg. Az, hogy ebben a rendszerben van egynéhány ország, mely ipari tekintetben nem eléggé fejlett, a forradalomnak nem lehet áthághatatlan akadálya, *ha* a rendszer, a maga egészében, azaz helyesebben, *minthogy* a rendszer, egészben, már érett a forradalomra.

Régebben szokás volt egyik vagy másik fejlett ország proletárforradalmáról, mint külön, teljesen önálló tényezőről beszélni, melyet szembeállítottak a tőke külön, nemzeti frontjával, mint ellenlábasával. Ez a szempont ma már elégtelen. Manapság a proletár világforradalomról kell beszélni, mert a tőke különálló nemzeti frontjai az imperializmus világfrontjának elnevezett egységes láncnak lettek szemeivé s ezzel a fronttal a világ forradalmi mozgalmának általános frontját kell szembeszegezni.

Régebben a proletárforradalmat, mint valamely adott ország kizárólagos belső fejlődésének eredményét tekintették. Ma már ez a szempont elégtelen. A proletárforradalmat manapság, mindenekelőtt, mint az imperializmus világrendszerén belüli ellentmondások fejlődésének eredményét kell tekinteni, mint annak eredményét, hogy az imperialista világfront lánca egyik vagy másik országban megszakadt.

Hol kezdődik majd a forradalom, hol, melyik országban lehet legelőbb áttörni a tőke frontját?

Ott, ahol fejlettebb az ipar, ahol a proletariátus a lakosság több sége, ahol több a kultura, több a demokrácia — igy szoktak régebben felelni a kérdésre.

Nem — veti ellene a forradalom lenini elmélete — *nem feltétlenül ott, ahol legfejlettebb az ipar* stb. A tőke frontja ott fog elszakadni, ahol az imperializmus lánca gyöngébb, mert hiszen a proletár forradalom annak eredménye, hogy a világimperializmus frontjának lánca a leggyengébb helyén megszakad s megeshetik, hogy az ország, mely a forradalmat elkezdte, az ország, mely a tőke frontját áttörte. kapitalista viszonylatokban kevésbé fejlett, mint más országok, melyek fejlettebbek ugyan, de mégis megmaradtak a kapitalizmus keretei között.

1917-ben az imperialista világfront lánca Oroszországban gyengébbnek bizonyult, mint a többi országokban. És tényleg ott is szakadt el, megnyitván a kivezető utat a proletárforradalomhoz. Miért? Azért, mert Oroszországban hatalmas népforradalom bontakozott ki, élén a forradalmi proletariátussal, mely oly komoly szövetségessel rendelkezett, mint a sokmilliós, földesuraitól elnyomott és kizsákmányolt parasztság volt. Azért, mert a forradalommal szemben az imperializmusnak olyan undoritó képviselője állott, mint a cárizmus, mely hijával volt minden morális sulynak és a lakosság általános gyülöletét érdemelte ki. Oroszországban a lánc gyengébbnek bizonyult, jóllehet Oroszország kapitalista viszonylatokban fejletlenebb volt, mint, mondjuk Franciaország vagy Németország, Anglia vagy Amerika.

Hol szakad el a lánc a legközelebbi jövőben? Ujra csak ott, ahol gyöngébb. Nincs kizárva, hogy a lánc, mondjuk, Indiában szakadhat el. Miért? Mert ott fiatal, harcos forradalmi proletariátus van, olyan szövetségessel, olyan kétségtelenül nagy s kétségtelenül komoly szövetségessel, mint aminő a felszabaditó nemzeti mozgalom. Mert a forradalommal szemben olyan, mindenki előtt ismeretes ellenfél áll, mint az idegen imperializmus, melynek nincsen erkölcsi hitele és amely India elnyomott és kizsákmányolt tömegeinek általános gyülöletét érdemelte ki.

Teljes mértékben lehetséges az is, hogy a lánc Németországban szakad el. Miért? Mert azok a tényezők, melyek, mondjuk, Indiában müködésben vannak, Németországban is müködni kezdenek. Érthető, hogy az az óriási különbség, mely India és Németország fejlődési szinvonala között van, természetesen rá fogja nyomni bélyegét a német forradalom egész menetére és kimenetelére.

Ezért mondja Lenin:

„A nyugateurópai kapitalista országok a szocializmushoz való fejlődésüket nem olyan módon viszik végbe... hogy a szocializmus bennük egyenletesen

»megérik«, hanem ugy, hogy egyik állam kizsákmányolja a másikat, ugy, hogy a legelső imperialista országot, melyet a háboruban legyőztek, kizsákmányolják s hogy mindezt összekapcsolják az egész Kelet kizsákmányolásával. Másfelől a Kelet a forradalmi mozgalomba véglegesen éppen az első imperialista háboru következtében került be és igy sodródott be véglegesen a világforradalmi mozgalom általános forgatagába." (Lenin Összes Müvei, XXVII. köt., 415—416. old., oroszul.)

Röviden: az imperialista front láncának szabály szerint ott kell elszakadnia, ahol a lánc szemei gyöngébbek és ez nem okvetlen lesz feltétlenül ott, ahol a kapitalizmus fejlettebb, ahol a proletariátus ennyi meg ennyi, a parasztság annyi meg annyi percent és igy tovább.

Ezért a proletárforradalom kérdésének eldöntésénél a statisztikai számitgatások arról, hogy a lakosság proletár állománya az egyes országokban hány százalékra rug, elveszitik azt a rendkivüli jelentőségüket, amelyet a II. Internacionále betürágói tulajdonitottak nekik, akik nem értették meg az imperializmust és a forradalomtól féltek mint a pestistől.

Továbba: a II. Internacionále hősei azt erősitgették (és most is erősitgetik), hogy a burzsoá-demokratikus forradalom és a proletárforradalom között szakadék vagy legalább is kinai fal van, mely többé-kevésbé hosszu időközzel választja el egyiket a másiktól; ez időköz folyamán a hatalomra jutott burzsoázia fejleszti a kapitalizmust, a proletariátus pedig tömöriti erőit és készül a „döntő harcra" a kapitalizmus ellen. Ezt az időközt rendszerint sok évtizedre, sőt még többre is teszik. Alig kell bizonyitgatni, hogy ennek a kinai-fal „elméletnek" az imperializmus körülményei között semmi tudományos jellege nincs és hogy az nem más, nem lehet más, mint a burzoázia ellenforradalmi törekvéseinek elfedése, kendőzése. Aligha kell bizonyitgatni, hogy az összeütközésekkel és háborúkkal terhes imperializmus idején, a „szocialista forradalom előestéjén", amikor a „virágzó" kapitalizmus „halódó" kapitalizmussá változott *(Lenin)*, amikor a forradalmi mozgalom a világ minden országában nő, amikor az imperializmus kivétel nélkül minden reakciós erővel egyesül, még a cárizmussal és a feudalizmussal is, és igy a forradalmi erők számára is szükségessé teszi az egyesülést, a Nyugat proletár-mozgalmától kezdve a Kelet nemzeti-felszabaditó mozgalmáig, amikor a feudális jobbágytartó rend csökevényeinek a megdöntése az imperializmussal való forradalmi harc nélkül nem lehetséges — aligha kell bizonyitgatni, hogy a burzsoá-demokratikus forradalomnak többé-kevésbé fejlett országokban ilyen körülmények között a proletárforradalomhoz kell közelednie, hogy az elsőnek a másodikba kell átnőnie. A forradalom története Oroszországban bebizonyitotta ennek a tételnek nyilvánvaló helyességét és elvitathatatlanságát. Nem hiába rajzolta Lenin már

1905 ben, az első orosz forradalom előestéjén, a „Két taktika" című brosürájában a burzsoá-demokratikus forradalmat és a szocialista forradalmat, mint egy és ugyanazon lánc két láncszemét, mint az orosz forradalom lendületének egységes és zárt képét:

„A proletariátusnak végig kell vinnie a demokratikus forradalmat, magához kapcsolva a parasztság tömegét, hogy az önkényuralom ellenállását erőszakkal elnyomja és a burzsoázia ingadozását ellensulyozza. A proletariátusnak véghez kell vinnie a szocialista forradalmat, magához kapcsolva a népesség félproletár elemeinek tömegét, hogy erőszakkal megtörje a burzsoázia ellenállását és ellensulyozza a parasztság és a kispolgárság ingadozását. Ezek a proletariátus feladatai, melyeket olyan szüklátókörüen állitanak be az uj »Iszkra« emberei a forradalom lendületéről szóló összes elmefuttatásaikban és határozataikban." (Lenin Összes Müvei. VIII. köt., 96. old., oroszul.)

Nem is beszélek Lenin mas, későbbi munkáiról, melyekben a polgári forradalom proletár forradalomba való átnövésének eszméje, a lenini forradalmi elmélet egyik sarkköve, még plasztikusabban domborodik ki, mint a „Két taktikában".

Egyes elvtársak, ugylátszik, azt hiszik, hogy Lenin erre az eszmére csak 1916-ban jött rá és hogy mindaddig ugy vélekedett, hogy a forradalom Oroszországban megmarad a burzsoá keretek között, hogy tehát a hatalom a proletár- és paraszt-diktatura szerveinek kezéből a burzsoázia és nem a proletariátus kezébe megy majd át. Mondják, hogy ez az állitás még a mi kommunista sajtónkba is behatolt. Ki kell jelentenem, hogy ez az állitás teljesen helytelen és egyáltalán nem felel meg a valóságnak.

Hivatkozhatom Lenin ismert beszédére, melyet a III. pártkongresszuson (1905) tartott és amelyben a proletariátus és parasztság diktaturáját, azaz a demokratikus forradalom győzelmét ugy minősitette, hogy az nem „a »rend« szervezete", hanem a „háború szervezete". (Lenin Összes Müvei, VII, köt., 264. old., oroszul.)

Hivatkozhatom továbbá Lenin ismert cikkeire „Az ideiglenes kormányról" (1905), ahol az orosz forradalom kifejlődésének perspektiváját ábrázolva, a párt elé annak elérését tüzi ki feladatként, hogy „az orosz forradalom ne néhány hónap, hanem sok év mozgalma legyen, hogy a forradalom ne csak a hatalom birtokosainak apró engedményeire, hanem e hatalmak teljes megdöntésére vezessen" s ahol Lenin, ezt a perspektivát továbbfejlesztve és az európai forradalommal kapcsolatba hozva, igy folytatja:

„És ha ez sikerül, akkor... akkor a forradalmi tüz lángra lobbantja Európát; a burzsoá reakciótól elgyötört európai munkás fellázad és megmutatja nekünk »hogyan kell ezt csinálni«; akkor Európa forradalmi lendülete visszahat Oroszországra és a néhány forradalmi év korszakát néhány forradalmi évtized korszakává teszi..." (Ugyanott, 191. old.)

Hivatkozhatom továbbá Lenin ismert cikkére, melyet 1915 novemberében tett közzé és amelyben a következőket irja:

„A proletariátus harcol és fenntartás nélkül harcolni fog a hatalom megragadásáért, a köztársaságért, a föld elkobzásáért... azért, hogy a »*nem*-proletár néptömegek« résztvegyenek a *polgári* Oroszország felszabaditásában a *militarista-feudális* »imperializmus« (=cárizmus) alól. A polgári Oroszországnak ezt a felszabaditását a cárizmus alól, a földesurak földet bitorló hatalma alól a proletriátus *haladéktalanul*)* fel fogja használni, de nem arra, hogy a jómódu parasztokat segitse harcukban a mezőgazdasági munkások ellen, hanem hogy a szocialista forradalmat Európa proletariátusával szövetségben végrehajtsa...“ (Lenin Összes Müvei, XVIII. köt., 318. old., oroszul.)

Hivatkozhatom végül Lenin „A proletárforradalom és a renegát Kautsky“ cimü brosürájának ismert helyére, ahol Lenin utal arra, amit az orosz forradalom fellendüléséről a „Két taktikából“ idéztem s az alábbi következtetésre jut:

„Pontosan ugy történt, ahogy megmondtuk. A forradalom menete igazolta nézetünk helyességét. *Kezdetben* az »egész« parasztsággal a monarchia ellen, a földesurak ellen, a középkoriság ellen (és ennyiben a forradalom burzsoá, burzsoá-demokratikus marad). *Aztán* a szegényparasztsággal, a félproletariátussal, valamennyi kizsákmányolttal *a kapitalizmus ellen*, ideértve a falusi gazdagokat, kulákokat, spekulánsokat és ennyiben a forradalom *szocialistává* válik. Aki megpróbál mesterségesen kinai falat vonni a kettő közé, aki mással is el akarja választani őket, *mint* a proletariátus felkészültségének fokával és a szegény parasztsággal való összefogásának fokával, az a marxizmust a legnagyobb mértékben elferditi, elposványositja, liberalizmussal cseréli fel.“ (Lenin Összes Müvei, XXIII. köt., 391. old., oroszul.)

Ugy hiszem ennyi elég.

Jó, mondják majd nekünk, de akkor miért hadakozott Lenin a „permanens“ (szakadatlan) forradalom eszméje ellen?

Azért, mert Lenin azt javasolta, hogy a parasztság forradalmi képességeit „ki kell meriteni“ és forradalmi energiáit fenékig ki kell használni a cárizmus teljes megszüntetésére, a proletár forradalomra való átmenetre, mig a „permanens forradalom“ hivei nem értették meg a parasztság komoly szerepét az orosz forradalomban, lebecsülték a parasztság forradalmi energiáinak erejét, lebecsülték az orosz proletariátus erejét és képességét arra, hogy a parasztságot magával vigye és ezzel megnehezitették a parasztság kiszabaditását a burzsoázia befolyása alól, a parasztság tömöritését a proletariátus körül.

Azért, mert Lenin azt javasolta, hogy a proletárhatalomra való átmenet a forradalom ügyét *betetőzze*, mig ellenben a „permanens“ forradalom hivei ugy gondolták, hogy mindjárt a proletariátus hatalmával kell *kezdeni*, nem értvén meg azt, hogy ezzel olyan „apróságok“ fölött hunynak szemet, mint a feudális csökevények, és nem vesznek figyelembe olyan komoly erőt, mint az orosz prasztság, nem értvén meg, hogy az ilyen politika csak akadálya lehet annak, hogy a proletariátus a parasztságot megnyerje.

*) A kiemelés tőlem ered. — *J. Szt.*

Lenin tehát a „permanens" forradalom hiveivel nem a forradalom szakadatlan folyamatának kérdése miatt hadakozott, hiszen Lenin maga is a szakadatlan forradalom álláspontján állott, hanem mert lebecsülték a parasztság, a proletariátus eme hatalmas tartalékának szerepét, mert nem értették meg a proletariátus hegemóniájának eszméjét.

A „permanens" forradalom eszméje nem uj. Első alkalommal Marx vetette fel a negyvenes évek végén, a „Kommunisták Szövetségéhez" intézett ismert „Üzenetében" (1850). A mi „permanenseink" a szakadatlan forradalom eszméjét ebből a dokumentumból vették. Meg kell azonban jegyezni, hogy „permanenseink", átvéve az eszmét Marxtól, némileg átgyurták és átgyurván „elrontották", a gyakorlati használatra alkalmatlanná tették. Lenin tapasztalt kezére volt szükség, hogy ezt a hibát jóvátegye, hogy Marx eszméjét a szakadatlan forradalomról a legtisztább formájában vegye és forradalom-elméletének egyik sarkkövévé tegye.

Marx „Üzenetében" a szakadatlan forradalomról a következőket mondja, miután egész sor forradalmi-demokrata követelést sorol fel, amelyeknek kiharcolására a kommunistákat felhivja:

„Mig a demokratikus kispolgárok a fenti követelések minél nagyobb részének megvalósításával a forradalomnak, a lehető leggyorsabban akarják végét vetni, a mi érdekünk és feladatunk az, hogy a forradalmat permanenssé tegyük, legalább addig, mig valamennyi többé vagy kevésbé vagyonos osztályt, az uralomból ki nem szoritottunk, amig a proletariátus meg nem hóditotta az államhatalmat és a proletárok egyesülése nemcsak *egy* országban, hanem a világ minden uralkodó országában is odáig nem fejlődött, hogy a proletárok közötti verseny ezekben az országokban megszünt és hogy legalább a döntő termelő erők a proletárok kezeiben összpontosulnak."

Más szavakkal:

a) Marx egyáltalán nem javasolta azt, hogy a forradalom az ötvenes évek Németországában egyenesen a proletár hatalommal *kezdődjék, ellentétben* a mi orosz „permanenseink" terveivel;

b) Marx csupán azt javasolta, hogy a forradalom müvét a proletár államhatalom *tetőzze be,* hogy az egyik burzsoá frakciót a másik után, lépésről-lépésre a hatalom magaslatáról letaszitva, a hatalomra jutott proletariátus lobbantsa aztán lángra a forradalmat az összes országokban — *ami teljesen megfelel* mindannak, amit Lenin tanitott és amit forradalmunk során megvalósitott, követve saját elméletét az imperializmus viszonyai között lejátszódó proletárforradalomról.

Kiderül, hogy a mi orosz „permanenseink" nemcsak lebecsülték a parasztság szerepét az orosz forradalomban és a proletárhegemónia eszméjének jelentőségét, hanem átgyurták (rosszabbá) a „perma-

nens" forradalom marxi eszméjét is s ezzel a gyakorlat számára alkalmatlanná tették.

Ezért gunyolta ki Lenin a mi „permanenseink" elméletét, melyet „originálisnak" és „pompásnak" nevezett s ezért vádolta őket azzal, hogy nem akarnak „elgondolkozni rajta, hogy az élet teljes tiz éven át miért nem törődött ezzel a nagyszerü elmélettel" (Lenin 1915-ben irta e cikkét, tehát 10 évvel azután, hogy Oroszországban a „permanensek" teóriája felbukkant. Lenin Összes Müvei, XVIII. köt., 317. old., oroszul.)

Ezért tartotta Lenin ezt az elméletet fél-menseviknek, ezért mondotta, hogy „a bolsevikoktól átveszi a felhivást, mely a proletariátust a döntő forradalmi harcra és a politikai hatalom meghóditására szólitja, a mensevikektől pedig — a parasztság szerepének »tagadását«". (L. Lenin. cikkét a „Forradalom két irányvonaláról", ugyanott.)

Igy áll az ügy Lenin eszméjével a burzsoá-demokratikus forradalom átnövéséről a proletárforradalomba, arról, hogy a burzsoá forradalmat hogyan kell kisasználni a proletárforradalomba való „rögtöni" átmenet érdekében.

Továbbá: Azelőtt a forradalom győzelmét *egy* országban lehetetlennek tartották, ugy vélték, hogy a burzsoázia fölötti győzelemhez feltétlenül szükséges az összes előrehaladott országok proletárjainak fellépése, vagy legalább is a proletárok egységes fellépése az ilyen országok többségében. Ma már ez a felfogás nem felel meg a valóságnak. Manapság az ilyen győzelem lehetőségét kell kiindulópontul venni, mert a különböző kapitalista országok fejlődésének egyenetlen és ugrásszerü jellege az imperializmus körülményei közt, elkerülhetetlenül háborukra vezető katasztrófális ellentmondások kifejlődése az imperializmuson belül, a forradalmi mozgalom növekedése a világ valamennyi országában — mindez nem csupán lehetővé, hanem egyenesen szükségszerüvé is teszi a proletariátus győzelmét *egyes* országokban. A forradalom története Oroszországban mindennek egyenes bizonyitéka. De emellett nem szabad megfeledkezni arról, hogy a burzsoáziát csak abban az esetben sikerül megdönteni, ha megvan az a néhány, feltétlenül szükséges feltétel, amelyek megléte nélkül gondolni sem lehet arra, hogy a proletariátus a hatalmat átvegye.

A „»Baloldaliság« a kommunizmus gyermekbetegsége" cimü brosürájában Lenin ezekről a feltételekről az alábbiakat mondja:

„A forradalom alaptörvénye, melyet az összes forradalmak és különösképpen a 20. század mindhárom orosz forradalma megerösit, a következő: a forradalomhoz nem elegendő az, hogy a kizsákmányolt és elnyomott tömegek belássák, hogy a régi módon nem lehet tovább élniök és változást követeljenek; a forradalomhoz az is kell, hogy a kizsákmányolók ne tudjanak élni és kormányozni a régi módon. Csak akkor, ha az *»alúl lévők« nem akarják* a régit és a

»felsők« *nem tudnak* tovább élni a *régi módon*, csak akkor győzhet a forradalom. Ezt az igazságot más szavakkal így fejezhetjük ki: *a forradalom nem lehetséges általános nemzeti (a kizsákmányoltakat és a kizsákmányolókat egyaránt érintő) krizis nélkül**). Tehát: a forradalomhoz először is azt kell elérnünk, hogy a munkások többsége (vagy mindenesetre a tudatos, gondolkodó, politikailag aktiv munkások többsége) teljesen megértse a forradalom szükségességét és kész legyen érte akár halálba menni; másodszor, hogy a kormányzó osztályok olyan kormányzati válságot éljenek át, mely a legelmaradottabb tömegeket is bevonja a politikába..., a kormányt meggyöngiti és lehetővé teszi, hogy a forradalmárok gyorsan megdöntsék.". (Lenin Összes Müvei, XXV. köt., 222. old., oroszul.)

De a burzsoázia hatalmának megdöntése és a proletariátus hatalmának megteremtése *egy* országban, még nem jelenti a szocializmus teljes győzelmének a biztositását. A győztes ország proletariátusának, miután hatalmát megerősitette és a parasztságot maga köré tömöritette, fel lehet és fel kell épitenie a szocialista társadalmat. De azt jelenti-e ez, hogy a szocializmus ezzel eléri teljes, végleges győzelmét, vagyis azt jelenti-e, hogy a proletariátus csak *egy* ország erőivel a szocializmust véglegesen megszilárdithatja és teljes mértékben biztositathatja az országot az intervenció, tehát a restauráció ellen? Nem, nem ezt jelenti. Ehhez szükséges a forradalom győzelme legalább is néhány országban. Ezért a forradalom fejlesztése és támogatása más országokban a győztes forradalomnak lényeges feladata. Ezért a győztes ország forradalma nem tekintheti magát önmagáért való egységnek, hanem támasznak, eszköznek arra, hogy a proletariátus győzelmét más országokban siettesse.

Lenin ezt a gondolatot röviden ugy fejezte ki, hogy azt mondta, a győztes forradalom feladata: „keresztülvinni a maximumát annak, ami *egy* országban megvalósitható *valamennyi ország* forradalmának fejlesztésére, támogatására, felébresztésére". (Lenin Összes Müvei XXIII. köt., 385. old., oroszul.)

Ezek, általában, a proletárforradalom lenini elméletének jellegzetes vonásai.

IV

A PROLETARIÁTUS DIKTATURÁJA

Ebből a témából három alapkérdést ragodok ki: a) a proletariátus diktaturáját, mint a proletár forradalom eszközét; b) a proletariátus diktaturáját, mint a proletariátus uralmát a burzsoázia felett; c) a szovjethatalmat, mint a proletárdiktatura állami formáját.

---

*) A kiemelés tőlem ered. — *J. Szt.*

1. *A proletariátus diktatúrája, mint a proletárforradalom eszköze.* A proletárdiktatura kérdése mindenekelőtt a proletárforradalom alapvető tartalmának kérdése. A proletárforradalom, ennek haladása, lendülete, vivmányai, csak a proletariátus diktaturája révén öltenek husból és vérből való alakot. A proletariátus diktaturája a proletárforradalom eszköze, szerve, legfontosabb támaszpontja, melyet azért hivnak életre, hogy először, a megdöntött kizsákmányolók ellenállását megtörjék, az elért vivmányokat biztositsák, másodszor, hogy a proletárforradalmat végigvigyék, a forradalmat eljuttassák a szocializmus teljes győzelméig. A forradalom legyőzheti a burzsoáziát, megdöntheti hatalmát a proletariátus diktaturája nélkül is. De a burzsoázia ellenállását elnyomni, a győzelmet megtartani és a szocializmus végleges győzelméig eljutni a forradalom már nem lenne képes, ha fejlődésének bizonyos fokán nem teremtené meg a proletariátus diktaturája formájában speciális szervét, legfőbb támaszpontját.

„A forradalom alapkérdése a hatalom kérdése" *(Lenin).* Azt jelenti-e ez, hogy a dolog a hatalom átvételére, megragadására korlátozódik? Nem, nem azt jelenti. A hatalom megragadása csak a dolog kezdete. Az *egy* országban megdöntött burzsoázia különböző okoknál fogva még sokáig marad erősebb, mint a proletariátus, mely megdöntötte. Ezért az a fő, hogy a hatalmat meg lehessen tartani, megerősiteni, legyőzhetetlenné tenni. Mi kell e cél eléréséhez? Ehhez legalább is három főfeladat elvégzése szükséges, mely már „a győzelem másnapján" a proletariátus diktaturájára vár:

a) meg kell törni a forradalom által megdöntött és kisajátitott földbirtokosos és kapitalisták ellenállását, meg kell semmisiteni a tőke hatalmának visszaállitására irányuló minden néven nevezendő kisérletüket;

b) szervezni kell az épitőmunkát abban a szellemben, hogy az összes dolgozók a proletariátus körül tömörüljenek és ezt a munkát abban az irányban kell vinni, hogy az osztályok eltörlése, megsemmisitése előkészittessék;

c) föl kell fegyverezni a forradalmat, meg kell szervezni a forradalom hadseregét a külső ellenség, az imperializmus elleni harcra.

A proletariátus diktaturája arra kell, hogy ezeket a feladatokat végrehajtsa, teljesitse.

„Az átmenet a kapitalizmusból a kommunizmusba — mondja Lenin — egész történelmi korszak. Mig ez a korszak be nem fejeződik, a kizsákmányolók okvetlen megőrzik reményüket a restaurációra s ez a *remény* restaurációs *kisérletekké* válik. S az első komoly vereség után a megdöntött kizsákmányolók, kik megdöntésüket nem várták, abban nem hittek. arra még csak gondolni sem akartak, tizszeres energiával, dühödt szenvedéllyel, százszorosra felfokozott gyülö-

lettel vetik magukat a harcba a tőlük elvett »paradicsom« visszaszerzéséért, családjaikért, melyek oly édesdeden éltek és amelyeket most a »csőcselék« pusztulásra és nyomorra (vagy pedig »közönséges« munkára ...) ítélt. És a kizsákmányoló-kapitalistákhoz huzódik a kispolgárság széles tömege. Évtizedek történeti tapasztalata tanusitja minden országban, hogy ez a kispolgárság ide-oda ingadozik, ma a proletariátussal megy együtt, holnap visszaretten a forradalom nehézségeitől, a munkások legelső vereségére, vagy csak fél vereségére is, pánikba esik, idegeskedik, kapkod, siránkozik, egyik táborból a másikba szaladgál." (Lenin Összes Müvei, XXIII. köt., 355. old., oroszul.)

A burzsoáziának minden alapja megvan arra, hogy restaurációs kisérleteket tegyen, hiszen megdöntése után még sokáig erősebb marad, mint a proletariátus, mely megdöntötte.

„Ha a kizsákmányolókat csak egy országban verik szét — mondja Lenin — és természetesen ez a tipikus eset, mert forradalom egy időben, több országban ritka kivétel — akkor *még mindig erősebbek* maradnak, mint a kizsákmányoltak." (Ugyanott, 354. old.)

Miben rejlik a megdöntött burzsoázia ereje?

Először „a nemzetközi tőke erejében, a burzsoázia nemzetközi kapcsolatainak erősségében és tartósságában." (Lenin Összes Művei, XXV. köt., 173. old., oroszul.)

Másodszor abban, hogy „a kizsákmányolók a forradalom után még hosszu ideig elkerülhetetlenül megtartják sok hatalmas tényleges kiváltságukat: náluk marad a pénz, (a pénzt egyszerre megsemmisiteni nem szabad), némi, gyakran jelentős ingóság, megmaradnak összeköttetéseik, megmarad a szervezési és kormányozási dolgokban való jártasságuk, a kormányzás összes »titkainak« (szokásoknak, fogásoknak, eszközöknek, lehetőségeknek) ismerete, megmarad magasabb képzettségük, közeli viszonyuk a felsőbb technikai személyzethez, (mely burzsoá módon él és gondolkodik), megmarad összehasonlithatatlanul nagyobb jártasságuk a katonai ügyekben (és ez igen fontos), és igy tovább és igy tovább." (Lenin Összes Müvei, XXIII. köt., 354. old., oroszul.)

Harmadszor *„a szokás erejében, a kistermelés* erejében. Mert kistermelés, sajnos, még nagyon-nagyon sok maradt a világon és a kistermelés állandóan, naponként, óránként, spontánul és tömegesen *szüli* a kapitalizmust és burzsoáziát".... mert „az osztályokat megsemmisiteni nemcsak azt jelenti, hogy a földbirtokosokat és kapitalistákat elkergetjük — ezt viszonylag könnyen elvégeztük, — hanem jelenti azt is, hogy a *kis árutermelőket is megsemmisitjük és* azokat *nem szabad elkergetni*, nem szabad agyon-nyomni, *azokkal össze kell férni*, azokat csak igen hosszadalmas, igen lassu, óvatos szervező munkával lehet (és kell) átformálni, átnevelni". (Lenin Összes Müvei, XXV. köt., 173. és 189 old., oroszul.)

Ezért mondja Lenin, hogy:

„A proletariátus diktatúrája az uj osztály legádázabb és legkiméletlenebb háborúja a nálánál *hatalmasabb* ellenség, a burzsoázia ellen, melynek ellenállását a bukás *megtizszerezi*", hogy „a proletariátus diktatúrája szivós, véres és vértelen, erőszakos és békés, katonai ás gazdasági, pedagógiai és adminisztrativ harc a régi társadalom erői és hagyományai ellen." (Ugyanott, 173. és 190. old.)

Aligha kell bizonyitgatni, hogy mindezeket a feladatokat rövid időn belül teljesiteni, néhány év alatt végrehajtani teljességgel lehetetlen. Ezért nem szabad a proletariátus diktatúráját, a kapitalizmus-

ról a kommunizmusra való átmenetet, holmi gyorsan muló periódusnak tekinteni, mely néhány „különösen forradalmi" aktus és dekrétum formájában jelenik meg, hanem egész történelmi korszaknak, melyet polgárháborúk és külső összeütközések, szivós szervező munka és gazdasági épités, támadások és visszavonulások, győzelmek és vereségek töltenek be. Ez a történelmi korszak nemcsak azért kell, hogy megteremtse a szocializmus teljes győzelmének gazdasági és kulturális előfeltételeit, hanem azért is, hogy a proletariátusnak lehetőséget adjon először arra, hogy magát az ország kormányzására képes erővé nevelje és kovácsolja, másodszor, hogy a kispolgári rétegeket oly irányba képezze és gyurja át, mely a szocialista termelés megszervezését biztositja.

„Tizenöt, husz, huszonöt év polgárháborúin és népek közti harcain kell átmennetek — mondotta Marx a munkásoknak — nemcsak azért, hogy a viszonyokat megváltoztassátok, hanem azért, hogy magatokat változtassátok meg és tegyétek a politikai uralomra képessé." *(K. Marx:* Leleplezések a kölni kommunista pőrről. Német kiadás, 52. old.)

Marx gondolatát folytatva és továbbfejlesztve, Lenin ezt irja:

„A proletariátus diktaturája alatt a parasztok és kistermelők millióit, az alkalmazottak, hivatalnokok, polgári intellektuelek százezreit kell átképezni, valamennyiüket a proletár államnak és a proletár vezetésnek kell alávetni, le kell bennük győzni a burzsoá szokásokat és hagyományokat", éppen ugy, mint ahogyan szintén szükséges lesz, „a proletárdiktatura talaján, hosszadalmas harcban átnevelni magukat a proletárokat is, akik saját kispolgári előitéleteiktől nem egyszerre szabadulnak meg, nem csudával, nem a szüzanya parancsára, nem valami jelszó, határozat, dekrétum parancsára, hanem csak a kispolgári tömegbefolyás ellen folytatott hosszu és fáradságos tömegharc révén." (Lenin Összes Művei, XXV. köt., 248. és 247. old., oroszul.)

2. *A proletariátus diktaturája, mint a proletariátus uralma a burzsoázia felett.* Már a mondottakból is látható, hogy a proletariátus diktaturája nem egyszerű személycsere a kormányban, nem „kabinet"-változás stb., amely a régi gazdasági és politikai rendet érintetlenül hagyja. Az összes országok mensevikei és opportunistái, akik ugy félnek a diktaturától, mint a tüztől s rémületükben a diktatura fogalmát a „hatalom meghóditásának" a fogalmával helyettesitik, a „hatalom meghóditását" rendesen „kabinet"-változásra korlátozzák, arra, hogy a hatalmon uj kormány jelenik meg, olyanfajta emberekből, mint Scheidemann és Noske, MacDonald és Henderson. Aligha szorul magyarázatra, hogy az ilyen és hasonló kabinetváltozásoknak semmi közük a proletariátus diktaturájához, az igazi hatalom meghóditásához az igazi proletariátus által. Ha a MacDonaldok és Scheidemannok vannak a hatalmon, de különben a régi burzsoá-rend megmarad, akkor a MacDonaldok és Scheidemannok ugynevezett kor-

mánya nem lehet más, mint kiszolgáló apparátus a burzsoázia kezében, mint lepel az imperializmus fekélyeire, mint a burzsoázia eszköze az elnyomott és kizsákmányolt tömegek forradalmi mozgalma ellen. A tőkének ezekre a kormányokra akkor van szüksége, mint spanyolfalra, mikor a tömegeket nyiltan elnyomni és kizsákmányolni nehéz, kényelmetlen, nem előnyös. Az ilyenfajta kormányok megjelenése természetesen annak jele, hogy „ott náluk" (vagyis a kapitalistáknál), a „Sipka-szorosban" nem minden csendes,*) de az efféle kormányok, tekintet nélkül erre, kikerülhetetlenül a tőke elkendőzött kormányai maradnak. Egy MacDonald- vagy Scheidemann-kormánytól a hatalomnak a proletariátus általi meghóditásáig olyan messze az ut, mint földtől az égig. A proletariátus diktaturája nem kormányváltozás, hanem uj állam, a hatalom uj szerveivel a központban és az egész országban, a proletariátus állama, mely a régi állam, a burzsoázia államának romjain keletkezett.

A proletariátus diktaturája nem a burzsoá rendszer alapján keletkezik, hanem e rendszer szétzuzása folyamán, a burzsoázia megdöntése után, a földbirtokosok és kapitalisták kisajátitása folyamán, a fő termelő eszközök szocializálása folyamán, a proletariátus erőszakos forradalma folyamán. A proletariátus diktaturája forradalmi hatalom, mely a burzsoázia elleni erőszakra támaszkodik.

Az állam: gépezet az uralkodó osztály kezében, hogy vele osztályellenségei ellenállását elnyomja. *Ebben a tekintetben* a proletariátus diktaturája lényegében semmiben sem különbözik bármely más osztály diktaturájától, mert a proletár állam: gépezet a burzsoázia elnyomására. De van egy *lényeges* különbség. És pedig az, hogy minden eddigi osztályállam a kizsákmányoló kisebbség diktaturája volt a kizsákmányolt többség fölött, mig a proletariátus diktaturája a kizsákmányolt többség diktaturája a kizsákmányoló kisebbség fölött.

Rövidebben: *a proletariátus diktaturája a proletariátusnak törvény által nem korlátozott, erőszakra támaszkodó, a dolgozó és kizsákmányolt tömegek rokonszenvét és támogatását élvező uralma a burzsoázia fölött.* („Állam és forradalom.")

Ebből két alapvető következtetés folyik:

Első következtetés. A proletariátus diktaturája nem lehet „teljes" demokrácia, nem *mindenkire,* gazdagra és szegényre is, kiterjedő demokrácia — a proletariátus diktaturájának *„új módon* demokratikus államnak kell lennie, a proletárok és általában a vagyontalanok

*) *„A Sipka-szorosban minden csendes"* — orosz szálló-ige, mely az 1877/78-as orosz-török háboru történetére vonatkozik. A Sipka-szorosban lefolyt harcokban az oroszoknak nagy veszteségeik voltak, de a cári seregek vezérkara csak ezt ismételte jelentéseiben: „A Sipka-szorosban minden csendes." — *A ford.*

érdekében) és *új-módon* diktatórikusnak, a burzsoázia *ellen*...*)" (Lenin Összes Müvei, XXI. köt., 393 old., oroszul.) Kautskynak és társainak az általános egyenlőségről, a „tiszta" demokráciáról, a „tökéletes" demokráciáról és hasonlókról való fecsegése csak burzsoá elfedése annak a kétségtelen ténynek, hogy kizsákmányolók és kizsákmányoltak egyenlősége lehetetlen. A „tiszta" demokrácia elmélete a munkásosztály azon felső rétegének az elmélete, melyet az imperialista rablók kezessé tettek és hizlalnak. Azért jött létre, hogy a kapitalizmus fekélyeit takargassa, az imperializmust kendőzze és erkölcsi erőt adjon neki a kizsákmányolt tömegek elleni harcban. Nincs és nem lehet a kapitalizmusban igazi „joguk" a kizsákmányoltaknak már csak azért sem, mert a helyiségek, nyomdák, papirraktárak stb., melyek a „jogok" gyakorlásához feltétlenül szükségesek, a kizsákmányolók privilégiumai. Nincs és nem lehet a kapitalizmusban a kizsákmányolt tömegeknek tényleges részük az ország igazgatásában, már csak azért sem, mert a kapitalizmusban, még legdemokratikusabb rend esetén is, a kormányokat nem a nép nevezi ki, hanem a Rotschildok és Stinnesek, a Rockfellerek és Morganok. A demokrácia a kapitalizmusban *kapitalista* demokrácia, a kizsákmányoló kisebbség demokráciája, mely a kizsákmányolt többség jogainak korlátozásán nyugszik és ez ellen a többség ellen irányul. Csak a proletárdiktaturában lehetnek a kizsákmányoltaknak tényleges „jogai" és lehet a proletároknak és parasztoknak tényleges része az ország kormányzásában. A demokrácia a proletárdiktaturában *proletár* demokrácia, a kizsákmányolt többség demokráciája, mely a kizsákmányoló kisebbség jogainak korlátozásán nyugszik és ez ellen a kisebbség ellen irányul.

Második következtetés. A proletariátus diktaturája nem keletkezhetik a burzsoá társadalom és a burzsoá demokrácia békés fejlődésének eredményeként, hanem csak a burzsoá állam-gépezet, a burzsoá hadsereg, a burzsoá hivatalnoki apparátus, a burzsoá rendőrség összetörésének eredménye gyanánt.

„A munkásosztály nem veheti egyszerüen birtokba a kész államgépezetet, nem hozhatja azt mozgásba a saját céljai szolgálatában" — mondják Marx és Engels a „Kommunista Kiáltvány" előszavában. — A proletárforradalom feladata „... nem az, hogy a bürokratikus katonai gépezetet egyik kézből a másikba adja, ahogy eddig történt, hanem hogy *összetörje*... — ez előfeltétele minden valódi népforradalomnak a kontinensen" — mondja Marx Kugelmannhoz intézett levelében, 1871-ben.

Marx mondata, mely a kontinensre korlátozódik, ürügyet adott a világ összes opportunistáinak és mensevikeinek annak a kikürtölé-

*) A kiemelés tőlem ered. — *J. Szt.*

sére, hogy Marx lehetőnek tartotta a polgári demokrácia békés átfejlődését proletárdemokráciába, legalább is néhány olyan országban, melyek nem tartoznak az európai kontinenshez (Anglia, Amerika). Marx ezt valóban lehetségesnek tartotta és erre meg is volt az alapja a mult század 70-es éveinek Angliájára és Amerikájára vonatkozólag, mikor még nem volt monopólkapitalizmus, mikor még nem volt imperializmus, és ezekben az országokban, fejlődésük különleges feltételei folytán, nem volt kifejlett militarizmus és bürokratizmus. Igy állt a dolog, amig meg nem jelent a kifejlett imperializmus. De aztán, 30—40 év multán, amikor már a helyzet ezekben az országokban gyökeresen megváltozott, amikor az imperializmus kifejlődött és kiterjedt kivétel nélkül minden kapitalista országra, amikor a militarizmus és bürokrácia Angliában és Amerikában is megjelent, amikor Anglia és Amerika békés fejlődésének különleges feltételei eltüntek, — magától el kellett esnie az ezekre az országokra vonatkozó korlátozásnak.

„Most, — mondja Lenin — az 1917. évben, az első nagy imperialista háború korában, Marxnak ez a korlátozása elesik. Anglia is, Amerika is, az egész földkerekségen legnagyobb és legutolsó képviselői az angol-szász »szabadságnak«, — abban az értelemben, hogy náluk nem volt militarizmus és bürokratizmus, — egészen elmerültek az általános európai szennyes, véres mocsárban, a mindent maguk alá gyürő, mindent elnyomó bürokratikus-militarisztikus intézmények mocsarában. Most Angliában is, Amerikában is, »minden valódi népforradalom előfeltétele« a »kész államgépezet« *összetörése, szétrombolása,* (melyet ott az 1914—1917-es években formáltak ki az »európai« általános imperialista tökéletességig)." (Lenin Összes Müvei, XXI. köt., 395. old., oroszul.)

Más szavakkal, a proletariátus erőszakos forradalmáról szóló törvény, a törvény, mely a burzsoá állam-gépezet összetörését e forradalom előzetes feltételének mondja, a forradalmi mozgalom elkerülhetetlen törvénye a világ imperialista országaiban.

A távoli jövőben természetesen, ha a proletariátus a kapitalizmus legfontosabb országaiban győzni fog és ha a jelenlegi kapitalista környezet szocialista környezetté válik, néhány kapitalista ország számára valóban lehetséges lesz majd a fejlődés „békés" utja. Ez országok kapitalistái, a „kedvezőtlen" nemzetközi viszonyok következtében, célszerünek fogják tartani, hogy a proletariátusnak „önként" komoly engedményeket tegyenek. De ennek feltételezése csak egy távoli és lehetséges jövőre vonatkozik. A közeljövőre vonatkozóan ennek a feltételezésnek semmi, de semmi alapja sincsen.

Ezért Leninnek igaza van, mikor ezt mondja:

„A proletárforradalom lehetetlen a burzsoá állami gépezet erőszakos szétörése és *ujjal* való felcserélése nélkül." (Lenin Összes Müvei, XXIII. köt., 342 old., oroszul.)

3. *A szovjethatalom, mint a proletariátus diktatúrájának államformája.* A proletariátus diktatúrájának győzelme a burzsoázia elnyomását, a burzsoá állam-gépezet széttörését, a burzsoá demokráciának proletár demokráciával való felváltását jelenti. Ez világos. De miféle szervezetek azok, melyek segitségével ez a kolosszális munka elvégezhető? Hogy a proletárszervezetek régi formái, melyek a burzsoá-parlamentarizmus alapjain fejlődtek ki, erre a munkára elégtelenek, ebben aligha lehet kétség. Melyek tehát a proletariátus szervezeteinek azok az uj formái, amelyek a burzsoá állami gépezet sirásójának szerepét játszhatják, amelyek nemcsak arra képesek, hogy e gépezetet széttörjék s a burzsoá-demokráciát proletár-demokráciával váltsák fel, hanem arra is, hogy a proletár államhatalom alapjává legyenek?

A proletariátus szervezetének ez uj formái a szovjetek.

Miben áll a szovjetek ereje a szervezetek régi formáihoz képest?

Abban, hogy a szovjetek a proletariátusnak *legátfogóbb* tömegszervezetei, mert a szovjetek, csak a szovjetek, ölelik fel kivétel nélkül az összes munkásokat.

Abban, hogy *kizárólag* a szovjetek azok a tömegszervezetek, melyek az összes elnyomottakat és kizsákmányoltakat, a munkást és a parasztot, a katonát és a matrózt átfogják és ahol, ennek következtében, a tömegek élcsapata, a proletariátus, a legkönnyebben és a legtökéletesebben tudja a tömegek harcának politikai vezetését a gyakorlatban megvalósitani.

Abban, hogy a szovjetek a tömegek forradalmi harcának, a tömegek politikai akcióinak, a tömegek felkelésének *leghatalmasabb szervei;* olyan szervek, melyek képesek a finánctőke és a finánctőke politikai függvényeinek mindenhatóságát megtörni.

Abban, hogy a szovjetek maguknak a tömegeknek *közvetlen* szervezetei, vagyis *legdemokratikusabb* szervezetei, tehát a tömegek legnagyobb tekintélyü szervezetei, melyek maximálisan megkönnyitik nekik, hogy az uj állam berendezésében és igazgatásában résztvegyenek, s maximálisan kifejlesztik a tömegek forradalmi energiáit, kezdeményezési kézségét, teremtő képességét a régi rend szétzuzásáért, az uj, a proletár rendért vivott harcban.

A szovjethatalomban a helyi szovjetek egyetlen általános államszervezetté egyesülnek és formálódnak, a proletariátusnak mint az elnyomott és kizsákmányolt tömegek élcsapatának és mint uralkodó osztálynak államszervezetévé, a szovjetek köztársaságává.

A szovjethatalom lényege abban áll, hogy éppen azoknak az osztályoknak melyeket a kapitalisták és földbirtokosok elnyomtak, legtömegesebb és legforradalmibb szervezetei alkotják most „az egész

államhatalom, az egész állami apparátus *állandó és egyetlen* alapját", hogy „éppen azokat a tömegeket vonja be az állam demokratikus kormányzatában való *állandó*, feltétlen és amellett *döntő* jellegü részvételre, melyeket még a legdemokratikusabb burzsoá köztársaságokban is", jóllehet törvény szerint egyenjoguak, „a valóságban a politikai életből és a demokratikus jogok és szabadságok gyakorlásából ezer fogással és mesterkedéssel kizártak".*) (Lenin Összes Müvei, XXIV. köt., 13. old., oroszul.)

Ezért a szovjethatalom az államszervezet *uj formája,* mely elvileg különbözik a régi, burzsoá-demokratikus és parlamenti formától, az állam *uj tipusa,* mely nem a dolgozó tömegek kizsákmányolásának és elnyomásának feladataira rendezkedik be, hanem arra, hogy ezeket a tömegeket minden elnyomás és kizsákmányolás alól teljesen felszabaditsa — a proletariátus diktaturájának feladataira.

Igaza van Leninnek, mikor azt mondja, hogy a szovjetek hatalmának megjelenésével „befejeződött a burzsoá-demokratikus parlamentarizmus korszaka s a világtörténelem uj fejezete kezdődött el: a proletárdiktatura korszaka".

Miben állanak a szovjethatalom jellegzetes vonásai?

Abban, hogy a szovjethatalom a legtömegesebb és legdemokratikusabb államszervezet, az összes államszervezetek közül, amelyek addig, amig osztályok vannak, lehetségesek, mert a kizsákmányolók elleni harcban a munkások és kizsákmányolt parasztok összefogásának és együttmunkálkodásának arénája lévén, munkájában erre az összefogásra és erre az együttmunkálkodásra támaszkodik és igy a lakosság többségének hatalma a kisebbség fölött, ennek a többségnek állama, diktaturájának kifejezése.

Abban, hogy a szovjethatalom az osztálytársadalom minden államszervezete közül a legnemzetközibb, mert minden nemzeti elnyomást szétzuzva és a különböző nemzetek dolgozó tömegeinek együttmüködésére támaszkodva, ezzel megkönnyiti ezeknek a tömegeknek egyesitését egy egységes államszövetségben.

Abban, hogy a szovjethatalom, már szerkezeténél fogva is, megkönnyiti, hogy az elnyomott és kizsákmányolt tömegeket, e tömegek élcsapata, a proletariátus, vezesse, mint a szovjetek legszilárdabban tömöritett és legtudatosabb magja.

„Az elnyomott osztályok összes forradalmainak és mozgalmainak tapasztalatai, a világ szocialista mozgalmának tapasztalatai arra tanitanak meg bennünket — mondta Lenin —, hogy csak a proletariátus képes egyesiteni és vezetni a dolgozó és kizsákmányolt tömege-

*) A kiemelés mindenütt tőlem ered. — *J. Szt.*

szétforgácsolt és elmaradott rétegeit." (Lenin Összes Müvei, XXIV. köt., 14. old., oroszul.) A szovjethatalom szerkezete megkönnyiti e tapasztalatok utmutatásainak megvalósitását.

Abban, hogy a szovjethatalom, mely a törvényhozó és végrehajtó hatalmat az állam egységes szervezetében egyesiti és a területi választó-körzeteket termelési egységekkel, üzemekkel és gyárakkal helyettesiti, közvetlenül összekapcsolja a munkásokat és általában a dolgozó tömegeket az állami igazgatás apparátusával, tanitja őket az ország kormányzására.

Abban, hogy csakis a szovjethatalom tudja a hadsereget felszabaditani a burzsoá kommandó alól és népelnyomó eszközből, ami a burzsoá rend alatt volt, szabaditó eszközzé tenni, mely a népet felszabaditja saját burzsoáziája és az idegen burzsoázia járma alól.

Abban, hogy csakis „az állam szovjetszervezete tudja valóban egy csapással szétzuzni és végleg szétrombolni a régi, vagyis burzsoá hivatalnoki és birói apparátust". (L. ugyanott.)

Abban, hogy csakis az állam szovjetformája, mely bevonja a dolgozók és kizsákmányoltak tömegszervezeteit az állami igazgatásban való állandó és feltétlen részvételbe, tudja előkésziteni az államiságnak azt az elhalását, ami az eljövendő államnélküli, kommunista társadalom egyik alapvető eleme.

A szovjetek köztársasága ilyen módon az a keresett és végre megtalált politikai forma, melynek keretein belül kell végbemennie a proletariátus gazdasági felszabaditásának, a szocializmus teljes győzelmének.

A párizsi kommün csirája volt ennek a formának. A szovjethatalom: kifejlesztése és betetőzése.

Ezért mondja Lenin, hogy:

„A munkás-, katona- és paraszt-küldöttek tanácsainak köztársasága nemcsak magasabb tipusu formája a demokratikus intézményeknek... hanem az *egyetlen**) forma is, mely a szocializmushoz való lehető legsimább átmenetet biztositani képes." (Lenin Összes Müvei, XXII. köt., 131. old., oroszul.)

V

A PARASZTKÉRDÉS

Ebből a témából négy kérdést ragadok ki: ezek: a) a kérdés feltevése, b) a parasztság a burzsoá-demokratikus forradalom idején, c) a parasztság a proletárforradalom idején, d) a parasztság a szovjethatalom megszilárdulása után.

*) A kiemelés tőlem ered. — *J. Szt.*

1. *A kérdés feltevése.* Némelyek azt hiszik, hogy az alapvető a leninizmusban — a parasztkérdés, hogy a leninizmus kiindulópontja: a parasztság, a parasztság szerepének, fajsulyának kérdése. Ez abszolute helytelen. A leninizmus alapkérdése, kiindulópontja nem a parasztkérdés, hanem a proletariátus diktaturájának kérdése, a diktatura kivivásának, megszilárditásának előfeltételei. A parasztkérdés, mint a proletariátus szövetségesének a kérdése a hatalomért való harcban, ebből a problémából folyik.

Ez a körülmény azonban semmiesetre sem fosztja meg a parasztkérdést attól a komoly, égetően aktuális jelentőségétől, amellyel a proletárforradalom számára kétségtelenül rendelkezik. Ismeretes, hogy a parasztkérdés komoly feldolgozása az orosz marxisták soraiban éppen az első forradalom előestéjén kezdődött (1905), mikor a cárizmus megdöntésének és a proletár-hegemónia megvalósításának kérdése a maga teljes nagyságában állott a párt előtt, a proletariátus szövetségesének kérdése pedig a küszöbön álló polgári forradalomban égetően aktuális jelleget öltött. Ismeretes az is, hogy a parasztkérdés Oroszországban még aktuálisabb jellegü lett a proletárforradalom idején, mikor a proletariátus diktaturájának, a diktatura kiharcolásának és megszilárditásának kérdése ahhoz a kérdéshez vezetett el, hogy kik lesznek a proletariátus szövetségesei a küszöbön álló proletárforradalomban. És ez érthető: aki a hatalom felé tart, aki a hatalomra készülődik, annak lehetetlen nem érdeklődnie tényleges szövetségesei iránt.

Ebben az értelemben a parasztkérdés a proletárdiktatura általános kérdésének egy része és, mint ilyen, a leninizmus egyik legégetőbben aktuális kérdése.

A II. Internacionále pártjainak egykedvü közönyét, sőt egyenesen elutasitó magatartását a parasztkérdéssel szemben, nem magyarázhatjuk meg kizárólag a nyugati fejlődés sajátosságaival. Ez a közöny mindenekelőtt azzal magyarázható, hogy ezek a pártok a proletárdiktaturában nem hisznek, a forradalomtól félnek és nem is gondolnak arra, hogy a proletariátust hatalomra vezessék. Már pedig, aki a forradalomtól fél, aki a proletárokat nem akarja hatalomra vezetni, az nem is érdeklődhetik a proletariátus szövetségesei iránt a forradalomban, — annak közömbös és nem aktuális a szövetségesek kérdése A II. Internacionále hőseinél az irónikus magatartás a parasztkérdéssel szemben: a jó modor jelének, az „igazi" marxizmus jelének számit A valóságban persze nincs benne porszemnyi marxizmus sem, mert hiszen a közönyösség egy olyan fontos kérdéssel szemben, mint amilyen a parasztkérdés, a proletárforradalom előestéjén, semmi

egyéb, mint a proletariátus diktatúrájának visszájára fordított tagadása, a marxizmus egyenes elárulásának kétségtelen jele.

A kérdés igy áll: *ki vannak-e már meritve* azok a forradalmi lehetőségek, melyek a parasztság mélyén, létének bizonyos feltételeinél fogva, lappanganak, vagy sem; és ha nincsenek kimeritve, *van-e reménység, van-e alap* ezeknek a lehetőségeknek a kihasználására a proletárforradalom *számára,* arra, hogy a parasztságot, kizsákmányolt többségét, a burzsoázia tartalékából, ami a nyugati burzsoá forradalmak idején volt és aminek ma is megmaradt, a proletariátus tartalékává, szövetségesévé változtassuk át?

A leninizmus erre a kérdésre igennel felel, vagyis elismeri, hogy a parasztság többségének soraiban forradalmi képességek rejlenek és hogy fel lehet őket használni a proletárdiktatura érdekében. A három oroszországi forradalom története a leninizmus ilyen irányu következtetéseit teljesen igazolja.

Ebből folyik az a gyakorlati következtetés, hogy a parasztság dolgozó tömegeit a leigázás és kizsákmányolás elleni harcukban, az elnyomástól és nyomoruságtól való megszabadulásért vivott harcukban támogatni, feltétlenül támogatni kell. Ez persze nem azt jelenti, hogy a proletariátusnak *minden* parasztmozgalmat támogatnia kell. A parasztság olyan harcának és olyan mozgalmának támogatásáról van itt szó, mely közvetlenül vagy közvetve megkönnyiti a proletariátus felszabaditó mozgalmát, mely igy vagy amugy a proletárforradalom malmára hajtja a vizet, mely elősegiti, hogy a parasztság a munkásosztály tartalékává és szövetségesévé váljék.

2. *A parasztság a burzsoá-demokratikus forradalom idején.* Ez a periódus az első orosz forradalomtól (1905) a másodikig terjed (1917 februárjáig, bezárólag). Ennek az időszaknak jellegzetes vonása: a parasztság fölszabadulása a liberális burzsoázia befolyása alól, a parasztság *eltávolodása* a kadétoktól*), a parasztság *átfordulása* a proletariátus oldalára, a bolsevikok pártjának oldalára. E periódus története a kadétok (liberális burzsoázia) és a bolsevikok (proletariátus) harcának története a parasztságért. Ennek a harcnak sorsa a dumaperiódussal dőlt el, mert a négy duma korszaka szemléltető oktatást nyujtott a parasztságnak. Ez a lecke kézzelfoghatóan mutatta meg a parasztságnak, hogy a kadétok kezéből sem földet, sem szabadságot nem kap, hogy a cár teljesen a földesurakkal tart, a kadétok pedig

*) Kadétok — rövidités *(ká és dé)* a konstitucionális (alkotmányos)-demokrata párt nevének kezdőbetüiből. A kadét-párt a liberális-monarchikus burzsoázia pártja volt, a „népszabadság" pártjának is nevezte magát. A pártot 1905-ben alapitották. — *A ford.*

a cárt támogatják s hogy az egyetlen erő, melynek segítségére számithat — a városi munkásság, a proletariátus. Az imperialista háború a duma-periódusnak ezt a tanitását még csak megerősitette, amennyiben betetőzte a parasztság elfordulását a burzsoáziától s teljessé tette a liberális burzsoázia elszigetelését, mert a háború évei nyilvánvalóan megmutatták, mily hiu, mennyire csalóka minden reménykedés abban, hogy a cártól és a cár burzsoá szövetségeseitől meg lehet kapni a békét. A duma-periódus szemléltető oktatása nélkul a proletariátus hegemóniája lehetetlen lett volna.

Igy alakult ki a munkások és parasztok szövetsége a burzsoá-demokratikus forradalomban. Igy alakult ki a proletariátus hegemóniája (vezető szerepe) a cárizmus megdöntésére vivott általános harcban, a hegemónia, mely az 1917-es februári forradalomra vitt.

A Nyugat polgári forradalmai (Anglia, Franciaország, Németország, Ausztria), mint ismeretes, más uton jártak. Ott a forradalomban a hegemónia nem a proletariátusé volt, mely gyöngeségénél fogva nem volt és nem is lehetett önálló politikai erő, hanem a liberális burzsoáziáé. Ott a parasztság a feudális rend alól való felszabadulását nem a kis-számu és szervezetlen proletariátus, hanem a burzsoázia kezéből kapta. Ott a parasztság a régi rend ellen a liberális burzsoáziával haladt együtt. Ott a parasztság a burzsoázia tartaléka volt. Ott a forradalom, ennek folytán, a burzsoázia politikai sulyának hatalmas megnövekedésére vezetett.

Oroszországban viszont a burzsoá forradalom éppen ellenkező eredményekkel járt. A forradalom Oroszországban a burzsoáziának, mint politikai erőnek, nem megerősödésére, hanem gyengitésére, nem politikai tartalékainak megsokszorozódására vezetett, hanem fő tartaléka, a parasztság, elvesztésére. A burzsoá forradalom Oroszországban nem a liberális burzsoáziát vetette az élre, hanem a forradalmi proletariátust s köréje tömöritette a sokmilliós parasztságot.

Többek közt ez magyarázza meg azt a tényt, hogy a burzsoá forradalom Oroszországban viszonylag rövid idő alatt nőtt át proletárforradalommá. A proletariátus hegemóniája a proletariátus diktatúrájának volt csirája, a hozzá vezető átmeneti állomás.

Mivel magyarázható az orosz forradalomnak ez a sajátságos jelensége, melyre precedenst a burzsoá forradalmak történetében nyugaton nem találunk? Honnan ez a sajátosság?

A magyarázat az, hogy a burzsoá forradalom Oroszországban az osztályharc fejlettebb körülményei közt bontakozott ki, mint nyugaton, hogy az orosz proletariátusnak erre az időre már sikerült önálló politikai erővé válni, mig a liberális burzsoázia, melyet a

proletariátus forradalmisága megrémitett, minden forradalmiságát elvesztette (különösen 1905 tanulságai után) és a cárral s a földesurakkal szövetkezett a forradalom ellen, a munkások és parasztok ellen.

Figyelembe veendők a következő körülmények, amelyek az orosz burzsoá forradalom sajátosságait meghatározták:

a) Az orosz ipar példátlan koncentrációja a forradalom előestéjén. Ismeretes, hogy például az 500-nál több munkást foglalkoztató üzemekben Oroszországban az összes munkások 54 százaléka dolgozott, mig egy olyan fejlett országban, mint az Északamerikai Egyesült Államok, a munkásságnak mindössze 33 százaléka dolgozott hasonló üzemekben. Aligha kell bizonyitgatni, hogy Oroszország munkásosztályát már ez az egy körülmény is az ország politikai életének hatalmas erejévé tette, ha hozzávesszük, hogy volt egy olyan forradalmi párt, mint a bolsevikok pártja.

b) Az üzemi kizsákmányolás elviselhetetlen formái, plusz a cári poroszlók türhetetlen rendőr-módszerei — olyan körülmények voltak, melyek a munkások minden komoly sztrájkját hatalmas politikai aktussá tették s a munkásosztályt következetesen forradalmi erővé acélozták.

c) Az orosz burzsoázia politikai petyhüdtsége, mely az 1905-ös forradalom után a cárizmus előtti lakájkodássá és nyilt ellenforradalmisággá változott, nemcsak az orosz proletariátus forradalmiságával magyarázható, mely az orosz burzsoáziát a cárizmus karjaiba kergette, hanem azzal is, hogy ez a burzsoázia egyenesen függött az állami rendelésektől.

d) A faluban még megvoltak a hübériség leghallatlanabb és legtürhetetlenebb csökevényei, melyekhez a földesur mindenhatósága járult. Ez a parasztságot a forradalom karjaiba kergette.

e) A cárizmus, mely minden életet elfojtott és önkényével fokozta a kapitalisták és a földesurak nyomását. Ez a munkások és parasztok harcát egyetlen forradalmi áradatban egyesitette.

f) Az imperialista háború Oroszország politikai életének mindezeket az ellentéteit mély forradalmi krizissé változtatta és a forradalomnak hihetetlen támadó erőt adott.

Mi maradt hátra ilyen körülmények között a parasztság számára? Kinél kereshetett támogatást a mindenható földbirfokos ellen, a cár önkénye ellen, a pusztitó háború ellen, mely gazdaságát tönkretette? A liberális burzsoáziánál? De hiszen az ellensége volt, ezt a négy duma sok éves tapasztalata tanusitotta. A szociálforradalmároknál? A szociálforradalmárok persze „jobbak" a kadétoknál, a programjuk is „megjárná", majdnem-hogy paraszti, de mit adhatnak az eszerek,

ha csak a parasztságra akarnak támaszkodni, ellenben gyengék a városban, ahonnan az ellenség elsősorban meriti erőit? Hol van az az uj erő, mely sem a falun, sem a városban nem torpan vissza, mely bátran áll a cár és a földesur ellen vivott harc első sorába, mely segit a parasztságnak, hogy kitépje magát a leigázottságból, a földtelenségből, az elnyomatásból, a háborúból? Volt-e egyáltalán ilyen erő Oroszországban? Volt. Az orosz proletariátus volt ez, mely már 1905-ben megmutatta erejét, megmutatta, hogy végig tudja küzdeni a harcot, megmutatta bátorságát, forradalmiságát.

Mindenesetre: más ily erő nem volt és honnan venni sem volt.

Ezért a parasztság, a kadétoknak hátatfordítva és a szociálforradalmárokhoz csatlakozva, egyuttal belátta, hogy követnie kell a forradalom olyan bátor vezérét, amilyen az orosz proletariátus.

Ezek a körülmények határozták meg az orosz burzsoá-forradalom sajátosságait.

3. *A parasztság a proletárforradalom idején.* Ez a korszak a februári forradalomtól az októberi forradalomig (1917) terjedő időt fogja át. Ez az időszak viszonylag nem hosszu, összesen csak nyolc hónap, — de ezt a nyolc hónapot a tömegek politikai felvilágositása és forradalmi nevelése szempontjából bátran állithatjuk a rendes alkotmányos fejlődés egész évtizedeivel egy sorba, hiszen ez a nyolc hónap, nyolc hónapi *forradalmat* jelent. E periódus jellegzetes vonása a parasztság további forradalmasodása, kiábrándulása a szociálforradalmárokból, a parasztság *elfordulása* a szociálforradalmároktól, a parasztság uj *fordulata, közvetlen tömörülése* a proletariátus körül, mint az egyetlen mindvégig forradalmi erő körül, mely az országot a békéhez képes elvezetni. Ennek az időszaknak a története a szociálforradalmárok (kispolgári demokrácia) és bolsevikok (proletárdemokrácia) harcának története a parasztságért, a parasztság többségének megnyeréséért. E harc sorsát a koalíciós időszak, a Kerenszki-uralom időszaka, döntötte el, a szociálforradalmárok és mensevikek elutasító magatartása a földesuri földek elkobzásával szemben, a szociálforradalmárok és mensevikek harca a haború folytatásáért, a juniusi offenziva a fronton, a halálos itélet bevezetése a hadseregben, a Kornilov-felkelés.

Mig előbb, a megelőző periódusban, a forradalom alapkérdése a cár és a földesuri hatalom megdöntése volt, addig most, a februári forradalmat követő időszakban, mikor már nem volt cár és a véget nem érő háború az ország gazdaságát elnyomoritotta, a parasztságot teljesen tönkretette — a forradalom főkérdése a háború megszüntetésének kérdése lett. A tisztán belső jellegü kérdésekről a sulypont

láthatóan az alapkérdésre, a háború kérdésére, tolódott át. „Végezni a háborúval", „kilábolni a háborúból" — ezt kiáltotta az egész kimerült ország, és mindenek előtt a parasztság.

De ahhoz, hogy végezni lehessen a háborúval, meg kellett dönteni az Ideiglenes Kormányt, meg kellett dönteni a burzsoázia hatalmát, meg kellett dönteni a szociálforradalmárok és mensevikek hatalmát, mert ezek, és csak ezek akarták a „győzelmes végig" elhuzni a háborút. Más kivezető út a háborúból, mint a burzsoázia megdöntése, a gyakorlatban nem volt.

Ez uj forradalom volt, proletárforradalom, mert kiüzte a hatalomból az imperialista burzsoázia utolsó, szélső baloldali frakcióját, a szociálforradalmárok és mensevikek pártját, azért, hogy uj, proletárhatalmat teremtsen, a szovjetek hatalmát, azért, hogy a forradalmi proletariátus pártját vigye hatalomra, a bolsevikok pártját, az imperialista háború ellen, a demokratikus békéért folytatott forradalmi harc pártját. A parasztság többsége támogatta a munkások harcát a békéért, a szovjetek hatalmáért.

Más kiut a parasztság számára nem volt, más kiut nem is lehetett.

A Kerenszki-uralom korszaka ilyen módon, a parasztság dolgozó tömegei számára nagyarányu gyakorlati oktatás volt, mert szemléltetően bizonyitotta, hogy a szociálforradalmárok és mensevikek hatalma alatt az ország a háborúból magát ki nem szabaditja, hogy a parasztok sem földet, sem szabadságot nem látnak, hogy a mensevikek és szociálforradalmárok a kadétoktól csak édeskés szólamaikkal és hamis igéreteikkel különböznek, lényegében véve azonban ugyanazt az imperialista, kadétpolitikát folytatják s hogy az egyetlen hatalom, mely az országot a helyes utra kivezetheti, csak a szovjetek hatalma lehet. A háború további elhuzódása ennek a leckének igazságát még jobban megerősitette, a forradalmat előrehajtotta, a parasztok és katonák milliós tömegeit a proletárforradalom körüli *közvetlen tömörülés* utjára szoritotta. A szociálforradalmárok és mensevikek elszigetelése megváltoztathatatlan tény lett. A koaliciós-idő szemléltető leckéi nélkül a proletariátus diktaturája lehetetlen lett volna.

Ezek voltak azok a körülmények, melyek megkönnyitették a burzsoáforradalom proletárforradalomba való átnövésének folyamatát.

Igy alakult ki a proletariátus diktaturája Oroszországban.

4. *A parasztság a szovjethatalom megszilárditása után.* Mig régebben, a forradalom első periódusában, főként a cárizmus megdöntéséről volt szó, a februári forradalom után pedig mindenek előtt az volt a kérdés, hogy az imperialista háboruból a burzsoázia megdöntése révén kikerüljünk, addig most, a polgárháború megszüntetése

után, a szovjethatalom megszilárdultával—a gazdasági építő-munka kérdései léptek előtérbe. Erősiteni és fejleszteni a nacionalizált ipart; összekötni e célból az állam szabályozta kereskedelmen keresztül az ipart a parasztgazdasággal; a termékfölösleg kötelező beszolgáltatása helyet bevezetni a természetbeni adót, hogy aztán, a természetbeni adó mértékét fokozatosan csökkentve, az ipar termékeinek a parasztgazdaság termékeivel való cseréjét vezessük be; élénkiteni a kereskedelmet és kifejleszteni a szövetkezeteket, bevonva oda a parasztság millióit—igy vázolta Lenin a gazdasági épitőmunka legközelebbi feladatait a szocialista gazdaság alapzatának megteremtéséhez vezető uton.

Azt mondják, hogy ez a feladat tulhaladhatja egy olyan parasztország erőit, mint amilyen Oroszország. Sőt, egyes szkeptikusok egyenesen arról beszélnek, hogy ez a feladat egyszerüen utópikus, teljesithetetlen, mert a parasztság csak parasztság, kistermelőkből áll és ezért a szocialista termelés alapjainak megszervezésére nem használható fel.

De a szkeptikusok tévednek, mert nem vesznek egyes körülményeket figyelembe, melyek az adott esetben döntő jelentőségüek. Vegyük szemügyre a legfontosabbakat.

Először. Nem szabad összecserélni a Szovjetunió parasztságát Nyugat parasztságával. Az a parasztság, mely három forradalom iskoláján ment keresztül, mely a proletariátussal együtt és a proletariátussal az élén, a cár és a burzsoá hatalom ellen harcolt, az a parasztság, mely a proletár forradalom kezéből kapott földet és békét s ennek következtében a proletariátusnak lett tartaléka — ennek a parasztságnak különböznie kell attól a parasztságtól, amely a burzsoá-forradalom idején a liberális burzsoázia vezetése alatt harcolt, e burzsoázia kezéből kapott földet s ezért a burzsoázia tartaléka lett. Aligha kell bizonyitgatni, hogy a szovjet-parasztság, amely megszokta, hogy a proletariátussal való politikai barátságot és politikai együttmüködést megbecsülje, amely szabadságát ennek a barátságnak és ennek az együttmüködésnek köszönheti — feltétlenül rendkivül hálás talaj a proletariátussal való gazdasági együttmüködésre.

Engels azt mondta: „A politikai hatalom meghóditása a szocialista párt által, belátható közelségbe került. De hogy a politikai hatalmat meghóditsa, a pártnak előbb a városból a faluba kell mennie és hatalommá kell lennie a falun." (L. *Engels:* Parasztkérdés. 1922. kiadás.) Engels ezt a mult század kilencvenes éveiben irta, a nyugati parasztságot tartva szem előtt. Kell-e bizonyitgatni, hogy az orosz kommunisták, akik ezen a területen három forradalom folyamán olyan hatalmas munkát végeztek, már teremtettek maguknak a faluban olyan befolyást és olyan támaszt, amilyenről nyugati elvtársaink még

csak álmodni sem mernek? Hogyan lehet tagadni, hogy ez a körülmény gyökeresen megkönnyiti a gazdasági együttmüködés megszervezését Oroszország munkásosztálya és parasztsága között?

A szkeptikusok azt erősitgetik, hogy a kisparasztság olyan tényező, mely a szocialista épitő-munkával összeférhetetlen. De hallgassuk meg mit mond Engels nyugat kisparasztjairól:

„Mi határozottan a kisparaszt oldalán állunk; meg fogunk tenni minden lehetőt, hogy sorsa elviselhetőbbé váljék és hogy megkönnyitsük neki az átmenetet a szövetkezetre, feltéve, hogy rászánja magát. Sőt, ha erre még nem tudta magát elhatározni, meghosszabbitott gondolkodási időt biztositunk számára a parcellán. Ezt nem csupán azért tesszük, mert lehetségesnek tartjuk, hogy az önállóan dolgozó kisparaszt mellénk fog állni, hanem egyenes, közvetlen pártérdekből is. Minél nagyobb azoknak a parasztoknak száma, kiket megkimélünk a proletariátusba való tényleges lezuhanástól, akiket már mint parasztokat megnyerhetünk magunknak, annál gyorsabban és könnyebben fog a társadalmi átalakulás végbemenni. Nekünk az nem volna hasznunkra, ha a társadalmi átalakulással várnunk kellene, amig a kapitalista termelés mindenütt kifejlődött a végső konzekvenciáig, mig a legutolsó kisiparos és a legutolsó kisparaszt is áldozatul esett a kapitalista nagyüzemnek. A anyagi áldozat, amit ebből a szempontból a parasztok javára a köz anyagi eszközeiből hozni kell, a kapitalista gazdaság szempontjából kidobott pénznek tünik ugyan fel, de mégis kitünő beruházás, mert a társadalmi átszervezés egészénél ezzel talán tizszerannyi összeget takaritunk meg. Ilyen értelemben tehát igen bőkezüen járhatunk el a parasztsággal szemben." (L. ugyanott.)

Igy beszélt Engels, a nyugati parasztságot tartva szem előtt. De vajjon nem világos-e, hogy amit Engels mondott, azt sehol sem lehet olyan könnyen és teljesen megvalósitani, mint a proletárdiktatura országában? Vajjon nem világos-e, hogy csak Szovjet-Oroszországban lehet máris és teljességgel életbeléptetni azt, hogy „az önállóan dolgozó kisparaszt mellénk álljon", hogy meghozzuk az ehhez szükséges „anyagi áldozatokat", és „bőkezüséget mutassunk a parasztsággal szemben" és hogy ezek és hasonló intézkedések Oroszországban már meg is valósulnak? Hogyan lehet tagadni, hogy ennek a körülménynek viszont meg kell könnyitenie és előre kell vinnie a szovjetország gazdasági épitőmunkáját?

Másodszor. Nem szabad összecserélni Oroszország mezőgazdaságát a Nyugat mezőgazdaságával. Ott a mezőgazdaság fejlődése a kapitalizmus szokott vonalán halad, a parasztság mélyreható differenciálódása közepett, az egyik póluson a nagybirtokok és a magánkapitalista latifundiumok vannak, a másikon pauperizmus, nyomor és bérrabság. Ennek következtében ott a züllés és bomlás abszolut természetes. Nem igy Oroszországban. Nálunk a mezőgazdaság fejlődése már csak azért sem haladhat ilyen uton, mert a szovjethatalom léte és az alapvető munka- és termelőeszközök nacionalizálása ilyen irányu fejlődést nem enged. Oroszországban a mezőgazdaság fejlődésének más uton kell haladni, a kis- és középparasztság millióinak szövet-

kezeti tömörülése utján, falusi tömegszövetkezetek kifejlesztése utján, melyeket az állam hitelkedvezményekkel támogat. Lenin a szövetkezetekről szóló cikkeiben helyesen utalt arra, hogy a mezőgazdaság fejlődésének nálunk uj uton kell haladnia, azon az uton, melyen a parasztság többségét a szövetkezeteken keresztül bevonjuk a szocialista épitőmunkába, azon az uton, melyen a kollektivizmus elveit fokozatosan bevisszük a mezőgazdaságba, előbb a termékek értékesitése, később pedig a mezőgazdasági termékek termelése terén is.

Ebben a vonatkozásban nagyon érdekes a falu némely uj jelensége, a mezőgazdasági szövetkezetek müködésével kapcsolatban. Ismeretes, hogy a Mezőgazdasági Szövetkezeti Központon belül az egyes mezőgazdasági ágak — a len, burgonya, olaj stb. — számára uj, hatalmas szervezetek keletkeztek, melyeknek nagy jövőjük van. Ezek közül például a Len-központ a lentermelő parasztok termelőszövetkezetének egész hálózatát egyesiti. A Len-központ azzal foglalkozik, hogy a parasztokat vetőmaggal és termelőeszközökkel látja el s azután ugyanezektől a parasztoktól megvásárolja az egész lentermést s azt tömegméretekben elhelyezi a piacon; a parasztok számára biztositja a nyereségben való részesedést s ilyen módon a parasztgazdaságot, a Mezőgazdasagi Szövetkezeti Központon keresztül, összeköti az állami iparral. Hogyan nevezhető a termelés megszervezésének ilyen formája? Véleményem szerint ez a mezőgazdaság területén az államszocialista nagytermelés háziipari rendszere. Az állami szocialista termelés háziipari rendszeréről beszélek, mint ahogyan a kapitalizmus háziipari rendszeréről beszélünk, mondjuk, például a textilipar terén, ahol a kézmüvesek a kapitalistától nyersanyagot és szerszámot kaptak és egész termelésüket beszolgáltatták neki s igy valójában otthon dolgozó fél-bérmunkások voltak. A sok iránymutató közül ez az egyik, mely kijelöli azt az utat, melyen a mezőgazdaság fejlődésének nálunk haladnia kell. A mezőgazdaság egyéb területére vonatkozó más hasonló iránymutatókról ezuttal nem is beszélek.

Aligha kell bizonyitgatni, hogy a parasztság óriási többsége szivesen fog majd a fejlődésnek erre az uj utjára lépni, otthagyva a magánkapitalista latifundium és bérrabság, a nyomor és pusztulás utját.

Lenin mezőgazdaságunk fejlődésének utjairól ezt mondja:

„Az, hogy az összes nagy termelőeszközök az állam kezében vannak, az, hogy az államhatalom a proletariátus kezében van, az, hogy ez a proletariátus szövetségben van a kis- és törpeparasztok millióival, az, hogy a proletariátus vezető szerepe a parasztsággal szemben biztositva van stb. — vajjon nem minden-e ez, ami ahhoz szükséges, hogy a szövetkezetből, egyes-egyedül a szövetkezetből, melyet régebben lekicsinylőleg szatócskodónak neveztünk s amelyet ma, a NEP alatt, bizonyos tekintetben szintén joggal kezelhetünk ugyanugy, vajjon nem minden-e ez, ami szükséges ahhoz, hogy a teljes szocialista társa-

dalmat felépitsük? Ez még nem a szocialista társadalom felépitése, de minden, ami ehhez a felépitéshez szükséges és elegendő". (Lenin Összes Müvei, XXVII. köt, 392. oid., oroszul.)

A továbbiakban Lenin arról beszél, hogy a szövetkezeteket, mint a „lakosság megszervezésének uj elvét" s mint uj „társadalmi rendszert" a proletariátus diktaturája alatt, pénzügyi és egyéb tekintetben támogatni kell, és igy folytatja:

„Minden társadalmi rend csak egy bizonyos osztály pénzügyi támogatása mellett keletkezik. Nem szükséges emlékeztetni arra a száz és százmillió rubelre, amibe a »szabad« kapitalizmus születése került. Most tudnunk kell és meg kell valósitanunk azt, hogy jelenleg a szövetkezeti rendszer az a társadalmi rend, melyet a szokott méreten felül kell támogatnunk. De a szó igazi értelmében kell támogatnunk, vagyis e támogatás alatt nem elég holmi fetszés szerinti szövetkezeti forgalom támogatását érteni — e támogatás alatt olyan szövetkezeti forgalom támogatását kell érteni, melyben *a lakosság tényleges tömegei ténylegesen résztvesznek.*" (Ugyanott, 393. old.)

Miről beszélnek mind e körülmények?

Arról, hogy a szkeptikusoknak nincs igazuk.

Arról, hogy a leninizmusnak van igaza, mely a dolgozó parasztság tömegeit a proletariátus tartalékának tekinti.

Arról, hogy a hatalmon levő proletariátusnak ezt a tartalékot ki lehet és ki is kell használnia arra, hogy az ipart a mezőgazdasággal összekapcsolja, a szocialista épitőmunka szinvonalát emelje és a proletariátus diktaturájának megadja azt a szükséges alapot, ami nélkül lehetetlen átmenni a szocialista gazdaságra.

VI

A NEMZETI KÉRDÉS

Ebből a témából két fő kérdést ragadok ki: ezek: a) a kérdés feltevése, b) az elnyomott népek felszabaditó mozgalma és a proletárforradalom.

1. *A kérdés feltevése.* Az utolsó két évtized során a nemzeti kérdés számos igen komoly változáson ment át. A nemzeti kérdés a II. Internacionále periódusában és a nemzeti kérdés a leninizmus periódusában távolról sem egy és ugyanaz. Egymástól nemcsak terjedelmükben, hanem belső jellegükben is mélyen különböznek.

Azelőtt a nemzeti kérdés rendszerint főképpen a „kulturált" nemzetiségeket érintő kérdések szük körére szoritkozott. Irek, magyarok, lengyelek, finnek, szerbek és Európa egynéhány más nemzetisége — ez volt a nem-teljesjogu népeknek az a köre, melyeknek sorsa iránt a II. Internacionále hősei érdeklődtek. Az ázsiai és afrikai népek tizés százmilliói, melyek a nemzeti elnyomást a legdurvább és legkegyet-

lenebb formában szenvedték el, rendszerint a láthatáron kívül maradtak. A II. Internacionále nem szánta rá magát, hogy fehéreket és feketéket, „müvelteket" és „müveletleneket" egyformán kezeljen. Kéthárom üres, se hideg, se meleg határozat, amely megkerülte a gyarmatok felszabaditásának kérdését — ez minden, amivel a II. Internacionále politikusai dicsekedhettek. Ma már ez a kettősség és felemás állapot a nemzeti kérdés területén elintézettnek tekinthető. A leninizmus leleplezte ezt a kiáltó igazságtalanságot, ledöntötte a falat fehér és fekete között, európai és ázsiai között, az imperializmus „müvelt" és „müveletlen" rabjai között és ilyen módon a nemzeti kérdést a gyarmati kérdéssel kötötte össze. Ezzel a nemzeti kérdés részletkérdésből, *egy* államon belüli kérdésből, általános és nemzetközi kérdéssé vált világkérdésévé a gyarmatok és függő országok elnyomott népei megszabaditásának az imperializmus igájától.

Azelőtt a nemzetek önrendelkezési jogának elvét rendszerint helytelenül értelmezték, nemritkán arra szükitették, hogy a nemzeteknek autonómiára van joguk. A II. Internacionále néhány vezére ebben odáig ment, hogy az önrendelkezési jogot a kultur-autonómia jogára változtatta át, vagyis az elnyomott nemzeteknek arra a jogára, hogy saját kultur-intézményei legyenek. Ellenben a politikai hatalom teljes egészében az uralkodó nemzet kezében marad. Ez odáig vezetett, hogy már attól lehetett tartani: az önrendelkezés eszméje az annexió elleni harc eszközéből az annexió igazolásának eszközévé válik. Ez a zürzavar most már elintézettnek tekinthető. A leninizmus az önrendelkezés fogalmát kiszélesitette, ennek a fogalomnak olyan értelmezést adott, hogy a függő és gyarmati országok elnyomott népeinek joguk van a teljes elszakadásra, hogy a nemzeteknek önálló állami létre van joguk. Ilyen módon kizárta annak a lehetőségét, hogy, az önrendelkezési jogot az autonómiára való jog gyanánt értelmezve, igazolják az annexiókat. Magát az önrendelkezési elvet pedig ily módon a tömegek becsapásának eszközéből — mert a szociálsoviniszták kezében az imperialista háború idején kétségtelenül az volt, — mindennemü imperialista sóvárgások és soviniszta machinációk leleplezésére szolgáló eszközzé, a tömegek internacionalista szellemü politikai felvilágositásának eszközévé tette.

Azelőtt az elnyomott nemzetek kérdését rendszerint tisztára jogi kérdésnek tekintették. A „nemzeti egyenjoguság" ünnepélyes kihirdetése, számtalan deklaráció a „nemzetek egyenlőségéről" — ezzel szórakoztak a II. Internacionále pártjai, elkenvén azt a tényt, hogy a „nemzetek egyenlősége" az imperializmus alatt, mikor a nemzetek egyik csoportja, (a kisebbség), más nemzet-csoportok kizsákmányolásából él, nem egyéb, mint a kizsákmányolt népek kicsufolása. Ma

ez a burzsoá-jogi álláspont a nemzeti kérdésben leálcázottnak tekinthető. A leninizmus a nemzeti kérdést az öblöshangu deklarációk magaslatáról lehozta a földre, kijelentvén, hogy a „nemzetek egyenlőségéről" szóló deklarációk, melyeket a proletár pártok az elnyomott népek felszabaditó harcának közvetlen támogatásával nem erősitenek meg, csak üres és hamis deklarációk. Ezzel az elnyomott nemzetek kérdése, az elnyomott nemzetek támogatásának, megsegitésének, mégpedig tényleges és állandó megsegitésének kérdésévé vált abban a harcban, melyet e nemzetek tényleges egyenlőségükért, önálló állami létükért az imperializmus ellen folytatnak.

Azelőtt a nemzeti kérdést reformista módon kezelték, mint elkülönitett, önálló kérdést, függetlenül attól, hogy összefügg a tőke hatalmának, az imperializmus megdöntésének, a proletár forradalomnak általános kérdésével. Hallgatólagosan feltételezték, hogy a proletariátus győzelme Európában a gyarmati felszabaditó mozgalommal való közvetlen szövetség nélkül is lehetséges, hogy a nemzeti és gyarmati kérdés megoldása csendben is lehetséges, csak ugy „magától", távol a proletárforradalom nagy országutjától, forradalmi harc nélkül az imperializmus ellen. Ez a forradalom ellenes álláspont ma leálcázottnak tekinthető. A leninizmus bebizonyitotta és az imperialista háboru és a forradalom Oroszországban igazolta, hogy a nemzeti kérdés csak a proletárforradalommal kapcsolatban és a proletárforradalom talaján oldható meg, hogy a forradalom győzelme nyugaton a gyarmatok és a függő országok imperializmus ellenes felszabaditó mozgalmával való forradalmi szövetségen keresztül vezet. A nemzeti kérdés: része a proletárforradalom általános kérdésének, része a proletárdiktatura kérdésének.

A kérdés igy áll: *kimerültek-e már* azok a forradalmi lehetőségek, melyek az elnyomott országok forradalmi-felszabaditó mozgalmaiban rejlettek, vagy sem s ha nem merültek ki, van-e remény, van-e alap arra, hogy ezeket a lehetőségeket a proletárforradalom érdekében kihasználhatjuk, hogy a függő helyzetben levő s gyarmati országokat az imperialista burzsoázia tartalékából a forradalmi proletariátus tartalékává, szövetségesévé változtassuk?

A leninizmus erre a kérdésre pozitiv értelemben felel, azaz elismeri, hogy az elnyomott országok nemzeti felszabaditó mozgalmának mélyén forradalmi lehetőségek rejlenek s hogy ezeket a lehetőségeket valóban ki lehet használni a közös ellenség megdöntése, az imperializmus megdöntése érdekében. Az imperializmus fejlődésének mechanikája, az imperialista háború és a forradalom Oroszországban teljes egészükben megerősitik a leninizmus idevonatkozó következtetéseit.

Ebből folyik annak szükségessége, hogy a proletariátus támogassa és pedig határozottan és aktivan támogassa, az elnyomott és függő népek nemzeti-felszabaditó mozgalmát.

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a proletariátusnak *minden fajta* nemzeti mozgalmat, mindenütt és mindig, minden egyes konkrét esetben támogatnia kell. Az olyan nemzeti mozgalmak támogatásáról van itt szó, melyek az imperializmus meggyengitésére, megdöntésére, nem pedig megerősitésére és fenntartására irányulnak. Vannak esetek, mikor az egyes elnyomott országok nemzeti mozgalmai összeütköznek a proletármozgalom fejlődésének érdekeivel. Magától értetődik, hogy ilyen esetekben támogatásról szó sem lehet. A nemzetek jogainak kérdése nem elszigetelt és önnönmagában veendő kérdés, hanem a proletárforradalom általános kérdésének egy része, mely az egésznek van alárendelve és amelyet az egésznek nézőpontjából kell megvizsgálni. Marx a mult század negyvenes éveiben állást foglalt a lengyelek és magyarok nemzeti mozgalmai mellett, a csehek és a délszlávok nemzeti mozgalma ellen. Miért? Azért, mert a csehek és délszlávok akkoriban „reakciós népek" voltak, „orosz előőrsök" Európában, az abszolutizmus előőrsei, ugyanakkor, amikor a magyarok és lengyelek „forradalmi népek" voltak, melyek az abszolutizmus ellen harcoltak. Azért, mert a csehek és délszlávok nemzeti mozgalmainak támogatása akkor a cárizmusnak, a forradalmi mozgalom legveszélyesebb európai ellenségének közvetett támogatását jelentette.

„A demokrácia egyes követelései — mondja Lenin —, köztük az önrendelkezés, nem abszolutak, hanem az általános demokratikus (jelenleg: általános szocialista) *világ*mozgalomnak *részecskéi* Lehetséges, hogy egyes konkrét esetekben a részecske ellentmond az egésznek, ilyenkor el kell vetni." (Lenin Összes Müvei, XIX. köt., 257—258. old., oroszul.)

Igy áll a dolog az egyes nemzeti mozgalmak kérdésével, e mozgalmak esetleges reakciós jellegével, persze csak akkor, ha nem formális szempontból, nem az absztrakt jog szempontjából, hanem konkréten, a forradalmi mozgalom szempontjából, itéljük meg őket.

Ugyanezt kell mondanunk a nemzeti mozgalmak forradalmi jellegéről általában. A nemzeti mozgalmak óriási többségének kétségtelen forradalmisága ép annyira viszonylagos és sajátságos, mint amennyire viszonylagos és sajátságos egyes külön nemzeti mozgalmak esetleges reakciós volta. Az imperialista elnyomás körülményei között valamely nemzeti mozgalom forradalmi jellege egyáltalán nem tételezi fel azt, hogy a mozgalomban okvetlen proletár elemek legyenek, nem tételezi fel a mozgalom forradalmi vagy köztársasági programját, a mozgalom demokratikus alapjait. Az afgán emir harca Afganisztán függetlenségéért objektive *forradalmi* harc, tekintet nél-

kül arra, hogy az emírnek és híveinek monarchista nézetei vannak; mert ez a harc gyengíti, bomlasztja, aláaknázza az imperializmust, ellenben az olyan „elszánt" demokraták és „szocialisták", „forradalmárok" és republikánusok harca, mint amilyenek, mondjuk, Kerenszki és Cereteli, Renaudel és Scheidemann, Csernov és Dán, Henderson és Clynes, az imperialista háború idején *reakciós* harc volt, mert e harc eredménye az imperializmus szépítgetése, erősítése, győzelme lett. Az egyiptomi kereskedők és burzsoá intellektuelek harca Egyiptom függetlenségéért, ugyanezen okból, objektive *forradalmi* harc, tekintet nélkül az egyiptomi nemzeti mozgalom vezéreinek burzsoá származására s burzsoá címére és jellegére, tekintet nélkül arra, hogy ezek a szocializmus ellen vannak, míg ellenben az angol munkáskormány harca Egyiptom függő helyzetének fenntartásáért, ugyanezen okból, *reakciós* harc, tekintet nélkül arra, hogy e kormány tagjainak proletár a származása és proletár a neve, tekintet nélkül arra, hogy a szocializmus „mellett" vannak. Nem is beszélek már nagyobb gyarmati vagy függő helyzetű országok nemzeti mozgalmairól, olyanokról, mint India és Kína, melyeknek minden felszabadulásra irányuló lépése, még ha a formális demokrácia követeléseit sérti is, egy-egy gőzkalapács-ütés az imperializmusra, azaz, kétségkívül *forradalmi* lépés.

Leninnek igaza van, mikor azt mondja, hogy az elnyomott országok nemzeti mozgalmait nem a formális demokrácia, hanem azoknak a tényleges eredményeknek szempontjából kell megítélni, melyek az imperializmus elleni harc általános mérlegében mutatkoznak, vagyis „nem elszigetelten, hanem világméretekben". (Lenin Összes Művei, XIX. köt., 257. old., oroszul.)

2. *Az elnyomott népek felszabadító mozgalma és a proletárforradalom.* A nemzeti kérdés megoldásánál a leninizmus az alábbi tételekből indul ki:

a) a világ két táborra oszlik: a maroknyi civilizált nemzet táborára, mely birtokában tartja a finánctőkét s a földkerekség lakosságának óriási többségét kizsákmányolja és a gyarmatok s függő országok elnyomott és kizsákmányolt népeinek táborára, melyhez ez a többség tartozik;

b) a gyarmati és függő országok, melyeket a finánctőke elnyom és kizsákmányol, az imperializmus hatalmas tartalékai és nagyon komoly erőforrásai;

c) a függő helyzetben levő és gyarmati országok elnyomott népeinek forradalmi harca az imperializmus ellen: egyetlen útja az elnyomatás és kizsákmányolás alóli felszabadulásuknak;

d) a legfontosabb gyarmati és függő országok már ráléptek a

nemzeti-felszabadulási mozgalom utjára, amelynek a világkapitalizmus kriziséhez kell vezetnie;

e) a proletármozgalom érdekei a fejlett országokban és a nemzeti felszabaditó mozgalom érdekei a gyarmatokban a forradalmi mozgalom e két fajtájának közös fronttá egyesitését követelik meg a közös ellenség, az imperializmus ellen;

f) a munkásosztály győzelme a fejlett országokban és az elnyomott népek felszabadulása az imperializmus igája alól általános forradalmi front kialakulása és megszilárdulása nélkül lehetetlen;

g) a közös forradalmi front kialakitása lehetetlen anélkül, hogy az elnyomó nemzet proletariátusa egyenes és határozott támogatasban ne részesitené az elnyomott nép felszabaditó mozgalmát a „hazai" imperializmus ellen, mert „nem lehet szabad az a nép, mely más népeket elnyom" *(Marx);*

h) ez a támogatás azt jelenti, hogy ki kell adni, meg kell védeni, keresztül kell vinni a nemzetek elszakadásra és önálló állami életre való jogának jelszavát;

i) e jelszó megvalósitása nélkül nem lehet létrehozni a nemzetek egyesitését és együttmüködését egy egységes világgazdaságban, mely a szocializmus győzelmének anyagi bázisa;

k) ez az egyesülés csak önkéntes lehet, a népek kölcsönös bizalmán és testvéri viszonyán alapuló.

Ebből származik a nemzeti kérdés két oldala, két tendenciája: az imperialista béklyókból való politikai szabadulásra, önálló nemzeti állam alakitására irányuló tendencia, mely az imperialista elnyomás és a gyarmati kizsákmányolás alapján keletkezett és a nemzetek gazdasági közeledésére irányuló, mely a világpiac és a világgazdaság kialakulásával kapcsolatban jött létre.

„A kifejlődő kapitalizmus — mondja Lenin — a nemzeti kérdésben két történelmi tendenciát ismer. Az első: a nemzeti élet és a nemzeti mozgalmak ébredése, a harc minden nemzeti elnyomás ellen, nemzeti államok létrehozása. A második: a nemzetek közti mindennemü kapcsolatok kifejlódése és gyakorivá válása, a nemzeti válaszfalak lerombolása, a tőke, általában a gazdasági élet, a politika, a tudomány stb nemzetközi egységének megteremtése. Mindkét tendencia a kapitalizmus univerzális törvénye. Az első a kapitalista fejlődés kezdetén van tulsulyban, a második az érett, a szocialista társadalmi átalakulás felé haladó kapitalizmusra jellemző." (Lenin Összes Müvei, XVII. köt., 139—140. old., oroszul.)

Az imperializmus számára ez a két tendencia kibékithetetlen ellentmondást jelent, mert az imperializmus nem élhet kizsákmányolás nélkül, a gyarmatok erőszakos visszatartása nélkül az „egységes egész" keretében, mert az imperializmus a nemzeteket csak annexiók és gyarmati hóditások utján tudja egymáshoz közeliteni, ezek nélkül az imperializmus egyáltalán elképzelhetetlen.

Viszont a kommunizmus számára ezek a tendenciák csak két oldala egy és ugyanazon ügynek, az elnyomott népek felszabaditásának az imperialista iga alól, mert a kommunizmus tudja, hogy a népek egységes világgazdaságban való egyesitése csak kölcsönös bizalom és önkéntes megegyezés alapján lehetséges, hogy a népek önkéntes egyesülésének utja csak a gyarmatoknak az „egységes" imperialista „egész"-től való elszakadásán át vezet, önálló államokká alakulásán át.

Ebből következik, hogy szivós, szünetlen, elszánt harcot kell folytatni az uralkodó nemzetek (Anglia, Franciaország, Amerika, Itália, Japán stb.) „szocialistáinak" nagyhatalmi sovinizmusa ellen, akik saját imperialista kormányaik ellen harcolni nem akarnak, akik nem akarják támogatni „saját" gyarmataik elnyomott népeinek harcát az elnyomás alól való felszabadulásért, állami elkülönülésért.

Ilyen harc nélkül elképzelhetetlen az uralkodó nemzetek munkásosztályának nevelése a tényleges internacionalizmus szellemében, a függő országok és gyarmatok dolgozó tömegeihez való közeledés szellemében, a proletárforradalom tényleges előkészitésének szellemében. A forradalom Oroszországban nem győzött volna, Kolcsákot és Denikint nem verték volna szét, ha a volt orosz birodalom elnyomott népei nem rokonszenveztek volna az orosz proletariátussal, ha nem támogatták volna. De ahhoz, hogy e népek rokonszenvét és támogatását kivivja, mindenekelőtt szét kellett zuznia az orosz imperializmus bilincseit és fel kellett szabaditania e népeket a nemzeti elnyomatás alól. Enélkül lehetetlen lett volna a szovjethatalmat megszilárditani, a valódi nemzetköziséget létrehozni és a népek együttmüködésének azt a nagyszerü szervezetét megteremteni, melyet a Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetségének nevezünk és amely élő mintaképe a népek jövendő egyesülésének az egységes világgazdaságban.

Ebből következik, hogy harcolni kell az elnyomott országok szocialistáinak nemzeti elzárkózottsága, szük látóköre, elkülönülése ellen, azok ellen, akik nem akarnak a saját nemzetük harangtornyánál magasabbra emelkedni és akik nem értik meg a kapcsolatot a saját országuk felszabaditó mozgalma és az uralkodó országok proletármozgalma között.

Ilyen harc nélkül elképzelhetetlen, hogy meg lehetne védeni az elnyomott nemzetek proletariátusának önálló politikáját és az uralkodó országok proletariátusával való osztályszolidaritását a közös ellenség, az imperializmus megdöntéséért folyó harcban. Ilyen harc nélkül az internacionalizmus lehetetlen volna.

Ez az ut vezet az uralkodó és elnyomott nemzetek dolgozó töme-

geinek megnevelésére a forradalmi internacionalizmus szellemében.

Lenin a kommunizmusnak erről a kétoldalu munkájáról, mellyel a munkásokat az internacionalizmus szellemében neveli, ezt mondja:

...„Lehet-e ez a nevelés... *konkréten egyforma* a nagy, az elnyomó, és a kis, az elnyomott, nemzeteknél? Az annektáló nemzeteknél és az annektált nemzeteknél?

Nyilvánvaló, hogy nem lehet. Az ut az egységes célhoz: a teljes egyenjogusághoz, az *összes* nemzetek legszorosabb közeledéséhez és utóbb *összeolvadásához*, itt nyilvánvalóan különböző konkrét irányokban vezet — éppen ugy, mint ahogy, mondjuk egy papirlap közepén fekvő ponthoz a papirlap egyik szélétől balfelé, a szemközti szélétől jobbfelé vezet az ut Ha a nagy, elnyomó, annektáló nemzet szociáldemokratája, aki a nemzetek egyesülését általában vallja, csak egy pillanatra is elfelejti, hogy a »saját« II. Miklósa, »saját« Vilmosa, Györgye, Poincaréja stb *szintén* a kis nemzetekkel való *egyesülés mellett* van (annexió utján) — II. Miklós a Galiciával való »egyesülés«, II. Vilmos a Belgiummal való »egyesülés« mellett stb. — akkor az ilyen szociáldemokrata nevetséges doktriner az elméletben, az imperializmus segitője a gyakorlatban.

Az elnyomó országokban a munkások nemzetközi nevelésének sulypontját feltétlenül arra kell helyezni, hogy propagálják és védelmezzék az elnyomott országok jogát az elszakadásra. Enélkül *nincs* internacionalizmus. Jogunk és kötelességünk az elnyomó nemzetek minden olyan szociáldemokratáját, aki ilyen propagandát *nem* folytat, imperialistának, semmirekellőnek nevezni. Ez feltétlen követelmény, még akkor is, ha az elszakadás *megtörténése*, a szocializmus győzelme előtt, ezer eset közül csak egyben lehetséges és »megvalósitható«...

Megforditva: a kis nemzet szociáldemokratájának agitációja sulypontját általános formulánk *második* szavára kell helyeznie, a nemzetek »önkéntes *egyesülésére*« Nem sérti meg internacionalizmusa követelményeit akkor sem, ha saját nemzete politikai függetlensége *mellett* foglal állást, akkor sem, ha a szomszédos X Y Z stb államhoz való csatlakozása *mellett* van. De minden esetre köteles a kisnemzeti szük látókör, elzárkózás, elkülönülés *ellen* harcolni, az egész és az általános figyelembevételéért, azért, hogy a részletérdekeket alárendeljék az általánosnak.

Akik ezt a kérdést nem gondolták át, »ellentmondásnak« fogják találni, hogy az elnyomó nemzetek szociáldemokratái az »*elszakadás* szabadságát«, az elnyomott nemzetek szociáldemokratái az »*egyesülés* szabadságát« követeljék. De némi gondolkodás megmutatja, hogy *más* ut a nemzetköziséghez és a nemzetek összeolvadásához, más ut, mely az *adott* helyzetből ehhez a célhoz vezetne, nincs és nem is lehet." (Lenin Összes Müvei, XIX. köt., 261—262. old., oroszul.)

VII

SZTRATÉGIA ÉS TAKTIKA

Ebből a témából hat kérdést ragadok ki; ezek: a) a sztratégia és taktika, mint a proletár osztályharc vezetésének tudománya; b) a forradalom szakaszai és a sztratégia; c) a mozgalom ár- és apály-jelenségei és a taktika; d) a sztratégiai vezetés; e) a taktikai vezetés; f) a reformizmus és a forradalmiság.

1 *Sztratégia és taktika, mint a proletár osztályharc vezetésének tudománya.* A II. Internacionále uralmának időszaka főképpen a proletár hadseregek alakitásának és kiképzésének korszaka volt, többé-

kevésbé békés fejlődés körülményei között. A parlamentarizmusnak, mint az osztályharc fő formájának korszaka volt ez. Ugylátszott már, mintha az osztályok nagy összeütközései, a proletariátus előkészitése a forradalmi harcokra, a proletárdiktatura kiharcolásának utjai napirenden sem volnának. A feladat mindössze az volt, hogy kihasználják a legális fejlődés minden utját a proletár hadseregek kiformálására és kiképzésére, hogy kihasználják a parlamentarizmust azoknak a viszonyoknak megfelelően, melyek közt a proletariátus megmaradt s mint akkor látszott, meg kellett hogy maradjon az ellenzék helyzetében. Aligha kell bizonyitgatni, hogy ebben az időszakban és a proletariátus feladatainak ilyen felfogása mellett, sem céltudatos sztratégiáról, sem kidolgozott taktikáról nem lehetett szó. Voltak taktikai és sztratégiai töredékek, egyes gondolatok, de taktika és sztratégia nem volt.

A II. Internacionále halálos büne nem az, hogy annak idején a parlamenti harci formák kihasználásának taktikáját alkalmazta, hanem az, hogy tulbecsülte e formák jelentőségét, hogy csaknem egyedüli harci formáknak tekintette őket és amikor elkövetkezett a nyilt forradalmi harcok időszaka és a parlamenten kivüli harci formák kérdése került az első sorba, akkor a II. Internacionále pártjai az uj feladatoktól elfordultak, nem vállalták őket.

Csak a következő időszakban, a proletariátus nyilt fellépése, a proletárforradalom időszakában, mikor a burzsoázia megdöntésének kérdése a közvetlen gyakorlat kérdésévé vált, mikor a proletariátus tartalékainak kérdése (sztratégia) a legégetőbben aktuális kérdések egyikévé lett, mikor a harc és a szervezet összes formái — a parlamentiek épugy, mint a parlamenten kivüliek (taktika) — teljes határozottsággal léptek fel: csak ebben az időszakban lehetett a proletariátus harcainak átfogó szratégiáját és taktikáját kidolgozni. Marx és Engels taktikáról és sztratégiáról szóló zseniális gondolatait, melyeket a II. Internacionále opportunistái befalaztak, Lenin éppen ebben az időszakban hozta napfényre. De Lenin nem szoritkozott arra, hogy Marx és Engels egyes taktikai tételeit helyreállitsa, hanem továbbfejlesztette, uj gondolatokkal és tételekkel egészitette ki őket és mindezt a proletariátus osztályharcának vezetéséről szóló szabályok és irányelvek egész rendszerévé foglalta össze. Lenin olyan brosürái, mint a „Mit tegyünk?", a „Két taktika", „Imperializmus", „Állam és forradalom", „A proletárforradalom és a renegát Kautsky", „»Baloldaliság« a kommunizmus gyermekbetegsége", kétségtelenül a marxizmus általános kincstárának, forradalmi arzenáljának legértékesebb darabjai maradnak. A leninizmus sztratégiája és taktikája a proletariátus forradalmi harcainak vezetéséről szóló tudomány.

2. *A forradalom szakaszai és a sztratégia.* A sztratégia annak az iránynak a megszabása, amelyben a proletariátusnak, a forradalom adott szakasza alapján, a főcsapást mérnie kell; a forradalmi erők (a fő és melléktartalékok) elosztására vonatkozó megfelelő terv kidolgozása; harc ennek a tervnek a megvalósításáért, a forradalom szóbanforgó szakaszának egész folyamán.

Forradalmunk már átélt két szakaszt és az októberi forradalom után a harmadik szakaszba lépett. Ennek megfelelően változott a sztratégia.

Az első szakasz: 1903—1917 február. A cél: megdönteni a cárizmust, teljesen megsemmisiteni a középkor csökevényeit. A forradalom alapereje: a proletariátus. A legközelebbi tartalék: a parasztság. A döntő csapás iránya: a liberális-monarchikus burzsoázia elszigetelése, mely igyekszik a parasztságot megnyerni és a forradalmat a cárizmussal való *megegyezés* útján megsemmisiteni. Az erők elosztásának terve: a munkásosztály szövetsége a parasztsággal. „A proletariátusnak végig kell vinnie a demokratikus átalakulást, magához kapcsolva a parasztság tömegét, hogy az önkényuralom ellenállását erőszakkal elnyomja és a burzsoázia ingadozását ellensulyozza." (Lenin Összes Müvei, VIII. köt., 96. old., oroszul.)

A második szakasz. 1917 márciusától — 1917 októberéig. A cél: megdönteni az imperializmust Oroszországban és kijutni az imperialista háborúból. A forradalom alapereje: a proletariátus. A legközelebbi tartalék: a szegényparasztság. A szomszédos országok proletariátusa, mint valószinü tartalék. Az elhuzódó háború és az imperializmus válsága, mint kedvező mozzanat. A döntő csapás arra irányul, hogy elszigetelje a kispolgári-demokráciát (mensevikeket, szociálforradalmárokat), amely igyekszik a dolgozó parasztság tömegeit megnyerni és a forradalmat az imperializmussal való *megegyezés* utján megsemmisiteni. Az erők elosztásának terve: a proletariátus szövetsége a szegényparasztsággal. „A proletariátusnak véghez kell vinnie a szocialista átalakulást, magához kapcsolva a népesség félproletár elemeinek tömegét, hogy erőszakkal megtörje a burzsoázia ellenállását és ellensulyozza a parasztság és a kispolgárság ingadozását." (L. ugyanott.)

A harmadik szakasz. Ez a szakasz az októberi forradalom után kezdődött. A cél: megszilárditani a proletariátus diktaturáját *egy* országban, támaszpontként használva ezt a diktaturát az imperializmus megdöntésére valamennyi országban. A forradalom tulmegy *egy* ország keretein, megkezdődött a világforradalom korszaka. A forradalom alaperői: a proletariátus diktaturája *egy* országban, a proletariátus forradalmi mozgalma az összes országokban. Főtartalékok:

a félproletár és kisparaszti tömegek a fejlett országokban, a felszabadító mozgalom a gyarmati és függő helyzetben levő országokban. A döntő csapás arra irányul, hogy elszigetelje a kispolgári demokráciát, a II. Internacionále pártjait, melyek az imperializmussal való *megegyezés* politikájának fő támaszai. Az erők elosztásának terve: a proletárforradalom szövetsége a gyarmatok és függő országok felszabadító mozgalmaival.

A sztratégiának a forradalom fő erőivel és azok tartalékaival van dolga. Ahogy' a forradalom az egyik szakaszból a másikba megy át, ugy változik a sztratégia is, de az adott szakasz egész ideje alatt alapjában nem változik.

3. A mozgalom ár- és apály-jelenségei és a taktika. A taktika a proletariátus magatartásának irányvonalát határozza meg, a mozgalom dagályának vagy apályának, a forradalom fellendülésének vagy ellanyhulásának viszonylag rövid idejére, harc ennek az irányvonalnak a megvalósitásáért olymódon, hogy a harc és a szervezet régi formáit, a régi jelszavakat ujakkal cserélik fel, hogy ezeket a formákat egymással kombinálják stb. Mig a sztratégiának az a célja, hogy, mondjuk, megnyerje a háborút a cárizmus, vagy a burzsoázia ellen, hogy végigvivja a harcot a cárizmussal vagy a burzsoáziával szemben, addig a taktika kevésbé lényeges célokat tüz ki maga elé, mert nem a maga egészében igyekszik a háborut megnyerni, hanem egyik vagy másik ütközetet, egyik vagy másik csatát, sikeresen végigvinni egyik vagy másik kampányt, egyik vagy másik akciót, mely bizonyos forradalmi perióduson belül az adott fellendülés vagy lanyhulás konkrét körülményeinek éppen megfelel. A taktika része a sztratégiának, annak van alárendelve, azt szolgálja.

A taktika az árnak és apálynak megfelelően változik. Mig a forradalom első szakaszának periódusában (1903—1917 február) a sztratégiai terv változatlan maradt, a taktika ez idő folyamán több izben változott. Az 1903—1905. években a pártnak támadó taktikája volt, mert érezhető volt a forradalmi ár, a mozgalom fellendülőben volt és a taktikának ebből a tényből kellett kiindulnia. Ennek megfelelően a harc formái is forradalmiak voltak, ugy, ahogy' a forradalom árjának emelkedése megkövetelte. Helyi jellegü politikai sztrájkok, politikai tüntetések, általános politikai sztrájk, a duma bojkottja, felkelés, forradalmi harci jelszavak — ezek voltak ebben a periódusban a harc egymást váltogató formái. A harc formáival kapcsolatban megváltoztak akkoriban a szervezeti formák is. Gyári, üzemi bizottságok, forradalmi parasztbizottságok, sztrájkbizottságok, munkáskiküldöttek tanácsai, többé kevésbé nyilt munkáspárt — ezek voltak a szervezet formái ebben a periódusban.

Az 1907—1912 közti időben a pártnak át kellett térnie a visszavonulás taktikájára, mert a forradalmi mozgalom lanyhulását, a forradalom apályát éltük át és a taktikának számolni kellett ezekkel a tényekkel. Ennek megfelelően változtak a harc formái épugy, mint a szervezeti formák. A duma bojkottja helyett — részvétel a dumában; a dumánkivüli nyilt forradalmi akciók helyett — duma-akciók és munka a dumában, általános politikai sztrájkok helyett — gazdasági részletsztrájkok, vagy egyszerüen szélcsend. Érthető, hogy a pártnak ebben az időben a föld alá kellett mennie, a forradalmi tömegszervezeteket pedig kultur- és közmüvelődési, szövetkezeti, biztositási és egyéb legális szervezetek váltották fel.

Ugyanezt kell elmondanunk a forradalom második és harmadik szakaszáról, melynek folyamán a taktika igen gyakran változott, mig a sztratégiai tervek változatlanok maradtak.

A taktikának a proletariátus harci és szervezeti formáival van dolga, azok változásaival, kombinálásával. A forradalom valamely adott szakaszában a taktika többször egymásután változhatik, a forradalom ár-apálya, fellendülése vagy ellanyhulása szerint.

4. *A sztratégiai vezetés.* A forradalomnak a következő tartalékai vannak:

közvetlen tartalékai: a) a parasztság s általában az illető ország átmeneti rétegei; b) a szomszédos országok proletariátusa; c) a gyarmati és függő helyzetben levő országok forradalmi mozgalma; d) a proletariátus diktaturájának eredményei és vivmányai — melyeknek egy részéről a proletariátus ideiglenesen lemondhat, megőrizve a maga javára az erők tulsulyát, hogy ilyen módon az erős ellenséget lekenyerezze és lélekzetvételi időhöz jusson — és

közvetett tartalékai: a) az illető ország nem-proletár osztályai közti ellentmondások és konfliktusok, melyeket a proletariátus az ellenség gyöngitésére, saját tartalékainak megerősitésére használhat ki; b) ellentmondások, konfliktusok és háborúk, (mint például az imperialista háború), a proletár állammal szemben ellenséges burzsoá-államok között, melyeket a proletariátus kihasználhat, előnyomulásai vagy rákényszeritett visszavonulásai alkalmával folytatott manőverezései során.

Az első fajtáju tartalékokra nem érdemes részletesen kitérni, jelentőségüket amugy is megérti mindenki. A második fajtáju tartalékokra vonatkozóan azonban, melyeknek jelentősége nem mindig világos, ki kell jelentenünk, hogy jelentőségük a forradalom menetére néha egészen elsőrangu. Aligha lehet, például, annak a konfliktusnak hatalmas jelentőségét tagadni, mely a kispolgári demokrácia (szociálforradalmárok) és a liberális-monarchikus burzsoázia (kadétek) kö-

zött az első forradalom alatt és után kitört és aminek kétségtelenül meg volt a maga szerepe abban, hogy a parasztságot sikerült kivonni a burzsoázia befolyása alól. Még kevésbé lehet tagadni az imperialisták vezető csoportjai közti élet-halál harc tényének kolosszális jelentőségét az októberi forradalom időszakában, mikor az imperialisták, az egymás közti háborúval lévén elfoglalva, nem tudták erőiket a fiatal szovjethatalom ellen összpontositani s a proletariátus éppen ezáltal jutott annak lehetőségéhez, hogy erőit alaposan megszervezze, hatalmát megerősitse és Kolcsák s Denikin szétveretését előkészitse. Tekintetbe kell venni, hogy ma, amikor az imperialista csoportok közti ellentétek mind jobban és jobban elmélyülnek és amikor az uj háború köztük elkerültetlenné válik, az ilyen fajtáju tartalékok a proletariátus számára mind komolyabb és komolyabb jelentőséghez jutnak.

A sztratégiai vezetés feladata abban áll, hogy mindezeket a tartalékokat a forradalom alapvető céljainak elérésére, a forradalom fejlődésének valamely adott szakaszán helyesen használjuk ki.

Miben áll a tartalékok helyes kihasználása?

Néhány okvetlen szükséges feltétel teljesitésében, amelyek közül főfeltételeknek az alábbiak tekintendők:

Először: A forradalom fő erőinek összpontositása az ellenfél legsebezhetőbb pontjára, a döntő pillanatban, mikor már megérett a forradalom, mikor a támadás teljes gőzzel halad, mikor a fölkelés az ajtót döngeti és amikor a siker döntő feltétele a tartalékok harcbavonása az élcsapat oldalán. A tartalékok ilyenfajta kihasználásának szemléltető példája a párt sztratégiája a 1917 áprilistól októberig terjedő periódusban. Kétségtelen, hogy az ellenfél legsebezhetőbb pontja ebben az időszakban a háború volt. Kétségtelen, hogy ez volt az alapkérdés, amely lehetővé tette, hogy a párt a lakosság széles rétegeit a proletár élcsapat köré gyüjtse. A párt sztratégiája ebben a periódusban oda irányult, hogy az élcsapatot tüntetések és felvonulások által az uccai akciókra megtanitsa s ezzel egyidejüleg a frontmögötti területek tartalékait a szovjeteken, a front tartalékait pedig a katonakomitékon keresztül az élcsapathoz felsorakoztassa. A forradalom kimenetele megmutatta, hogy a tartalékok kihasználása helyes volt.

Marxnak és Engelsnek a felkelésre vonatkozó ismert tételeit variálva, Lenin a következőket mondja a forradalmi erők sztratégiai kihasználásának ezen előfeltételeiről:

„Sohase *játszani* a fölkeléssel, hanem, miután már megkezdtük, keményen tudni, hogy *végig kell mennünk*. A döntő helyen, a döntő pillanatban az erők nagy tulsulyát kell koncentrálni, mert különben az ellenség, melynek jobb kiképzése, jobb szervezete van, a fölkelőket megsemmisiti. Mikor a felkelés már megkezdődött, fontos, hogy a legnagyobb *elszántsággal* cselekedjünk s minden körül-

mények közt és feltétlenül *támadásba* menjünk át. »A védekezés minden fegyveres fölkelés halála.« Igyekezni kell az ellenséget meglepni és azt a pillanatot kilesni, amelyben csapatai még szét vannak szórva. Fontos, hogy *naponként* (ha egy városról van szó, mondhatni: »óránként«) uj sikereket érjünk el, ha csak kicsinyeket is, s minden áron tenn kell tartanunk az *»erkölcsi túlsúlyt«.*" (Lenin Összes Müvei, XXI köt., 319—320 old., oroszul.)

Másodszor. A döntő csapás pillanatának, a felkelés megindítása pillanatának megválasztása, tekintettel arra, hogy a krizis elérte legmagasabb pontját, hogy az élcsapat kész a végsőkig harcolni, hogy a tartalék hajlandó támogatni az élcsapatot és hogy az ellenfél soraiban megvan a maximális fejvesztettség.

A helyzetet teljesen érettnek tekintheljük döntő ütközetre — mondja Lenin — *ha* „az összes velünk szemben ellenséges osztályerők már eléggé megzavarodtak, eléggé hajbakaptak egymással, eléggé elgyengitették egymást erejüket tulhaladó harcokkal." *ha* „valamennyi ide oda hajló, ingatag, állhatatlan, közbenső elem, azaz a kispolgárság, a kispolgári demokracia — a burzsoáziától eltérően — eléggé leleplezte magát a nép előtt s gyakorlati csődjével eléggé szégyent vallott", *ha* „a proletariátuson belül megkezdődött s egyre hatalmasabbá vált a tömeghangulat a burzsoázia ellen i leghatározottabb, halálmegvetően bátor forradalmi akciók támogatására. Akkor a forradalom megérett, akkor győzelmünk, ha helyesen vettük figyelembe az összes fentebb jelzett... feltételeket és helyesen választottuk ki a pillanatot, akkor győzelmünk biztositva van." (Lenin Összes Müvei, XXV. köt., 229., oroszul.)

Az ilyen sztratégia mintájaként az októberi felkelés végrehajtása tekinthető.

Ennek a feltételnek figyelmen kivül hagyása ahhoz a veszélyes hibához vezet, melynek „tempóveszteség" a neve, amikor a párt vagy elmarad a mozgalom menetétől, vagy tulságosan előre szalad s ezzel a bukás veszedelmét idézi fel. Az ilyen „tempóveszteség" példájául, példájául annak, miként nem szabad megválasztani a felkelés pillanatát, az elvtársak egyrészének azt a kisérletét kell tekintenünk, hogy a felkelést 1917 szeptemberében, a Demokratikus Tanácskozás letartóztatásával kezdjük meg, mikor a szovjetekben még érezhető volt az ingadozás, a front még a válaszuton állott, a tartalékok még nem csatlakoztak az élcsapathoz.

Harmadszor. A már elhatározott irány hajthatatlan végigvitele mindazon nehézségek és bonyodalmak ellenére, melyek a célhoz vezető uton adódnak. Ez feltétlenül szükséges azért, hogy az élcsapat ne veszitse szem elől a harc főcélját, hogy a tömegek, melyek ugyanezen cél felé tartanak és az élcsapat körül igyekszenek tömörülni, le ne térjenek az utról. Ennek a feltételnek figyelmen kivül hagyása ahhoz a roppant hibához vezet, melyet a tengerészek „irányvesztés" név alatt jól ismernek. Ilyen „irányvesztés" példájának pártunk hibás magatartását kell tekintenünk, közvetlenül a Demokratikus Tanácskozás után, amikor elhatározta, hogy résztvesz az Előparlamentben. Mintha

a párt ebben a pillanatban megfeledkezett volna arról, hogy a burzsoázia az Előparlamenttel törekszik az országot a szovjetek utjáról a burzsoá parlamentarizmus utjára terelni, hogy a párt részvétele ebben az intézményben összezavarhatja az összes kártyákat s letéritheti az utról a munkásokat és parasztokat, kik a forradalmi harcot a „Minden hatalmat a szovjeteknek!" jelszóval viszik. Ezt a hibát a bolsevikok kijavitották azzal, hogy kivonultak az Előparlamentből.

Negyedszer. Olyan manőverezés a tartalékokkal, mely számításba veszi a rendezett visszavonulást akkor, mikor az ellenség erős, mikor a viszavonulás elkerülhetetlen, mikor eleve nem előnyös felvenni a harcot, melyet az ellenfél akar ránk erőszakolni, mikor az adott erőviszonyok között, a visszavonulás az egyetlen eszköz arra, hogy az élcsapatot kivonjuk az ellenség csapásai alól s megóvjuk tartalékait.

„A forradalmi pártoknak — mondja Lenin — tovább kell tanulniok. Támadni megtanultak. Most azt kell megérteniök, hogy ezt a tudományt egy másik tudománnyal kell kiegésziteniök, azzal, hogy miként kell helyesebben visszavonulni. Meg kell érteni — és a forradalmi osztály a saját keserü tapasztalatán okulva megérti, — hogy nem lehet győzni, ha nem tanulja meg a helyes támadást és a helyes visszavonulást." (Lenin Összes Müvei, XXV. köt., 177. old. oroszul.)

Az ilyen sztratégia célja az időnyerés, az ellenfél bomlasztása és erőgyüjtés arra, hogy utóbb támadásba menjünk át.

Az ilyen sztratégia mintaképének a breszti békét tekinthetjük, mely a pártnak lehetőséget nyujtott arra, hogy időt nyerjen, hogy az összeütközéseket az imperializmus táborában kihasználja, bomlassza az ellenfél erőit, a parasztságot megtartsa a maga oldalán és erőit felhalmozza a Kolcsák és Denikin elleni támadás előkészitésére.

„A különbéke megkötésével — mondotta akkoriban Lenin — a *jelen pillanatban lehetséges legnagyobb mértékben* megszabadulunk mindkét egymással hadakozó imperialista csoporttól, kihasználjuk ellenségeskedésüket és háborújukat — mely megnehezíti ellenünk való megegyezésüket — kihasználjuk mindezt és bizonyos időre szabad kezet nyerünk a szocialista forradalom folytatására és megszilárditására." (Lenin Összes Müvei, XXII. köt., 198. old., oroszul.)

„Most már az utolsó bolond is látja" — mondotta Lenin három évvel a breszti béke után — „hogy a »breszti béke« olyan engedmény volt, mely minket erősitett meg és a nemzetközi imperializmus erőit forgácsolta szét." (Lenin Összes Müvei, XXVII. köt., 7. old., oroszul.)

Ezek a főfeltételek, amik a sztratégiai vezetés helyességét biztositják.

5. *A taktikai vezetés.* A taktikai vezetés a sztratégiai vezetés része s a sztratégiai vezetés feladatainak és követelményeinek van alárendelve. A taktikai vezetés feladata a proletariátus összes harci és szervezeti formáit elsajátitani s helyes kihasználásukat biztositani arra, hogy, az adott erőviszonyok mellett, a sztratégiai siker előkészitéséhez szükséges eredmények maximuma legyen elérhető.

Miben áll a proletariátls harci és szervezeti formáinak helyes kihasználása?

Abban, hogy bizonyos okvetlenül szükséges feltételek teljesitendők, melyek közül az alábbiakat kell főfeltételeknek tekinteni.

Először: Azoknak a harci és szervezeti formáknak kell előtérbe kerülniük, melyek, minthogy legjobban megfelelnek a mozgalom adott fellendülésének vagy hanyatlásának, meg tudják könnyiteni és biztositani tudják a tömegek felvonultatását a forradalmi pozíciókhoz, a milliós tömegek felvonultatását a forradalom frontjára, e tömegek elhelyezését a forradalom frontján.

Nem arról van szó, hogy az élcsapat felismerje a régi rend fennmaradásának lehetetlenségét, megdöntésének elkerülhetetlenségét. Arról van szó, hogy a tömegek, a milliós tömegek értsék meg ennek elkerülhetetlen voltát és legyenek hajlandóak az élcsapat támogatására. A tömegek azonban ezt csak saját tapasztalataik alapján fogják megérteni. A feladat tehát: a milliós tömegeknek lehetőséget nyujtani arra, hogy saját tapasztalataik utján értsék meg a régi hatalom megdöntésének szükségét, olyan harci módszereket és szervezeti formákat helyezni előtérbe, melyek a tömegek számára megkönnyitik azt, hogy a forradalmi jelszavak helyességét tapasztalatai utján felismerje.

Az élcsapat elszakadt volna a munkásosztálytól és a munkásosztály elvesztette volna kapcsolatát a tömegekkel, ha annak idején a párt el nem határozta volna, hogy résztvesz a dumában, ha el nem határozza erőinek összpontositását a dumában végzendő munkára és a harc kifejlesztését e munka alapján avégett, hogy a tömegeknek megkönnyitse, hogy saját tapasztalataik révén felismerjék a duma értéktelenségét, a kadét igéretek hazug voltát, a cárizmussal való megegyezés lehetetlenségét, a parasztság és a munkásosztály szövetségének elkerülhetetlenségét. A duma-idők tömegtapasztalata nélkül a kadétok leleplezése s a proletariátus hegemóniája lehetetlen lett volna.

Az *otzovizmus*)* taktikájának veszélye abban állott, hogy az élcsapatot milliós tartalékaitól való elszakadással fenyegette.

A párt elszakadt volna a munkásosztálytól, a munkásosztály pedig elvesztette volna a parasztok és katonák széles tömegeire gyakorolt befolyását, ha a proletariátus követte volna a baloldali kommunistákat, akik 1917 áprilisában hivtak felkelésre, akkor, amikor a mensevikek és a szociálforradalmárok még nem leplezték le magukat, mint

---

*) *Otzovizmus* (az orosz *otzovu*, elhivok, visszahivok igéből) — opportunista kispolgári áramlat a bolsevik párt soraiban, mely a reakció éveiben (1908—1912) jött létre Az otzovisták a szociáldemokrata képviselők visszahivását követelték az Állami Dumából s a szakszervezetekben és egyéb legális szervezetekben való munka abbahagyását. — *A ford.*

a háború és az imperializmus hívei, mikor a tömegek még nem ismerték fel saját tapasztalatuk alapján a mensevik-eszer beszédek hazug voltát a békéről, a földről, a szabadságról. Ilyen tömegtapasztalat nélkül a Kerenszki-uralom idejében nem lehetett volna elszigetelni a mensevikeket és a szociálforradalmárokat és a proletariátus diktatúrája lehetetlen lett volna. Ezért az a taktika, mely a kispolgári pártok hibáit „türelmesen megmagyarázta" és a szovjeteken belül nyílt harcot vívott, volt az egyetlen helyes taktika.

A baloldali kommunisták taktikája azért volt veszélyes, mert azzal fenyegetett, hogy a pártot a proletárforradalom vezetőjéből üres és talajtalan összeesküvők kis csoportjává teszi.

„Egyedül az élcsapattal — mondja Lenin — győzni nem lehet. Egyedül az élcsapatot a döntő harcba vetni, mikor még az egész osztály, mikor még a széles tömegek nem helyezkedtek arra az álláspontra, hogy vagy közvetlenül támogatják az élcsapatot, vagy legalább is jóindulatu semlegességet tanusitanak irányában... nemcsak ostobaság, hanem bün is lenne. Ahhoz azonban, hogy valóban az egész osztály, hogy valóban a dolgozók és a tőke elnyomottjainak széles tömegei jussanak el erre az álláspontra, ahhoz a propaganda egymagában, az agitáció egymagában kevés. Ehhez a tömegek saját politikai tapasztalata kell. Ez az összes nagy forradalmak alaptörvénye, melyet most nemcsak Oroszország, hanem Németország is meglepő erővel és plasztikussággal bizonyit. Nemcsak Oroszország müveletlen, gyakran analfabéta tömegeinek, hanem Németország nagymüveltségü, analfabétizmust nem ismerő tömegeinek is a saját bőrükön kellett tapasztalniuk a II. Internacionále lovagjaiból álló kormány egész erőtlenségét, egész jellemtelenségét, egész gyámoltalanságát, a burzsoáziával szemben tanusitott egész szolgalelkűségét, egész galádságát, a szélső reakciosok (Oroszországban Kornyilov, Németországban Kapp és társai) diktatúrájának egész elkerülhetetlenségét, mint az egyetlen alternativát a proletariátus diktatúrájával szemben, hogy határozottan a kommunizmus felé forduljanak." (Lenin Összes Müvei, XXV. köt., 228. old., oroszul.)

Másodszor. Minden adott pillanatban meg kell találni a folyamatok láncolatában éppen azt a láncszemet, melynek megragadásával az egész láncot kézben tarthatjuk és előkészithetjük a sztratégiai siker eléréséhez szükséges feltételeket.

Arról van itt szó, hogy a pártra váró feladatok sorából kiválasztjuk azt az aktuális feladatot, melynek megoldása központi jelentőségü, és amelynek megvalósitása biztositja a többi aktuális feladat sikeres megoldását.

E tétel jelentőségét két példán lehet bemutatni, mely példák közül az egyiket a távoli multból (a párt alakulásának korából), a másikat a hozzánk egész közel álló jelenből vehetjük (az Uj Gazdasági Politika, a NEP periódusa).

A párt alakulásának idején, mikor a propaganda-körök és szervezetek megszámlálhatatlan sokasága még nem volt egymással összekötve, mikor a kontárkodás és a tanulókörösdi a pártot fent is, lent is pusztitotta, mikor a szellemi zürzavar volt a párt belső életének

főjellemvonása, — ebben az időszakban a fontos láncszem és az alapvető feladat a láncszemek s a feladatok sorozatában, melyek a párt előtt állottak, az összoroszországi illegális ujság létrehozása volt. Miért? Azért, mert csak az összoroszországi illegális ujság révén lehetett az akkori viszonyok között megteremteni a párt olyan harmonikus magvát, mely képes volt a megszámlálhatatlan propagandkört és szervezetet egymással összekötni, az eszmei és taktikai egységet előkésziteni és ilyen módon az igazi párt megalakitásának alapját megteremteni.

Abban az időben, mikor a háborúról a gazdasági épitőmunkára tértünk át, mikor az ipar a gazdasági züllés karmaiban tengődött, a mezőgazdaság pedig városi áruk hiányában szenvedett, mikor az állami iparnak a parasztgazdasággal való összefogása a sikeres szocialista épitőmunka alapfeltételévé lett — abban a periódusban a fő láncszem a folyamatok láncolatában, az alapfeladat a többi feladatok sorában, a kereskedelem fejlesztése volt. Miért? Azért, mert a NEP viszonyai közt az iparnak a parasztgazdasággal való összefogása másképp, mint a kereskedelem révén nem volt lehetséges, mert az adás-vétel nélküli termelés a NEP viszonyai között az ipar halála lett volna, azért, mert az ipart csak a kereskedelem fejlesztése révén fokozott adás-vétel utján lehetett előbbrevinni; mert csak akkor, ha a kereskedelem terén megerősödtünk, csak akkor, ha a kereskedelmet kézben tartjuk, csak akkor, ha ezt a láncszemet megragadtuk, remélhetjük azt, hogy az ipart összekötjük a paraszt-piaccal és sikeresen megoldjuk a többi soron levő feladatot is, hogy ezzel megteremtsük az előfeltételeket, melyek a szocialista gazdaság alapzatának lerakásához szükségesek.

„Nem elég általában forradalmárnak, a szocializmus hivének vagy kommunistának lenni... — mondja Lenin: — Minden pillanatban meg kell találni tudni éppen azt a láncszemet, melyet ha teljes erővel megragadunk, akkor ezzel az egész láncot kezünkben tartjuk és előkészitjük a biztos átmenetet a következő láncszemhez"... „Az adott pillanatban... a belső *kereskedelem* élénkitése, helyes állami szabályozása (irányitása) ez a láncszem. Kereskedelem, ez az a »láncszem« az események történeti láncolatában, az 1921—1922-es szocialista gazdaságunk átmeneti formái között, »*amelyet teljes erővel kell megragadnunk*« ..." (Lenin Összes Müvei, XXVII. köt, 82. old., oroszul.)

Ezek a főfeltételek, amelyek a taktikai vezetés helyességét biztositják.

6. *Reformizmus és forradalmiság.* Miben különbözik a forradalmi taktika a reformista taktikától?

Egyesek ugy vélik, hogy a leninizmus általában a reformok ellen, a kompromisszumok és egyességek ellen van. Ez teljesen hamis felfogás. A bolsevikok épugy tudják, mint bárki más, hogy bizonyos ér-

telemben „minden adomány üdvös", hogy bizonyos körülmények közt általában a reformok és különösen a kompromisszumok és egyességek szükségesek és hasznosak.

„Háborút folytatni — mondja Lenin — a nemzetközi burzsoázia megdöntéséért, százszorta nehezebb, hosszabb, bonyolultabb háborút, mint az államok közötti szokásos háborúk legkonokabbja, és emellett előre lemondani a lavirozásról, az ellenségek közötti érdekellentétek (ha csak ideiglenes) kihasználásáról, a lehetséges (bár esetleg csak ideiglenes, megbizhatatlan, ingadozó, feltételes) szövetségesekkel való egyességekről és kompromisszumokról, — vajjon nem határtalanul nevetséges dolog-e ez? Nem hasonlit-e ez arra, mintha egy még ki nem kutatott és eddig hozzáférhetetlennek bizonyult hegy nehéz megmászásánál előre lemondanánk arról, hogy néha zegzugos vonalban haladjunk, néha visszafordúljunk, feladjuk a már kiválasztott irányt és különböző irányokat próbáljunk meg?" (Lenin Összes Müvei, XXV. köt., 210. old., oroszul.)

Nyilvánvaló, hogy nem a reform vagy a kompromisszum és az egyesség a dolog lényege, hanem az, hogy mire használják ki a reformokat és megegyezéseket.

A reformista számára a reform: minden, a forradalmi munka ellenben mellékes, csak szóbeszéd, csak szemfényvesztés. Ezért a reform, reformista taktika esetén, ha a burzsoázia van hatalmon, elkerülhetetlenül e hatalom megerősödésének fegyverévé, a forradalom bomlasztásának eszközévé változik.

Viszont a forradalmár számára a forradalmi munka a fő és nem a reform, az ő számára a reform: a forradalom melléktermeke. Ezért a reform, forradalmi taktika esetén, ha a burzsoázia van a hatalmon, természetszerüleg e hatalom bomlasztásának fegyverévé, a forradalom megszilárditásának eszközévé, a forradalmi mozgalom továbbfejlesztésének támaszává válik.

A forradalmár azért fogadja el a reformot, hogy kiindulópontnak használja fel a legális és illegális munka összekötésére, hogy fedezékül használja az illegális munka megerősitésére, a tömegek forradalmi előkészitése céljából a burzsoázia megdöntésére.

Ebben van a reformok és egyességek forradalmi kihasználásának lényege az imperializmus viszonyai között.

Ezzel szemben a reformista ezért fogadja el a reformokat, hogy lemondjon minden illegális munkáról, hogy a tömegek forradalomra való előkészitésének ügyét aláássa és az „ajándékozott" reform árnyékában magát kipihenje.

Ez a reformista taktika lényege.

Igy áll a dolog a reformokkal és egyességekkel az imperializmus viszonyai között.

Viszont az imperializmus megdöntése után, a proletárdiktatura alatt, a dolog némileg megváltozik. Bizonyos feltételek mellett a proletárhatalom olyan helyzetbe juthat, hogy időlegesen át kell térnie a

meglevő rend forradalmi átépítésének utjáról a fokozatos átalakitás utjára, a „reformista utra", mint ahogy Lenin „Az arany jelentőségéről" cimü ismert cikkében mondja, a megkerülő mozdulatok utjára, a reform és a nem-proletár osztályoknak tett engedmények utjára azért, hogy ezeket az osztályokat bomlassza, a forradalomnak lélekzetvételi időt adjon, erőit összeszedje és az uj előnyomulás feltételeit előkészitse. Nem tagadható, hogy ez az ut, bizonyos értelemben, reformista ut. Csak nem szabad elfelejteni azt az alapvető sajátosságot, amivel itt dolgunk van, azt tudniillik, hogy az adott esetben a reform a proletár hatalomtól indul ki, hogy a proletár hatalmat erősiti, hogy a proletár hatalomnak adja meg a szükséges lélekzetvételi időt, s hogy a hivatása nem az, hogy a forradalmat, hanem hogy a nem-proletár osztályokat bomlassza.

Igy a reform ilyen körülmények között a saját ellentétévé válik.

Hogy a proletár hatalom ilyen politikát követhet, az azért és csak azért vált lehetségessé, mert a forradalom lendülete a megelőző időszakban elég nagy volt ahhoz, hogy elég széles teret nyisson, ahova vissza lehet vonulni, hogy igy az offenziva taktikáját az ideiglenes visszavonulás taktikájával, a megkerülő mozdulatok taktikájával lehessen felcserélni.

Ily módon, mig régebben; a burzsoá-hatalom alatt, a reformok a forradalom melléktermékei voltak, addig most, a proletariátus diktatúrája alatt, a reformok forrásai a proletariátus forradalmi vivmányai, az a tartalék, mely a proletariátus kezében felhalmozódott és mely ezekből a vivmányokból áll.

„A reformok viszonyát a forradalomhoz — mondja Lenin — határozottan, pontosan és helyesen csak a marxizmus határozta meg. Emellett Marx ezt a viszonyt csak az egyik oldalról láthatta, nevezetesen: abban a helyzetben, mely a proletariatus első, legalább *egy* országban kivivott valamennyire szilárd, valamennyire is tartós győzelmét megelőzte. Ilyen körülmények között a helyes viszony alapja ez volt: a reformok a proletariátus forradalmi osztályharcának melléktermékei ... A proletariátusnak legalább *egy* országban kivivott győzelme után uj jelenség lép föl a reformnak a forradalomhoz való viszonyában. Elvileg a dolog ugyanaz marad, de a formában változás jelenik meg, melyet Marx személyesen nem láthatott előre, de melyet csak a marxizmus filozófiájának és politikájának talaján lehet megérteni ... Ezek (t. i. a reformok. — *J. Szt.*) (melyek nemzetközi méretekben továbbra is »melléktermékek« maradnak) a győzelem után azon ország számára, melyben a győzelmet kivivtuk, ezenfelül szükséges és jogos lélekzetvételi időt is jelentenek olyan esetekben, amikor nyilvánvaló, hogy miután erőinket maximálisan megfeszitettük, nem maradt elegendő erő valamely átmenet forradalmi végrehajtására. A győzelem oly »erőtartalékot« ad, hogy még kikényszeritett visszavonulás esetén is van mivel kitartanunk, kitartanunk anyagilag is, erkölcsileg is." (Lenin Összes Müvei, XXVII. köt., 84—85. old. oroszul.)

VIII

A PÁRT

A forradalom előtti periódusban, a többé-kevésbé békés fejlődés időszakában, mikor a II. Internacionále pártjai a munkásmozgalom uralkodó tényezői voltak és a harc főformái, a parlamenti formák — ilyen viszonyok között a pártnak nem volt és nem is lehetett az a komoly és döntő jelentősége, amelyre később, a nyilt forradalmi összeütközések idején tett szert. Kautsky, a II. Internacionálét védelmezve az ellene irányuló támadások ellen, azt mondta, hogy a II. Internacionále pártjai a béke és nem a háború eszközei, hogy éppen ezért nem tudtak semmi komoly lépést tenni a háború idején, a proletariátus forradalmi fellépésének periódusában. Ez csakugyan igaz. De mit jelent ez? Ez azt jelenti, hogy a II. Internacionále pártjai nem alkalmasak a proletariátus forradalmi harcára, nem a proletariátus harcos pártjai, melyek a munkásokat a hatalomra vezetik, hanem a parlamenti választásokhoz és parlamenti harchoz alkalmazkodó választási apparátusok. Ezzel magyarázható meg tulajdonképpen az a tény, hogy a II. Internacionále opportunistáinak uralma idején nem a párt, hanem a parlamenti frakció volt a proletariátus fő politikai szervezete. Közismert dolog, hogy a párt abban az időben a valóságban csak a parlamenti frakció függeléke, annak segédeszköze volt. Aligha szorul bizonyitásra az, hogy ilyen viszonyok között, amikor a proletariátus élén ilyen párt állott, szó sem lehetett a proletariátus előkészitéséről a forradalomra.

Gyökerestől megváltozott azonban ez a helyzet az uj periódus beálltával. Az uj periódus az osztályok nyilt összeütközéseinek periódusa, a proletariátus forradalmi fellépéseinek periódusa, a proletárforradalom periódusa, az erők közvetlen előkészitésének periódusa az imperializmus megdöntésére, a hatalom elfoglalására a proletariátus által. Ez a periódus uj feladatokat állit a proletariátus elé; ezek: az egész pártmunka átépitése uj, forradalmi alapokon, a munkások nevelése a hatalomért vivandó forradalmi harc szellemében, a tartalékok előkészitése és összevonása, szövetség a szomszédos országok proletariátusával, szilárd kapcsolat teremtése a gyarmati és függő országok felszabaditó mozgalmával stb. stb. Azt hinni, hogy ezek az uj feladatok megoldhatók a parlamentarizmus békés viszonyai között nevelkedett szociáldemokrata pártok erőivel — annyit jelent, mint reménytelen kétségbeesésre és elkerülhetetlen vereségre kárhoztatni magunkat. Ha a proletariátus, ilyen feladatokkal a vállán, továbbra is megmarad a régi pártok vezetése alatt, ez azt jelenti számára, hogy a teljes lefegyverzettség állapotába kerül. Aligha szorul bizo-

nyitásra, hogy a proletariátus a dolgok ilyen alakulásába nem nyugodhatott bele.

Ezért volt szükség uj, harcos, forradalmi pártra, olyan pártra, melynek megvan a bátorsága arra, hogy a proletariátust harcba vezesse a hatalomért, melynek megvannak a szükséges tapasztalatai arra, hogy a forradalmi helyzet bonyolult viszonyai között eligazodjék és elég hajlékony ahhoz, hogy a céljához vezető uton minden zátonyt elkerüljön.

Ilyen párt nélkül gondolni sem lehet az imperializmus megdöntésére, a proletárdiktatura kivivására.

Ez az uj párt a leninizmus pártja.

Miben rejlenek ez uj párt sajátosságai?

1. *A párt, mint a munkásosztály élcsapata.* A pártnak mindenek előtt a munkásosztály *élenjáró* csapatának kell lennie. A pártnak fel kell vennie magába a munkásosztály legjobb elemeit, tapasztalataikat, forradalmiságukat, határtalan odaadásukat a proletariátus ügye iránt. De ahhoz, hogy tényleg élenjáró csapat legyen, a pártnak fel kell magát szerelnie a forradalmi elmélettel, a mozgalom törvényeinek ismeretével, a forradalom törvényeinek ismeretével. E nélkül nem képes a proletariátus harcait vezetni, nem képes a proletariátust magával vinni. A párt nem lehet igazi párt, ha csak annak a regisztrálására szoritkozik, amit a munkásosztály tömegei átélnek és gondolnak, ha a spontán mozgalom uszályában sompolyog, ha nem ért hozzá, hogy a spontán mozgalom renyheségét és politikai közömbösségét legyürje, ha nem tud a proletariátus pillanatnyi érdekeinél magasabbra emelkedni, ha nem tudja a tömegeket a proletariátus osztályérdekeinek szinvonalára emelni. A pártnak a munkásosztály előtt kell járnia, messzebb kell látnia, mint a munkásosztálynak, vezetnie kell a proletariátust és nem szabad magát az ösztönösség uszályában vonszoltatnia. A II. Internacionále „uszálypolitikát" prédikáló pártjai: burzsoá politikát folytatnak, mely a proletariátust arra kárhoztatja, hogy eszköz legyen a burzsoázia kezében. Csak az a párt, mely a proletariátus élcsapatának álláspontjára helyezkedett és a tömegeket fel tudja emelni a proletariátus osztályérdekeinek szinvonalára — csak az ilyen párt képes a munkásosztályt a trade-unionizmus utjáról letériteni és önálló politikai erővé tenni. A párt a munkásosztály politikai vezére.

Előbb már beszéltem a munkásosztály harcának nehézségeiről, a harc körülményeinek bonyolult voltáról, sztratégiáról és taktikáról, tartalékokról és manőverezésről, előnyomulásról és visszavonulásról. Ezek a viszonyok nem kevésbé bonyolultak, ha ugyan nem bonyolultabbak, mint a háború viszonyai. Ki tud ilyen viszonyok közt tájéko-

zódni, ki adhat a proletariátus milliós tömegeinek helyes orientációt? Nincs hadsereg, amely háborúban tapasztalt vezérkar nélkül ellehetne, ha csak nem akarja magát vereségre kárhoztatni. Vajjon nem világos-e, hogy a proletariátus még kevésbé lehet meg tapasztalt vezérkar nélkül, ha csak nem akarja magát esküdt ellenségei kénye-kedvére kiszolgáltatni? De hol ez a vezérkar? Ez a vezérkar csak a proletariátus forradalmi pártja lehet. A munkásosztály, ha nincs forradalmi pártja, vezérkar nélküli hadsereg. A párt a proletariátus harci vezérkara.

A párt azonban nem lehet csak *élenjáró* csapat. Egyszersmind az *osztály* csapatának is kell lennie, az osztály részének, melyet léte összes gyökerei szorosan az osztályhoz kapcsolnak. Az élenjáró csapat és a munkásosztály egyéb tömege közti különbség, a párttagság és a pártonkivüliek közti különbség, nem tünhetik el, mig az osztályok el nem tüntek, mig a proletariátus más osztályokból egészitődik ki, mig a munkásosztály a maga egészében nem emelkedhetik fel az élenjáró csapat szinvonalára. Ámde a párt megszünnék párt lenni, ha ez a különbség szakadássá válna, ha a párt önmagába zárkóznék és a pártonkivüli tömegektől elszakadna. A párt nem vezetheti az osztályt, ha nem kapcsolódik össze a pártonkivüli tömegekkel, ha a párt és a pártonkivüli tömegek között nincs összeforrás, ha ezek a tömegek nem fogadják el a párt vezetését, ha a pártnak a tömegeknél nincs erkölcsi és politikai hitele. Nemrégiben pártunk kétszázezer uj munkástagot vett fel. Figyelemreméltó ebben az a körülmény, hogy ezek nem annyira maguk jöttek a pártba, mint amennyire a többi pártonkivüli tömeg küldte őket, mely az uj tagok felvételében aktiv szerepet játszott; jóváhagyása nélkül uj tagot egyáltalán nem vettek fel. Ez a tény arról tanuskodik, hogy a pártonkivüli munkások széles tömegei a mi pártunkat a *saját* pártjuknak, hozzájuk *közelálló,* velük *egy-hus-vér* pártnak tekintik, melynek kiszélesitésében és megerősitésében mélységesen érdekeltek s melynek vezetésére önként rábizzák sorsukat. Aligha kell bizonyitgatni, hogy e megfoghatatlan erkölcsi szálak nélkül, melyek a pártot a pártonkivüli tömegekkel összefüzik, a párt nem lehetne osztályának döntő ereje. A párt elszakithatatlanul a munkásosztály része.

„Mi — mondja Lenin — az osztály pártja vagyunk és ezért *csaknem az egész osztálynak* (és háborús időkben, a polgárháború idején, az egész osztálynak is) pártunk vezetése alatt kell cselekednie, a lehető legszorosabban csatlakoznia kell pártunkhoz, de puszta ábrándozás és »osztálypolitika« lenne azt hinni, hogy amig kapitalizmusban élünk, valaha is létrejöhetne az, hogy majdnem az egész osztály vagy az egész osztály az öntudatnak és aktivitásnak olyan szinvonalára emelkedhetne, mint élcsapata, mint a szociáldemokrata párt. Nincs épeszü szociáldemokrata, aki kételkednék abban, hogy a kapitalizmusban még a szakszervezet (amely egyszerübb, a kevésbé fejlett rétegek tudatosságához

közelebb álló organizáció) sincs abban a helyzetben, hogy csaknem az egész vagy az egész munkásosztályt átfogja. Csak magunkat ámitanók, szemünket hunynók be óriási feladataink előtt, leszükitenők ezeket a feladatokat — hogy ha elfelejtenők a különbséget az élcsapat és a tömegek között, melyek az élcsapat felé törekszenek, hogyha elfelejtenők az élcsapatnak azt az állandó kötelességét, hogy mind szélesebb és szélesebb rétegeket *emeljen fel* erre az élcsapat-szinvonalra." (Lenin Összes Müvei, VI. köt., 205—206. old., oroszul.)

2. *A párt, mint a munkásosztály szervezett csapata.* A párt nemcsak *élenjáró* csapata a munkásosztálynak. Ha az osztály harcait tényleg vezetni akarja, akkor egyszersmind osztálya *szervezett* csapatának is kell lennie. A párt feladatai a kapitalizmus viszonyai közt rendkivül nagyok és változatosak. A pártnak a proletariátus harcait a belső és külső fejlődés rendkivüli nehéz viszonyai között kell vezetnie. Támadásra kell vezetnie a proletariátust, mikor a körülmények offenzivát követelnek, ki kell vezetnie a proletariátust az erős ellenfél csapásai alól, mikor a körülmények visszavonulást követelnek, a pártonkivüli szervezetlen munkások milliós tömegeibe bele kell vinnie a harci fegyelem és a tervszerüség szellemét, a szervezettség és a kitartás szellemét. De a párt csak akkor teljesitheti ezt a feladatát, ha a párt maga a fegyelmezettség és szervezettség megtestesülése, ha a párt maga a proletariátus *szervezett* csapata. Enélkül szó sem lehet arról, hogy a párt tényleg vezesse a proletariátus milliós tömegeit. A párt a munkásosztály szervezett csapata.

Az a gondolat hogy a párt szervezett egész, pártunk szervezeti szabályainak első pontjában, Lenin ismeretes formulázásában van lerögzitve, mely a pártot a szervezetek *összesség*ének tekinti, a párt tagjait pedig valamely pártszervezet tagjainak. A mensevikek, akik már 1903-ban kifogásolták ezt a formulázást, helyette azt a „rendszert" ajánlották, hogy párttag az legyen, aki a párthoz tartozónak számitja magát; ez a „rendszer" a párttagi „cimet" kiterjesztette volna minden „tanárra" és „gimnazistára", minden „szimpatizálóra" és „sztrájkolóra", akik a pártot valami módon támogatják, de nem tartoznak és nem is akarnak egyetlen pártszervezethez sem tartozni. Aligha kell bizonyitgatni, hogy, ha ez az eredeti „rendszer" megszilárdult volna pártunkban, ez elkerülhetetlenül arra vezetett volna, hogy a pártot tanárok és gimnazisták árasztották volna el és hogy a párt szétfolyó, formátlan, dezorganizált „alakulattá" fajult volna, mely elvész az „együttérzők" tengerében, melynél elmosódik a határvonal párt és osztály között és amely meghiusitja a pártnak azt a feladatát, hogy a szervezetlen tömegeket az élcsapat szinvonalára emelje. Mondani sem kell, hogy ilyen opportunista „rendszer" mellett, pártunk a forradalom folyamán nem lett volna képes betölteni szerepét, mint a munkásosztály szervezett magja.

„Martov álláspontja szerint — mondja Lenin — a párt határa teljesen meghatározatlan marad, mert hiszen »minden sztrájkoló« megteheti azt, hogy »párttagnak jelenti ki magát«. Mi a haszna ennek az elmosódottságnak? A párttagi »cím« széles elterjedtsége. A kára pedig az, hogy beviszi a tömegekbe azt a *dezorganizáló* eszmét, hogy osztály és párt összekeverhető..." (Lenin Összes Művei, VI. köt., 211. old., oroszul.)

De a párt nemcsak a pártszervezetek *összessége*. A párt egyszersmind ezeknek a szervezeteknek egységes *rendszere*, azok formális egyesítése egyetlen egésszé, a vezetés felsőbb és alsóbb szerveivel, a kisebbségnek a többség alá rendelésével, gyakorlati határozatokkal, melyek a párt minden tagjára kötelezőek. E feltételek nélkül a párt nem lehet olyan egységes szervezett egész, mely a munkásosztály harcainak tervszerű és szervezett vezetését megvalósítani képes.

„*Azelőtt* — mondotta Lenin — pártunk nem volt formálisan szervezett egész, hanem csupán egyes csoportok összege s ezért a csoportok között nem lehetett más viszony, csak az, hogy egymást eszmeileg befolyásolták. *Most* szervezett párt lettünk és ez azt jelenti, hogy hatalmat hoztunk létre, az eszme tekintélyét a hatalom tekintélyévé változtattuk, azt jelenti, hogy az alsó pártszervezetek alárendelik magukat a felsőknek..." (Ugyanott, 291. old.)

Az elv, mely a kisebbséget a többségnek rendeli alá, mely követeli, hogy a pártmunkát a központból vezessék: egyes ingatag elemek részéről nem ritkán támadásokhoz, a „bürokratizmus", a „formalizmus" stb. vádjának a hangoztatásához vezet. Aligha kell bizonyítgatni, hogy a pártnak, mint egésznek, tervszerű munkája és a munkásosztály harcának vezetése ez elvek megvalósítása nélkül lehetetlen volna. A leninizmus a szervezeti kérdésben ezeknek az elveknek hajthatatlan megvalósítása. A harcot ez elvek ellen Lenin „orosz nihilizmusnak" és „uri anarchizmusnak" nevezi, mely nem érdemel meg mást, mithogy kinevessük és félretaszítsuk.

„Egy lépés előre" cimü könyvében Lenin ezekről az ingatag elemekről ezt mondja:

„Az orosz nihilistára ez az uri anarchizmus különösen jellemző. A pártszervezetet ugy tekinti, mint valami rémes »gyárat« s azt, hogy a rész aláveti magát az egésznek, a kisebbség a többségnek, »jobbágyságnak« véli ..., a központ vezetése alatti munkamegosztás tragikomikus üvöltözésre készteti az embereknek »kerekekké és csavarokká« változtatása ellen... a párt szervezeti szabályainak említése megvető grimaszt vált ki belőle és... ezt a lenéző megjegyzést: szervezeti szabályok nélkül is megleszünk." „Azt hiszem világos, hogy a kiabálás a hirhedt bürokratizmusról csak fügefalevél, amely egyszerüen azt takargatja, hogy a kiabálók nincsenek megelégedve a központi pártszervek személyi összetételével... Bürokrata vagy, mert a pártkongresszus nem az én akaratomnak megfelelően választott meg téged, hanem akaratom ellenére; formalista vagy, mert a pártkongresszus formális határozatára és nem az én beleegyezésemre támaszkodol; te durván-mechanikusan cselekszel, mert a pártkongresszus »mechanikus« többségére hivatkozol és nem veszed figyelembe azt a kívánságomat, hogy engem kooptáljanak; zsarnok vagy, mert nem akarod a hatalmat a régi egymással összeme-

legedett társaság*) kezébe adni..." (Lenin Összes Művei, VI. kőt., 310. és 287. old., oroszul.)

3. *A párt, mint a proletariátus osztályszervezetének legmagasabb formája.* A párt a munkásosztály szervezett csapata. De a párt a munkásosztálynak nem egyetlen szervezete. A proletariátusnak még egész sor más szervezete is van, melyek nélkül sikeres harcot a tőke ellen nem vivhat: szakszervezetek, szövetkezetek, gyári üzemi szervezetek, parlamenti frakciók, a nők pártonkivüli egyesülései, sajtó, kulturszervezetek és közmüvelődési szervezetek, ifjusági szövetségek, forradalmi-katonai szervezetek (nyilt forradalmi akciók idején), a kiküldöttek szovjetjei, mint a szervezet állami formája (ha a proletariátus hatalmon van) stb. Ezeknek a szervezeteknek igen nagy többsége pártonkivüli s csak egyrészük kapcsolódik közvetlenül a párthoz, vagy alkotja annak valamely elágazását. Mindezekre a szervezetekre a munkásosztálynak bizonyos körülmények között feltétlenül szüksége van, mert nélkülük lehetetlen a proletariátus osztálypozicióit a harc különböző szféráiban megszilárditani, mert nélkülük lehetetlen megacélozni a proletariátust, az erőt, mely a burzsoá rendet a szocialista renddel felváltani van hivatva. De ha ilyen sok a szervezet, hogyan lehet az egységes vezetést megvalósitani? Mi a biztositéka annak, hogy a szervezetek ilyen sokasága nem visz össze-visszasághoz a vezetésben? Azt mondhatná valaki, hogy e szervezetek között mindegyik a maga elkülönitett szférájában végzi munkáját és ennek folytán egyik a másikat nem zavarhatja. Ez, természetesen, igaz. De az is igaz, hogy mindezen szervezeteknek egy irányban kell dolgozniok, mert hiszen *egy* osztályt szolgálnak, a proletariátus osztályát. Kérdés: ki szabja meg azt a vonalat, azt az általános irányt, melynek alapján mindezeknek a szervezeteknek munkájukat végezniök kell? Hol van az a központi szervezet, mely nemcsak kidolgozni képes ezt az általános vonalat, minthogy a szükséges tapasztalatokkal rendelkezik, hanem ezenfelül, — mert megfelelő tekintélye is van — mindezeket a szervezeteket rá is tudja birni, hogy ezt az irányvonalat keresztülvigyék, hogy elérjük a vezetés egységét és kizárjuk a fennakadás lehetőségét?

Ilyen szervezet a proletariátus pártja.

A pártnak megvan mindene, ami ehhez kell. Először azért, mert a párt gyüjtőpontja a munkásosztály legjobb elemeinek, akiknek a proletariátus pártonkivüli szervezeteivel közvetlen kapcsolatuk van

*) Axelródék, Martovék, Potreszovék és társaik „társaságáról" van szó, mely nem rendelte magát alá a II. pártkongresszus határozatainak és Lenint „bürokratizmussal" vádolta. — *J. Szt.*

és akik igen gyakran vezetik ezeket a szervezeteket; másodszor, mert a párt, mint a munkásosztály legjobbjainak gyüjtőhelye, a legjobb iskola arra, hogy a munkásosztálynak olyan vezetőit képezze ki, akik osztályuk szervezeteinek minden formáját vezetni tudják; harmadszor, mert a párt, mint a munkásosztály vezetőinek legjobb iskolája, tapasztaltságánál és tekintélyénél fogva az egyetlen szervezet, mely a proletariátus harcának vezetését központositani tudja és ilymódon a munkásosztály valamennyi és mindennemü pártonkivüli szervezetét azokká a kiszolgáló szervekké és transzmissziós szijjakká változtatja, melyek a pártot az osztállyal kötik össze. A párt a proletariátus osztályszervezetének legmagasabb formája.

Ez persze nem jelenti azt, hogy a pártonkivüli szervezeteket, szakszervezeteket, szövetkezeteket stb. formálisan a párt vezetésének kell alárendelni. Csak arról van szó, hogy a pártnak ezekhez a szervezetekhez tartozó tagjai, mint kétségkivül befolyással rendelkező emberek, a meggyőzés minden eszközével igyekezzenek elérni, hogy a pártonkivüli szervezetek munkájukban közeledjenek a proletariátus pártjához és önként elfogadják politikai vezetését.

Ezért mondja Lenin, hogy a párt „a proletárok osztály-egyesülésének *legmagasabb* formája", melynek politikai vezetését a proletariátus szervezeteinek összes egyéb formáira is ki kell terjeszteni. (Lenin Összes Müvei, XXV. köt., 194. old., oroszul.)

Ezért teljesen összeegyeztethetetlen a leninizmus elméletével és gyakorlatával a pártonkivüli szervezetek „függetlenségének" és „semlegességének" opportunista elmélete, amely csak *független* parlamenti politikusokat és a párttól *elszakadt* publicistákat, *korlátolt* szakszervezeti embereket és *elkispolgáriasodott* szövetkezeti hivatalnokokat termel ki.

4. *A párt, mint a proletariátus diktaturájának eszköze.* A párt a proletariátus szervezetének legmagasabb formája. A párt a proletárok osztályán belül és ennek az osztálynak a szervezetei között a legfontosabb vezető tényező. De ebből egyáltalán nem következik az, hogy a pártot öncélnak, önmagáért való erőnek lehetne tekinteni. A párt nemcsak a proletariátus osztályegyesülésének legmagasabb formája, hanem egyben *eszköz* is a proletariátus kezében a diktatura kiharcolására, mikor még nem vivtuk ki, s a diktatura megszilárditására és kiépitésére, mikor már kivivtuk. A párt nem emelkedhetett volna jelentőségében olyan magasra és nem szárnyalhatta volna tul a proletariátus szervezésének összes egyéb formáit, ha a proletariátus nem állott volna a hatalom kérdése előtt, ha az imperializmus viszonyai, a háboru elkerülhetetlensége, a krizis nem követelték volna meg a proletariátus minden erejének egy pontra való koncentrálását, a for-

radalmi mozgalom összes szálainak összpontosítását egy helyre azért, hogy megdöntsük a burzsoáziát, hogy kivivjuk a proletariátus diktatúráját. A proletariátusnak a párt, mindenekelőtt, mint harci vezérkar kell, amely feltétlen szükséges a hatalom sikeres megragadásához. Aligha kell bizonyitgatni, hogy párt nélkül, mely a proletariátus tömegszervezeteit maga köré gyüjteni és a harc során az egész mozgalmat centralizálni képes, a proletariátus Oroszországban nem valósithatta volna meg forradalmi diktatúráját.

De a párt a proletariátusnak nemcsak a diktatura kiharcolására kell, még jobban szüksége van rá azért, hogy a diktatúrát a szocializmus teljes győzelme érdekében megtartsa, megszilárditsa és kiépitse.

„Ma már bizonyára majdnem mindenki látja — mondja Lenin —, hogy a bolsevikok nemhogy 2 és ½ évig, de 2 és ½ hónapig sem tarthatták volna magukat a hatalmon, ha pártunkban nem lett volna a legszigorubb, tényleg vasfegyelem, ha a párt mögött nem állt volna a munkásosztály egész tömegének legteljesebb és legodaadóbb támogatása, vagyis mindazoké, akik a munkásosztály gondolkodó, tisztességes, önfeláldozó, befolyásos, az elmaradt rétegeket vezető vagy magával ragadó elemei." (Lenin Összes Müvei, XXV. köt., 173. old., oroszul.)

De mit jelent a diktatura „megtartása" és „kibővitése"? Ezt jelenti: a proletárok milliós tömegeibe belevinni a fegyelem és szervezettség szellemét; ezt jelenti: a proletár tömegek között védgátat és bástyát emelni a kispolgári ösztönösség és kispolgári szokások romboló befolyása ellen; ezt jelenti: erősiteni a proletárok szervező munkáját, melylyel a kispolgári rétegeket átgyurják és megnevelik; ezt jelenti: segitséget nyujtani a proletár tömegeknek arra, hogy magukat oly erővé neveljék ki, mely meg tudja semmisiteni az osztályokat és előkészíti a szocialista termelés megszervezésének feltételeit. Mindezt azonban lehetetlen elvégezni a párt nélkül, mely éppen tömörsége és fegyelmezettsége révén erős.

„A proletariátus diktatúrája — mondja Lenin — szivós, véres és vértelen, erőszakos és békés, katonai és gazdasági, pedagógiai és adminisztrativ harc a régi társadalom erői és hagyományai ellen. Milliók és tizmilliók szokásainak ereje a legszörnyübb erő. Párt nélkül, mely vaskemény és edzett a harcban, párt nélkül, mely az osztály összes becsületes elemeinek bizalmát birja, párt nélkül, mely figyelemmel tudja kisérni a tömegek hangulatát és tud arra befolyást gyakorolni, ilyen sikeres harcot vivni lehetetlen." (Lenin Összes Müvei, XXV. köt., 190. old., oroszul.)

A pártra a proletariátusnak *azért* van szüksége, hogy a diktatúrát kiharcolja és megtartsa. A párt a proletariátus diktatúrájának eszköze.

Ebből azonban az következik, hogy az osztályok eltünésével, a proletariátus diktatúrájának elhalásával, a pártnak is el kell halnia.

5. ***A párt, mint az akarat egysége, mellyel összeegyeztethetetlen a***

frakciók létezése. A proletariátus diktatúrájának kivivása és megtartása lehetetlen párt nélkül, mely éppen tömörsége és vasfegyelme folytán erős. Vasfegyelem azonban elképzelhetetlen a pártban az akarat egysége nélkül, a párt összes tagjainak teljes és feltétlen cselekvés-egysége nélkül. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy ezzel a párton belül ki volna zárva a vélemények harcának lehetősége. Ellenkezőleg, a vasfegyelem nemcsak nem zárja ki, hanem feltételezi a kritikát és a vélemények harcát a párton belül. Még kevésbé jelenti ez azt, hogy a fegyelemnek „vaknak" kell lennie. Ellenkezőleg. A vasfegyelem nemcsak nem zárja ki, hanem feltételezi az alárendelés tudatosságát és önkéntességét, mert csak a tudatos fegyelem lehet igazi vasfegyelem. De mikor a vélemények harca már befejeződött, mikor a kritika ki van meritve és a határozatot elfogadták, a párt összes tagjainak akarat- és cselekvés-egysége az az elengedhetetlenül szükséges feltétel, ami nélkül el nem képzelhető sem egységes párt, sem vasfegyelem a pártban.

„A polgárháboru kiéleződésének jelenlegi korszakában — mondja Lenin — a kommunista párt csak abban az esetben tudja kötelességét teljesiteni, ha a legnagyobb centralizmus alapján szervezzük, ha a katonai fegyelemmel határos vasfegyelem fog uralkodni benne és ha a párt központja hatalommal és tekintéllyel biró szerv lesz, melynek széles a jogköre s amely a párt tagjainak általános bizalmát élvezi..." (L. „A Kommunista Internacionále felvételi feltételei", Lenin Összes Müvei, XXV. köt., 282—283, old., oroszul.)

Igy áll a dolog a pártonbelüli fegyelemmel a diktatura kivivását megelőző viszonyok között.

Ugyanez áll a pártfegyelemre, de még fokozottabb mértékben, a diktatura kiharcolása után.

„Aki csak valamelyest is gyengiti — mondja Lenin — a proletariátus pártjának vasfegyelmét (különösen a proletariátus diktaturája idején), az ténylegesen a burzsoáziának segit a proletariátus ellen." (Lenin Összes Müvei, XXV. köt., 190. old., oroszul.)

De ebből az következik, hogy a frakciók fennállása nem fér össze sem a párt egységével, sem a párt vasfegyelmével. Aligha kell bizonyitgatni, hogy a frakciók oda vezetnek, hogy a pártnak több központja van; ha több központ van, ez azt jelenti, hogy a pártnak nincs közös központja, hogy szétbomlik az akarat-egység, gyengül és züllik a fegyelem, gyengül és züllik a diktatura. Magától értetődik, hogy a II. Internacionále pártjai, melyek a proletariátus diktaturája ellen harcolnak és a proletárokat hatalomra vinni nem akarják, megengedhetik maguknak a frakciók szabadságának liberalizmusát, mert vasfegyelemre egyáltalán nincsen szükségük. De a Kommunista Internacionále pártjai, melyeknek munkáját a proletárdiktatura kivivásának és megszilárditásának feladata szabja meg, nem mehetnek bele sem a

„liberalizmusba", sem a frakciók szabadságába. A párt az akarat egysége, mely kizárja a frakciózást és a párton belüli hatalom minden szétaprózását.

Innen ered Leninnek az a megállapitása, hogy „a frakciózás veszedelmes a pártegység és a proletár élcsapat akarat-egységének megvalósitása szempontjából, mely pedig alapfeltétele a proletárdiktatura sikerének". Ezt a megállapitást rögzitette le pártunk X. kongresszusának „A pártegységről" szóló külön határozata.

Innen ered Leninnek az a követelése, hogy „minden frakciózást teljesen meg kell semmisiteni" és hogy „kivétel nélkül, haladéktalanul fel kell oszlatni minden csoportot, bármiféle platform alapján alakult is", „a pártból való feltétlen és azonnali kizárás" terhe alatt. (L. „A pártegységről" szóló határozatot.)

6. *A párt erősödik azáltal, hogy megtisztitja magát az opportunista elemektől.* A párton belüli frakciózás forrásai a párt opportunista elemei. A proletariátus nem zárt osztály. Szünetlenül ömlenek bele a parasztság, a kispolgárság, az intelligencia soraiból származó elemek, melyeket a kapitalizmus fejlődése proletarizált. Ezzel egyidejüleg megy végbe a proletariátus legfelső rétegeinek bomlási folyamata, főként olyan szakszervezeti és parlamenti elemeké, melyeket a burzsoázia koloniális extraprofitjaiból hizlal. „Az elpolgárosodott munkásoknak ez a rétege — mondotta Lenin — vagy a »munkásarisztokrácia«, mely teljesen kispolgári életformájánál, keresetének nagyságánál, egész világnézeténél fogva, — a II. Internacionále főtámasza és napjainkban a *burzsoázia fő szociális* (nem katonai) *támasza.* Mert ezek a *burzsoázia* valódi *ügynökei* a *munkás*mozgalomban, a kapitalisták osztályának munkásmegbizottai, a reformizmus és sovinizmus valódi közvetitői." (Lenin Összes Müvei, XIX. köt., 77. old., oroszul.)

Mindezek a kispolgári-csoportok valami módon behatolnak a pártba, beviszik oda az ingadozás és opportunizmus szellemét, a züllés és bizonytalanság szellemét. Főképpen ők a frakciózás és széthullás forrásai, a dezorganizáció és a pártonbelüli robbantómunka forrásai. Ilyen „szövetségesekkel" a hátunk mögött harcolni az imperializmus ellen, azt jelenti, hogy kétfelől lőnek ránk, a frontról is, hátulról is. Ezért a könyörtelen harc az ilyen elemek ellen, kikergetésük a pártból: az imperializmus elleni sikeres harc előfeltétele.

Az elmélet, mely szerint az opportunista elemeket pártonbelüli eszmei harccal kell „legyürni", mely szerint ezekkel az elemekkel *egy* párt keretében kell „megbirkózni": rothadt és veszélyes elmélet, mely a pártot bénulással és krónikus sorvadással fenyegeti, a pártot az opportunizmusnak kiszolgáltatja, a proletariátust forradalmi párt

nélkül hagyja, a proletariátust megfosztja legfontosabb fegyverétől az imperializmus elleni harcban. Pártunk nem törhetett volna utat magának, nem ragadhatta volna meg a hatalmat és nem szervezhette volna meg a proletárdiktaturát, nem kerülhetett volna ki győztesként a polgárháborúból, ha soraiban Martovok és Dánok, Potrészovok és Axelrodok lettek volna. Ha pártunknak sikerült a maga belső egységét és sorainak soha nem látott tömörségét megteremtenie, ez mindenekelőtt annak köszönhető, hogy idejében meg tudta tisztitani magát az opportunizmus szennyétől, ki tudta üzni soraiból a likvidátorokat, mensevikeket. A proletárpártok fejlődésének és megerősödésének utja: a pártnak az opportunistáktól és reformistáktól, szociál-imperialistáktól és szociál-sovinisztáktól, szociál-patriótáktól és szociál-pacifistáktól való megtisztitásán keresztül vezet. A párt azzal erősödik, hogy megtisztitja magát az opportunista elemektől.

„*Nem lehet* győzni a proletárforradalomban — mondja Lenin —, *nem lehet* a proletárforradalmat megvédelmezni, ha soraiban reformisták, mensevikek vannak. Ez elvi szempontból teljesen világos. S szemléltető módon erősitik meg ugyanezt az Oroszországban és Magyarországon szerzett tapasztalatok... Oroszországban *sokszor* voltunk olyan nehéz helyzetben, hogy a szovjet-rendszer *egész biztosan* megbukott volna, ha a mensevikek, reformisták, kispolgári demokraták pártunkban megmaradtak volna... Olaszországban mint általában elismerik, arrafelé haladunk, hogy a proletariátus megvivja döntő harcait a burzsoáziával az államhatalomért. Ilyen helyzetben nemcsak a mensevikeket, reformistákat, turatistákat kell a pártból feltétlenül eltávolitani, hanem az is hasznosnak bizonyulhat, hogy még kitünő kommunistákat is eltávolitanak az összes felelős állásokból, ha megvan bennük a hajlandóság arra, hogy meginogjanak és átinogjanak a reformistákkal való »egység« oldalára... A forradalom előestéjén és a győzelemért vivott legelkeseredettebb harc pillanatában a pártonbelül a legcsekélyebb ingadozás is *mindent tönkretehet*, elbuktathatja a forradalmat, kicsúszhatja a hatalmat a proletariátus kezéből, mert ez a hatalom még nem szilárd, a ránehezedő nyomás még tulságosan erős. Ha az ingadozó vezérek ilyenkor félrevonulnak, ez nem gyengiti, hanem erősiti a pártot, a munkásmozgalmat, a forradalmat." (Lenin Összes Müvei, XXV. köt., 462—464. old., oroszul.)

IX

A MUNKA-STILUS

Nem irodalmi stilusról van itt szó. A munka-stilusra gondolok, arra a jellegzetes és sajátságos valamire a leninizmus gyakorlatában, ami a leninista funkcionárius különleges tipusát teremti meg. A leninizmus elméleti és gyakorlati iskola, mely a párt- és állami funkcionárius különleges tipusát hozza létre s a munka különleges, lenini stilusát teremti meg. Mik e stilus jellemvonásai? Milyenek sajátosságai?

Ilyen sajátosság kettő van: a) az orosz forradalmi lendület és

b) az amerikai tárgyilagosság. A leninizmus stilusa éppen ennek a két sajátosságnak egyesitése a párt- s az állami munkában.

Az orosz forradalmi lendület ellenméreg, a renyheség, a rutin, a konzervativizmus, a gondolat-pangás s az ősi tradiciók rabszolgai követése ellen. Az orosz forradalmi lendület az az éltető erő, mely gondolatra ébreszt, mely előre hajt, a multat összetöri, perspektivát nyit. Nélküle nincsen előrehaladás. De minden amellett szól, hogy a gyakorlatban üres „forradalmi" ábrándozássá fajul, ha nem egyesitjük amerikai tárgyilagossággal a munkában. Ilyen elfajulásra nagyon sok példa van. Ki nem ismeri a „forradalmi" fantáziálás és a „forradalmi" tervkovácsolás betegségét, melynek forrása a rendelet erejébe vetett hit, amely rendelet majd mindent elintéz és átalakit? Egy orosz iró, Ilja Ehrenburg, „Tökkomemb" (Tökéletesitett kommunista ember) cimü elbeszélésében ábrázolja az ebbe a betegségbe esett „bolsevik" tipusát, aki azt tüzi ki maga elé célul, hogy megrajzolja az ideálisan tökéletesitett ember sémáját és... „belefullad" ebbe a „munkába". Az elbeszélésben sok a tulzás, de hogy a betegséget helyesen tapintja ki, az kétségtelen. Azt hiszem, senkisem csufolta ki oly maróan és kiméletlenül az ilyen betegeket, mint Lenin. „Kommunista hencegés" — igy gunyolta ezt a fantáziálásba és rendelet-gyártásba vetett beteges hitet.

„A kommunista hencegés — mondja Lenin — azt jelenti, hogy egy ember, aki benne van a kommunista pártban és akit onnan még nem tisztogattak ki, azt képzeli, hogy minden feladatot meg tud oldani kommunista rendelet-gyártással." (Lenin Összes Müvei, XXVII. köt., 50—51. old., oroszul.)

A „forradalmi" szószátyársággal Lenin rendesen az egyszerü és hétköznapi tetteket helyezte szembe, aláhuzván ezzel, hogy a „forradalmi" fantáziálás a valódi leninizmus szellemével is, betüjével is ellenkezik.

„Minél kevesebb felfujt frázist — mondja Lenin —, minél több egyszerü, *hétköznapi* tettet.... Minél kevesebb politikai szóözönt, minél több figyelmet a kommunista épitőmunka legegyszerübb, de eléven tényeire..." (Lenin Összes Művei, XXIV. köt., 343. és 335. old., oroszul.)

Az amerikai tárgyilagosság viszont ellenméreg az üres „forradalmi" ábrándozás és a fantasztikus tervgyártás ellen. Amerikai tárgyilagosság az a leküzdhetetlen erő, amely nem ismer és nem ismer el gátakat, amely tárgyilagos állhatatosságával minden akadályt elsodor utjából, amely feltétlenül befejez mindent, amit egyszer elkezdett, ha mégoly kis dologról van is szó és ami nélkül komoly épitőmunka elképzelhetetlen. De félő, hogy az amerikai tárgyilagosság szük és elvtelen ügyeskedéssé fajul, ha nem egyesitjük orosz forradalmi lendülettel. Ki ne ismerné a szük prakticizmusnak és az elvte-

len ügyeskedésnek azt a betegségét, mely egyes „bolsevikokat" nemritkán odajuttat, hogy elfajulnak és a forradalom ügyétől eltávolodnak? Ez a különös betegség tükröződik Borisz Pilnják „A meztelen év" c. elbeszélésében, ahol az iró az orosz „bolsevikok" tipusait rajzolja meg, akik tele vannak akarattal és gyakorlati határozottsággal, akik igen „energikusan" „funkcionálnak" de hijjával vannak a perspektivának, nem tudják „mi mire való" és, ennek folytán, letévednek a forradalmi munka utjáról. Senki olyan maró szatirával nem gunyolódott a napi-praxisba fulladó ügyeskedésnek ezen a betegségén, mint Lenin. „Korlátolt prakticizmus", „fejetlen ügyeskedés", igy gunyolta Lenin ezt a betegséget. Rendesen az eleven munkát szegezte vele szembe és a forradalmi perspektiva szükségességét mindennapos munkánk minden dolgában, hangsulyozva ezzel azt, hogy a napi praxisba fulló ügyeskedés ép annyira ellenkezik az igazi leninizmus szellemével, akár a „forradalmi" fantáziálás.

Az orosz forradalmi lendület egyesitése az amerikai tárgyilagossággal: ez a leninizmus lényege a párt- és az állami munkában.

Csak ez az egyesités adja meg a lenini funkcionárius tökéletes típusát, a leninizmus munka-stilusát.

TARTALOM

A LENINIZMUS ALAPJAI

(A Szverdlov-egyetemen 1924 április elején tartott előadások)

		Old.
I.	A leninizmus történelmi gyökerei	5
II.	A módszer	10
III.	Az elmélet	15
IV.	A proletariátus diktaturája	27
V.	A parasztkérdés	36
VI.	A nemzeti kérdés	46
VII.	Sztratégia és taktika	53
VIII.	A párt	66
IX.	A munka-stilus	76

Printed in the Union of the Soviet Socialist Republics